

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

September, Oktober, November, December 1908.

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT.

. FEMTE RÆKKE.

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE.

VED

G. L. GROVE.

---

5. BINDS 3DE HEFTE.

(29DE AARGANG).

I KOMMISSION HOS

H. HAGERUP,
KJØBENHAVN

og

MARIUS LUND,
CHRISTIANIA.

1908.

Tre Hefter udgjøre et Bind.

Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie.

Medlemsbidraget er 6 Kr. aarlig.

Samfundet har udgivet:

Personalhistorisk Tidsskrift.

1. Række, Bind I—III (1880—82) ved *Fr. Krarup*.
1. — , — IV—VI (1883—85) ved *G. L. Wad*.
2. — , — I—IV (1886—89) ved Samme.
2. — , — V—VI (1890—91) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — I—III (1892—94) ved Samme.
3. — , — IV—VI (1895—97) ved *G. L. Grove*.
4. — , — I—II (1898—99) ved *C. E. A. Schøller*.
4. — , — III—VI (1900—03) ved *G. L. Grove*.
5. — , — I—V (1904—08) ved Samme.

Prisen for Aargangene 1881—1903 (1880 er udsolgt) er bleven nedsat til 3 Kr. for det enkelte Bind, hvorhos Prisen for hver af de nu afsluttede Rækker yderligere er nedsat til 10 Kr., for 1881—91 samlede til 15 Kr.

Bogladeprisen for det enkelte Bind er 9 Kr. Enkelte Hefter sælges ikke særskilt.

Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596—1660,

ved **Kr. Erslev**.

For Medlemmer 1 Kr. — Bogladepris 1 Kr. 50 Øre.

Breve fra Finn Magnusen til F. D. Gräter.

Ved Carl S. Petersen.

Originalerne til de her meddelte breve fra Finn Magnusen (f. 1781, d. 1847 som geheimearkivar) til den württembergske skolemand og oldforsker F. D. Gräter (f. 1768, d. 1830) findes i Universitetsbibliotet i Amsterdam i den Diederichske brev- og autografsamling (Schenking-Diederichs). Om denne samling har jeg talt noget nærmere i Kirkehist. Saml. 5 R III 542 ff, hvor jeg har offentliggjort nogle breve fra Jens Møller til Gräter, der ligeledes er hentede fra den, og jeg har dér i al korthed berørt Gräteres virksomhed for udbredelse af kendskab til nordisk litteratur i Tyskland. Hertil tillader jeg mig at henvise og skal blot bemærke, at også de Finn Magnusenske breve er nøje gengivne efter originalerne.

Der findes i Amsterdam 14 breve fra Magnusen til Gräter; af dem meddeles her de 9, resten er enten gentagelser eller ubetydeligheder. Noter til brevene gives ikke, da det mest fornødne er meddelt ant. st. i Kirkehist. Samlinger.

Kiøbenhavn den 8de August 1815.

Højædle og velbaarne højtærde [!] Herr Professor!

Jeg har aldrig øvet mig i at skrive Tydsk — hvilket jeg iøvrigt læser ligesaa let som mit Modersmaal — veed ogsaa at Hr. Professoren ypperlig forstaar Dansk, og haaber derfor at min knappe Tid er hos Dem tilstrækkelig Undskyldning for dette Brevs Affattelse i sidst meldte Sprog — men imidlertid finder jeg min Pligt foreløbigen ærbødigtst at fremsætte samme, og tillige aflægge min inderligste Tak for Deres Velbaarenheds nylig bekomne højtærede Skrivelse af 1ste Maji 1814. samt de med samme følgende betydelige og interessante litterære Foræringer. — Det glædede mig særdeles meget at modtage dette Deres Velbheds Brev, især da jeg ikke havde havt den Ære at see noget fra Deres Haand siden i Efter-

aaret 1803., da jeg, til Svar paa et Brev som jeg samme Aar modtog i Island, skrev Dem derfra over Kiøbenhavn. Jeg er altsaa nu desværre! sikker paa at enten dette mit Brev, eller et senere fra Dem, maa være forkommet undervejs. Det første er sandsynligere, da jeg tilsendte det en god Ven i Kiøbenhavn, hvem Døden bortrev det samme Aar uden at jeg kunde faa Underretning fra ham angaaende denne eller andre ham af mig anbetroede Gjenstande.

Efter at jeg i Aaret 1801. var ankommet til mit Fødeland Island herfra Staden, blev min Sundhed betydelig bedre; dog har den aldrig siden været, eller er endnu, ret stærk, saa at jeg neppe kan gjøre mig Haab om nogen høj Alder men det bekymrer mig — forsaavidt mig selv angaar — kun lidet, naar jeg blot kan undgaa Sygdom som foraarsager heftige Smerter eller afbryder langvarig mine Forretninger. Fra hin Tid af opholdt jeg mig i 2 Aar hos min Slægtning Biskop Vidalin — som jeg kan forsikkre endnu er i Besiddelse af den saakaldte Vidalinske Codex, der er afbenyttet ved Udgaven af Sæmunds Eddas 1ste Del, saa at den, der er kommet til Tydskland, enten er urigtig udgivet derfor, eller kun er en Afskrift. Siden var jeg i 9 Aar i *Reikiavik* eller *Reikevig*, Islands saakaldte Hovedstad, dels Fuldmægtig hos den Kongelige Landfoged over Island, dels Procurator ved Landets Overretter, i hvilket Tidsrum jeg kun havde saare liden Tid til litterære Udarbejdelser. Mest bestode de i islandske Poesier, som neppe nogensinde ville blive trykte. Endelig kom jeg hertil igjen 1812. (Efter noget Ophold paa Reisen i Skotland, Norge og Sverrig) og har siden været her. Dog foretog jeg i Sommeren 1814. en Reise til Island, hvor jeg kun opholdt mig i to Maaneder.

I Følge Herr Professorens højstærede Anmodning opsætter jeg her en Liste over mine vigtigste Arbejder i benævnte Tidsrum: 1) Dansk og latinsk Oversættelse (1802.) af Tvende gamle islandske Fortællinger (: *Sögu-pættir*) om Digteren *Sneglu-Halle*, der levede i det 11te Aarhundrede — med tilføjet Glossarium. For dette Arbejde blev mig vel tilstaaet et Honorarium af Commissionen for det Arnæmagnæanske Legat,

men det er endnu ikke udkommet i Trykken. 2) *Det islandske Landlevnet Læredigt i tre Sange*, frit oversat efter (min Farbroders) Eggert Olafsens islandske Original (i Scand. litt. Selskabs Skrifter for 1803.). Paa dette Digt anvendte den Kiøbenhavnse Recensent det bibelske Ordprog: Fra Norden kommer Guld. 3) *To Aargange af de islandske Annaler* eller aarlige Tidender (for 1802. og 3.) trykte paa Leiraagarde i Landets Sprog. Heraf er et lidet Stykke indrykt som Prøve paa islandsk Stil i *Sir George Mackenzie's Travels in Jceland* (to Gange oplagt i Edinburg, 1811 og 12, 4te). 4.) *Efterretninger om det attende Aarhundredes mærkværdigste Islændere* i Rahbeks Minerva 1803. 5.) *Forsøg til Forklaring over nogle Steder af Ossian, mest vedkommende Scandinaviens Hedenold*. Trykt i Scand. Litteratur Selskabs Skrifter 1814. Enkelte Exemplarer ere særskilt trykte. 6) *Forsvar for nordisk Oldgrandskning* (: mod Holbergs og G. L. Badens Yttringer) i Maanedsskriftet Athene for 1813. 7) *En kort Afhandling om den ved Byzantiums Hoffest to γοττικον afsungne gothiske Sang, med sammes Forklaring af det islandske Sprog og Versemaal*. Dette endnu utrykte Stykke som skylder Deres Velbaarenheds egen Opsats i *Bragur* om samme Æmne sin Oprindelse, haaber jeg at kunne have den Ære siden at tilsende Dem i Manuskript. 8.) — Forskjellige smaa prosaiske og poetiske Stykker i Danske Maanedsskrifter og Blade, eller og særskilt trykte. Hertil kan og regnes: α) *et islandsk Digt med latinsk Oversættelse* i Anledning af Urolighederne der i Landet 1809. udkommet to Gange i England bag ved *Hookers Tour in Jceland*. Fragmenter deraf findes og i Mackenzies bemeldte Værk. β) *Trende digteriske Brudstykker af Kónigs Skuggsiá* (Speculum regale) i jambiske Vers. Trykte i historisk-philosophiske Skrifter udgivne af Selskabet for Norges Vel i Christiania.

Endvidere har jeg forfattet *latinsk Oversættelse af de tvende eddiske Digte om Helge Hundingsbane* med Anmærkninger, samt et udførligt *Glossarium over den nu under Trykken værende anden Del af Sæmunds Edda*, som udgives her efter den Arnæmagnæanske Commissions (især Professor B. Thorlacius's) Foranstaltning. I bemeldte Glossarium sammenlignes Ordene ej

allene med de beslægtede europæiske Sprog, men og med Persisk — hvori jeg har været saa heldig at nyde vor lærde Orientalist Dr. Rasmussens Undervisning — samt de caucasiske Sprog de sidste efter Klaproths og Guldenstädt's Værker. Nu for Tiden arbejder jeg tillige paa en historisk *Afhandling over Asernes Oprindelse fra Caucasus, og Folkets nuværende Levninger sammesteds*. Da trykte Sagers Forsendelse med Posten nu er uhyre kostbar, tør jeg neppe denne Gang vedlægge noget saadant fra min Haand — Ved førstkommende Mikkelsdags Tider haaber jeg at kunne tilsende Deres Velbaarenhed et Exemplar af min *Afhandling om Ossian*, samt af enkelte smaa Digte. Bemeldte Skrift (eller og andre mine Arbejder) skal være recenseret i *Wiener Litteratur Zeitung* for indeværende eller sidstafvigte Aar. Herr Professoren vilde forbinde mig særdeles meget, dersom De, i Fald det kan skee uden betydelig Bekostning, behager at tilsende mig enten dette Nummer, eller og Udskrift af den Anmeldelse deri som vedkommer mig.

Ingen vigtige litterære Nyheder kan jeg iøvrigt erindre at berette herfra, den undtagen, at *Dr. Bunsen* fra Göttingen nu opholder sig her og undervises af mig i det islandske Sprog. Han agter at reise i næste Aar til Calcutta for ret at studere de indiske og persiske Tungemaal, samt deres Overensstemmelse med de nordiske. Gaar alt got, haaber jeg at denne Reise vil bringe rigeligt Udbytte for Sprogstudium og Historiegrandskning. Min Ven, Præsten Mr. *Ebenezer Henderson* som har reist for det brittiske Bibelselskab i de nordlige Riger, forlader ventelig Island i dette Efteraar for at reise hjem til England, og derfra igjen til de caucasiske Egne. Jeg har anmodet ham om nøje at sammenligne de Folkeslags Sæder og Sprog med Nordboernes, hvilke han nu kjender temmelig vel. — En anden af mine lærde Venner, Hr. *Rasmus Kristian Rask* ventes nu hertil fra Island, hvor han, som er Dansk af Fødsel, har opholdt sig i to Aar paa Regjeringens Bekostning for at lære Sproget til Grunden. Før hans Afreise herfra var han bleven fordelagtig bekjendt ved hans islandske Grammatik og Udgivelsen af Haldorsens Ordbog. Nu har

Deres Velbaarenhed vel erfaret Thorkelins nylig skete Udgave af det mærkværdige Angelsaxiske Digt *om Scyldingerne*, med tilføjet latinsk Oversættelse, som nu anmeldes vidtløftig i Danske Litteraturtidende. Det er kun aftrykt paa Skrivpapir; Prisen er 3 Species Rigsdaler (i Sølv) eller Valuta i Sedler efter Cours. — Efter vor fælles Vens, Prof. Nyrups [!] Begjæring, meddelte jeg ham den 16de Junii sidstafvigte et islandsk Digt med latinsk Oversættelse, til Indrykkelse i en Polyglot-Samling af Vers i Anledning af den almindelige Fred — eller rettere: Krig — som skal udkomme i Breslau. Det bestaar mest af Fragmenter af *Volospá*, anvendte paa vore Tidens Tildragelser — Vor berømte Antiquars, Justitzraad og Rector Skule Thorlacius's Dødsfald er Dem vel bekjendt af Aviserne. Det skede i sidstafvigte Foraar. Hans lærde Søn, Professor Børge Thorlacius, tager i disse Dage den theologiske Doctorgrad, og er nu udnævnt til Ridder af Dannebrog tilligemed Professorerne Wolff, Wad, Guldberg, Herholdt, Ørsted, Hornemann, Oehlenschläger og Brøndsted.

Mine Oversættelser af Abrahamsons tvende Folkesange, hvilke Deres Velbaarenhed har værdiget saa megen Opmærksomhed, ere trykte i de islandske Annaler for 1801., udgivne af Etatsraad Stephensen, en bekjendt lærd Mand, som forestaar Bogtrykkeriet i Island. Som Antiquar er han just ikke bekjendt, men som Forfatter i forskjellige andre Fag og Forstander for Bogtrykkeriet paa Leiraagarde, det eneste som Island nu ejer.

Jeg tager mig den ærbødige Frihed at vedlægge et lidet Digt af mig i Islandsk og Dansk, med en Omskrivning i Runer af det første samt Latinsk Oversættelse. Min Fraværelse i de Dage da det blev trykt, er Aarsag til de enkelte Trykfeil i Runerne. De kunne berigtiges ved Hjælp af det tilføjede Alphabet. Formedelst den høje Portos Skyld er Exemplaret kun paa Trykpapir, siden haaber jeg at kunne tilstille Hr. Professoren et som er Dem mere værdigt. — Ligesom Deres *Hermansschlacht* er det første Forsøg i det nyere Tydske til Efterligning af de nordlige Germaners *Drotqvæde*, saaledes er ogsaa min vedlagte Sang i det Ny-danske. — Jeg

glemte før at anmærke at de Kielske Professorer Pfaff og Reinholdt ere ogsaa blevne Riddere af Dannebrog ved Kroningshøjtideligheden den 31te i f. M. —

Med oprigtig Bevidnelse af den mest uindskrænkede Højagtelse som jeg og enhver nordisk Videnskabsmand føler for Deres Velbaarenheds udmærkede Fortienester af vor Litteratur har jeg den Ære at nævne mig

højtærede Herr Professor!

Deres ærbødige, forbundne og hengivne

Finn Magnuson.

P. S. Min Adresse er: Litteratus Finn Magnusen, Vognmagergaden Nr. 88. Kiøbenhavn — Ellers kan og vil Hr. Professor Nyrup (!) besørge Breve til mig, uden at nogen Adresse staar paa dem.

Kiøbenhavn, den 18de Jan. 1816.

Højædle Velbaarne, højtærede Herre og Velynder!

Nylig har jeg modtaget Deres Velbaarenheds højstkjærkomne udførlige Skrivelse, begyndt 17de August. endt 26 Nov: 1815. Sandelig glæder jeg mig ikke lidet over de deri indeholdte mig maaske alt for meget smigrende Beviser paa en Gräters uforskyldte Yndest og ædle Velvillie, for hvilke jeg herved aflægger min skyldigste ærbødigste Taksigelse. Det vilde være overflødigt for mig at sige at jeg stedse har baaret den mest udmærkede Højagtelse for Dem, som med saa megen Skarpsindighed, vedholdende Flid og uegennyttig Opoffrelse har vidst at skaffe Nordens længe af Syden forsmaate Litteratur fortient Agtelse blandt det germaniske Broderfolk. — Desmere glæder jeg mig nu over en saadan Mands mig tilbudne og beviste Venskab, hvilket jeg, efter ringe Ævne, vil søge at fortjene.

Det er mig meget kiært at mit Forsøg med *Drottqvæde* i Ny-Dansk har vundet Deres Velbaarenheds Bifald. Allerede før havde jeg beundret det Held hvormed De havde udført en saadan Efterligning i Deres *Hermanns-Schlacht* der, saavidt mig er bekiendt, var den første i de yngre germanisk-gothiske Sprog.

Meget rørt blev jeg over Deres Vbh. saa saare ædle og uegennyttige Tilbud om den hierteligste og mere end giestfrie Modtagelse, hvis jeg vilde paatage mig en Reise til Deres Egn. Vistnok ønskede jeg meget at kunde (!) benytte mig heraf, da det vilde være mig den største Glæde at kunne nyde Deres personlige Omgang, og tillige gjøre mig bekendt med Tydsklands skønne Egne, elskværdige Døttre og herlige Sønner — men, mange Hindringer møde et slikt Ønskes Opfyldelse. Familie-Omstændigheder nøde mig, saavidt jeg endnu kan indsee, til at gjøre en Reise til mit Fødeland i næste Sommer, for at see min bedagede Moder, og om mueligt sørge for at hun kan tilbringe Resten af sine Dage i en rolig og kummerløs Forfatning — Dette er for Tiden en mig paaliggende hellig Pligt, for hvis Skyld jeg maatte tilside-sætte den mig foreslagne særdeles behagelige Reise om end andre Omstændigheder ej hindrede den. Men — jeg formoder og at den vilde falde mig alt for kostbar, da jeg, ligesom Apostelen, hverken har Sølv eller Guld, og takker Gud saalænge jeg kan tilvejebringe saa meget Papir i vore her gangbare Repræsentativer, som udfordres til at erhverve taaleligt Udkomme her i Landet. Dog har jeg hverken Kone eller Børn; ogsaa er mit Hierte endnu frit af den simple Aarsag, at det vilde være saare urigtigt at være sig ude om en Hustru saalænge man mangler Midler til at ernære en Familie. Endnu har jeg ikke nydt nogen offentlig Løn, og har ej for det første Udsigt til nogen Post, som kunde sætte mig i hin ellers attraade Stilling. Jeg maa da finde mig i min Skiæbne og følge i dette som andet det gamle gode Raad

ferendum est, quod mutari nequit —

Jeg har hidindtil hverken seet eller kiendt Rasks Recension af Deres Udgave af Helgaqvida Haddingiaskata, og det vilde, som det synes, være mig ubehageligt at gjøre nærmere Bekiendtskab med den — da jeg, efter Deres Velbaarenheds Deduction af Sagens Oprindelse og Beskaffenhed, finder, at mine to deri nævnte Venner neppe have handlet som de burde. Dette gjør mig inderlig ondt, især da Dem er veder-

faret en uforholden og uforholdt Krænkelſe i Stedet for forskyldt Tak og Ære —

Jeg kan forſikkre Deres Vbh. om, at den Codex G ſom ommeldes i Fortalen til Sæmunds Edda, tilhører endnu den ſamme Geir Vidalin, da Student her ved Universitetet, nu Biſkop i Island. Dette har jeg hørt af hans egen Mund og ſeet *Codicem quæſtionis* med egne Øjne. Fortalens Udtryk ere tvetydige, men Adjectivet *descriptus* ſkal ej udledes fra Subst. *possessor*. Hr. Arendts Vidalinske Codex kan ikke være ſkreven midt i det 18de Aarhundrede under Biſkop Vidalins Direction, da han neppe var fød paa den Tid. En anden (John) Vidalin var Biſkop i Island førſt i det 18de Aarhundrede † 1720. Det er imidlertid mueligt at en Vidalin har ladet hin Codex afſkrive, maaske den haabefulde islandske Student Paul Biarnesen Vidalin ſom døde i Leipzig 1759. Fra nuværende Biſkop Geir Vidalin (ſom kom til Embedet 1798) troer jeg neppe at jeg kan faa nogen nærmere Underretning; dog ſkal jeg forſøge det. Forfatteren til Sæmunds Eddas Fortale, Skule Thorlacius, kan deſværre ej længer give Underretning om den deri ommeldte Codex G., men om den er min foreſtaaende tilforladelig nok.

Meget forundrer jeg mig over Hr. Bahrds Fremgangsmaade i Henseende til det af ham baade fra Dem og Nyerup begjærte islandske Digt. Hverken før eller ſiden har jeg hørt noget andet derom end hvad jeg ſidſt havde den Ære at tilmelde DVhed., og hvad jeg nu uformodentlig erfarer af Deres højſtærede Skrivelse. Maaske den hele Plan er ſtrandet eller bleven til intet.

Ebenezer Henderson er en Britte og ordineret Præſt; (Maaske har De læſt et utydeligt Mr. i mit Brev for Ulr. o: Ulrich.) Han har opholdt ſig i adskillige Aar i Danmark og Sverrig ſamt 1. i Island, i det engelske Bibelselskabs Anliggender. Nu er han vel her, men vil i Foraaret reise herfra til London. Naar hans Reise til Caucasus ſkal gaa for ſig er endnu uafgjort. — I mit ſidſte Brev ſendte jeg DVhed. en i hans Navn paa islandsk udgivet Piese —

Da jeg i sidste Sommer ej havde noget Bekjendtskab med de Boghandlere som have plejet at sende Bøger til Tydskland, henvendte jeg mig til Prof. Nyerup, som lofte at underrette mig om naar Brummer sendte til Messen, men han kom selv for sildig, og jeg da følgelig med. Jeg kunde da ingen Lejlighed faa førend med Dr. Bunsen, som reiste herfra til Berlin. Med ham skrev jeg da den 18de Octobr. og sendte, i en Pakke som han lovede at befordre: . . . [de i brevet af 8. aug. nævnte bøger af M. selv] . . . og (fra Hr. Prof. Dr. og Ridder Thorlacius) e) *Libri sibyllistarum veteris ecclesiae* etc. 1815. — Med smertelig Bestyrtelse erfarer jeg af DVhds. Skrivelse at disse Sager ikke have været komne Dem tilhænde d. 26 Nov., men jeg lever dog i det Haab at det vil skee om føje Tid.

Desværre kan jeg ikke sende Deres Velbaarenhed min Afhandling om Asernes Herkomst fra de kaukasiske Egne, da mine øvrige Arbejder ej for det første tillade mig at lægge Haand paa den, især for saa vidt de østerlandske Skribenters Beretninger angaar. Et kort Uddrag af den kommer jeg til at indrykke i Indledningen til mine Forelæsninger over den ældre Edda's ethiske og mythiske Digte, som ere nu begyndte for en talrig Forsamling af Videnskabsmænd, Embedsmænd, Studerende, og daunedede Mænd af andre Stænder. Bemeldte Indledning skal jeg, saasnart skee kan, tilstille Deres Velbaarenhed.

For Afhandlingen om den gothiske Sang forlanger jeg intet Honorar. Da højstærede Velynder har været af den Godhed at tilsende mig *Idunna und Hermode* for 1812. og 1814., haaber jeg, om mueligt, ogsaa at erholde paa samme Maade det udkomne 1813. samt Aargangen 1815., — ogsaa ønskede jeg det udkommende i 1816. naar Lejligheden tillader det, (om mueligt, ogsaa flere Aftryk af det, som Deres Velbhed. maatte have indrykt om mig eller fra min Haand) . . . for at jeg ikke skulde besidde dette ypperlige Værk ucomplet. — Maaske jeg kunde giøre Gjengield med vore antiqvariske Annaler for saavidt De ikke har faaet dem, men med hvilke Hefter? —

Dersom min Tid tillod at fuldende Afhandlingen om Aserne, hvor stort et Honorarium mener da Deres Velbaarenhed jeg kunde gjøre Regning paa for det danske Msert. i Tydskland? Oversættelses-Omkostninger maatte da regnes fra — eller for Oversættelser af interessante Sagaer paa Dansk eller Latin, med eller uden Text?

Den 17de i s: M:

Nu har jeg endelig faat en længe forventet Skrivelse fra Dr. Bunsen, dateret Berlin den 6te i d. M., hvori han melder mig at han har besørget min med ham sendte Pakke til Deres Velbaarenhed. — Jeg haaber da at den nu er kommet Dem rigtig til hænde, endskjøndt dette ej var skeet den 30e Decbr. f. A. da Deres nu modtagne højstærede Skrivelse er dateret. — Jeg har i Følge den tilmeldt Professorerne Nyerup, Müller og Møller, samt Etatsraad Thorkelin (som i nogen Tid har været svagelig, men er nu i Bedring) DVbheds. Ord, og mig er bleven overdraget at bringe Dem disse samtlige Herrers ærbødige Hilsener tilbage med Tilføjende: at de selv vil tilskrive Dem med det første, samt at Thorkelin og Müller ville sende det forlangte. —

Hvor gjerne jeg end vilde er det mig umueligt at tilsende Dem de trykte Ark af Sæmunds Eddas II., da Commissionen har strængelig forbuden deres Udlevering førend det hele er færdigt, som desværre! (formedelst en Standsning ved Bogtrykkeriet) neppe skeer førend til Sommeren. Dog har jeg faat Tilladelse til at meddele Deres Velbaarenhed et Prøveark af Glossariet som vedlægges her. Tegnet * betegner de Ord, som ere forklarede i 1e Del; C Oss. (Caucaso-Osseticum) de kaukasiske Asers, Ossers eller, (som Russerne sædvanlig kalde dem) Osseters Sprog (mest efter Klapproth) C. foran betegner tillige de øvrige kaukasiske Tungemaal, ligesom I. de indiske.

Følgende Nyheder ere maaske interessante for Deres Velbaarenhed: Hr. Rask kom hiem fra Island (over Leith og Edinburgh) først i Novembr. f. A. efter 2 Aars Fraværelse. Han agter at udgive i Vinter sin af Videnskabernes Selskab kronede Pris-Afhandling om det islandske Sprogs Oprindelse,

hvilken han, ligesom Dr. John Jamieson i hans *Hermes scythicus* (Edinb. 1814) udleder fra Grækerne, især Thracerne. Ogsaa agter han at publicere en islandsk Chrestomathie. Ligeledes er han ved at opsette til ældre og nyere islandske Haandskrifters Udgivelse. — For kort siden oplæste jeg i det skandinaviske Selskab en liden Afhandling, indeholdende kortfattede Undersøgelser om Picternes og deres Navns Oprindelse. Jeg kommer nu til at arbejde ved Udgaven af Sæmunds Edda's 3de Del, som skal indeholde *Havamål*, *Völuspá* og Grottesangen maaske ogsaa *Rígmál*.

Jeg har den Ære at hilse Deres Velbaarenhed fra Hr. Prof. Dr. Theol. og Ridder Thorlacius, som ønsker at maatte tilsende Dem den ved ham og Prof. Werlauff udgivne 4de Del af *Heimskringla* eller *Sverris Saga*, hvis De ikke har den i Forvejen.

I Henseende til de Bøger som DVbh. ønsker at faa herfra, giver jeg mig den Ære at foreslaa den Gyldendalske Boghandling, Klareboderne Nr. 8, (som forestaas [af] Hr. Cancellisecretær Deichmann, hos hvem De kan være sikker paa en prompte Expedition og redelig Behandling) til Deres Commissionær her i Staden, da jeg sandsynligvis ikke opholder mig her næste Sommer — For at De strax kan have Prøver derpaa vil jeg med næste Pakkepost sende de Bøger som jeg veed Deres Velbaarenhed endnu mangler og dog vilde have, nemlig: den nye Udgave af *Kjæmpeviserne*, *Nyerups Edda*, og Dr. G. L. Badens nyudkomne *Dansk-norske historiske Bibliothek* (et ikke vidtløftigt men vigtigt Værk for Yndere af nordisk Litteratur.) — Det forekommer mig som ingen 2den Afdeling af Thorlacii Ant. Bor. VII er udkommet; i det mindste have vi intet Spec. VIII.

Løvrigt ønsker jeg af mit gandske Hierte Deres Velbaarenhed megen Lykke, Ære og Glæde i det nys begyndte Aar og mange andre, samt er med uforanderlig Højagtelse og Hengivenhed

Deres Velbaarenhed ærbødigste Tiener

F. Magnusen.

Kiøbenhavn, den 25de Martz 1816.

Velbaarne og højlærde Herre, højstærede Velynder!

Siden jeg, den 17de Janr. d. A. havde den Ære at tilskrive Deres Velbaarenhed, har jeg ej bekommet et meget attraaet Svar. Muelig have Forhindringer indtruffet ved mit Brevs Befordring; ogsaa er vel Deres kostbare Tid saa betaget, at slige Parerga mod Villie forhindres —

Jeg giver mig den Ære at indeslutte her Indledningen til mine Forelæsninger over Edda, og en anden liden Prøve af samme, nemlig en Forklaring af den oldnordiske Mythe om Digterdrikken. Besynderligt var det at jeg ej kiendte Deres Bearbejdelse af hint Brudstykke af *Hávamál* førend just da Trykningen skulde begynde. Aarsagen hertil er den: at da jeg selv søgte at udforske paa egen Haand de eddiske Mythers Betydning af selve Kilderne, undgik jeg med frit Forsæt al Læsning af andre Forklaringer. Deres *Nordische Blumen* har jeg desværre! aldrig ejet og aldrig seet førend jeg for nylig erholdt dem til Laans fra vort Universitets-Bibliothek. Jeg blev sandelig overrasket ved at finde deri den herlige Indhold af Afhandlingerne om Nornerne, Valkyrierne og Valhalla — hvor jeg gienfandt mange af mine ved egen Betragtning fattede Ideer, udførte paa en ypperlig Maade, og blev tillige underviist om nogle Poster som ellers neppe vilde have faldet mig ind. I min Efterskrift til *Digterdrikken* har jeg her offentlig tilkiendegivet min Mening om Deres Velbaarenheds Fortienester af vor ældre Litteratur, trods al Partieaand og ugrundede Fordomme. — Anseer De disse Stykker for værdige at meddeles Tydsklands læsende Publicum i Oversættelse eller Uddrag, vil det være mig en stor Fornøjelse.

Mine Forelæsninger have været temmelig besøgte. Flere Professorer, hvoriblandt vor gode gamle Nyerup, have frekventeret dem bestandig. Jeg har i Vinter forklaret *Hávamál* samt foredraget et Sammendrag af den nordiske Mythologie og Siælelære, samt en udførlig Sammenligning mellem vore Myther om Verdens og Menneskets Oprindelse, om *Yggdrasil*

og *Ymer* m. m. — og de nyere Geologers Anskuelse paa den ene, men med andre gamle, især asiatiske Folks paa den anden Side. Formodentlig sluttet nærværende Cursus midt i April Maaned, da jeg agter først i Maj at foretage en Reise til Island som vel vil vare i 3 a 4 Maaneder.

Hr. *Rask*, hvis udmærkede Talent for Sprogstudiet bestandig udvikler sig, agter snart at udgive, foruden de Skrifter jeg sidst nævnte, en *Angelsaxisk Grammatik* og Bemærkninger over det af Thorkelin i dette Sprog udgivne gamle *Digt om Scyldingerne*. Ogsaa har han begyndt at studere Sanscrit fra Grunden og finder (mod hans forrige men efter min længe havde Formodning) den mest paafaldende Lighed mellem det og de gothiske Sprog. Efter min Mening vare de oldpersiske og nogle caucasiske Dialecter eller Sprogarter Mellemedene i den store Kiæde. Zendavesta's og mangfoldige indiske Secters Religionsbøger ere uden Tvivl bygte paa samme Grundvold som de vigtigste Oldnordiske Troesbegreber. Dette agter jeg, hvis Liv og Hilsen undes mig, at vise i et nyt System over den nordiske Mythologie, hvis Forklaring jeg i øvrigt bygger paa de samme Principer, som De allerede for mange Aar siden havde antaget, da De udgav Deres genialske Udtydninger over nogle Æmner deraf, — saavidt jeg veed de første fornuftige i det Fag, og langt rigtigere end nogle senere alt for søgte og overspændte.

Endvidere tager jeg mig den ærbødige Frihed at indslutte Prof. Werlauffs *Bemærkninger over Folkesagnene om en nordisk Kiæmpeslegt i Oldtiden*, udkommet i sidstafvigte Aar, samt et i d. A. af Prof. Thorlacius udgivet Program indeholdende den saakaldte *Brandkrossapátr* med latinsk Oversættelse, samt vort Universitets nu fremsatte Priis-Opgave.

Det skulde meget glæde mig snart at erholde attraaet Underretning om Deres Velbaarenheds Sundhed og Velbefindende; — Gud give at de vedvare mange — mange Aar til Held og Hæder for nordisk Videnskabelighed! — Det ønskes inderlig af

Deres Velbaarenheds

ærbødigste og hengivneste Ven og Tiener

F. Magnusen.

Kaupmannahöfn p. 12 Decembr. 1817

Háedla Velborni, hædstvyrddi Herra og Velunnari!

Síðan eg ritadi Ydur seinaz þann 19da Aprílís og 17da Julíi þ: á: (hvarmed og fylgdi 1. Bindis 1. Deild af Sturlungu) hefi eg eckert af Ydur frétt, og gladdi það mig þessvegna einkum að fá kærkomna heilsun frá Ydur af hans háæruverdugheitum Hr. Prof: Dr. Müller, með þeirri enn kærkomnari fregn að Ydur lidi vel og að þér mundud vera við góða heilsu. Þar með uppfylltiz þá ein af mínum heitustu óskum.

Audmjúklegaz og ástsamlegaz þacka eg þann heidur er eg einnig frétti að þér hafid sýnt mér með bréfi, er fylgi Ydar nýlega á prent útgengnu *Völuspá* hvöría mér enn þá ecki hefir audnaz að síá. Miög hefi eg preyð eptir öðru bréfi Ydar um *Alvissmál*, svo eg gæti haft þá æru að svara þeim, þó eg, eins og eg hefi áður umgetid, hlióti að fyriverda mig fyrir hid ofmikla hrós er mér þar hefir hlotnaz af svo hálærdum og nafnfrægum manni. -

Nú hefi eg fengid þánka um að það af Ydur áður umskrifada *skurdgod* edr *afgudsbílæti* kunni að vera þýskt edr norrænt — því nýlega hefir eitt líkt fundiz í jörd á Íslandi, og er nú komid í geymslur *Fornleifanefndar vorrar (Antiquitets-Commissionens Musæum)*. Að stærð er það ei meira enn fela má í hnefa sínum, steypit úr málm (Metal edr Bronze) og hefir verid ekta forgyllt. Það er madr með skégg mikid og strituhúfu (*Kabir-hue* af þessu formi $\triangle$) sitiandi á stóli og heldur í skeggbrodda sína, enn hefir undir eins í báðum höndum ópekkt verkfæri af þessari mind edr líkri, á kníám sér. Að nokkru leiti er það líkt sumum svo kölludum Hermes-krossum; annars nærfellt eins og sumir þórshamrar, nema hvad einn hlutan vantar, — utan í hans stad væri hér tvöfaldd skapt. Að nokkru leiti er bílæti þettað (*mirabile dictu*) líkt þeim egyptsku er málud finnaz í hinni stóru *Description d' Egypte* — enn það mun þó aungvanvegin vera svo undirkomid. Sé það norrænt (til hvörs öll líkindi eru) mun það annadhvört vera *Þór* eda *Freyr*. Því er midur að eg hvörki kann að mála né teikna; annars skyldi eg senda eptirlíking

af mindinni síálfri. Eg skal leitaz vid ad fá steypa eptirlíking hennar (Abguss) til at senda Ydur, og óska mikid ad síá eina slíka af Ydar *Heimdalli* edr *Ódni*.

Siálfsagt hefdi verid ad annadhvört eg edr Prof. Thorlacius hefdi sendt Ydur 2. part Sæm: Eddu, svo flíótt sem hann kémr út, þó aldregi hefduð þér óskad þess med Subscription. Þettað er því midur enn þá ecki skéd. 1. Septembr. var textinn allr ásamt hans vidbæti, registrum o: s: frv. fullprentadr, enn formálann fékk Kommissiónin (edr sá hennar medlimur er það er ætlad) ei tíma til ad semia vegna undirbúnings Reformatiöns hátíðarinnar sem hér var haldin med mikillri dírd, Doctóra promotiönunum o: s: frv., enn fáir þeirra nýu Doctóra eru, ad eg man, nafnkendir fyri fornfræða ydkanir, nema, ad svo miklu leiti þeckingu gamallra laga vidvíkur, sá ungi Dr. juris *Kolderup Rosenvinge* (adjunctus facultatis juridicæ) er þannig forsvaradi rit sitt: *Dissertatio de usu juramenti in litibus probandis & decidendis iuxta leges Daniæ antiquas; Sect. 2da de juramento partium cum sacramentalibus*. — (*Respondens* var úngr islenzkr Cand. juris og frændi minn *John Finsen*, sonr hins nafnkenda biskups Dr. *Hannesar* edr *Hans Finsen* al. *Johannis Finnæi*, og sonarsonr móðrafa míns *Finni Johannæi* er ritad hefir hid nafnkenda verk *Historia ecclesiast. Islandiæ*). — Einn Islendiögr vard og Dr. Philos. nefnilega *Hallgrim. Johannæus Scheving* Adjunctus vid hinn lærða skóla á *Bessastöðum* (*Bessested*). Hann útgaf: *Observationes criticæ in quædam Bruti Ciceronis loca* (sem hrósaz hér af lærdum mönnum). — Eg hafdi gleymt því ad hann einnig hefir ydkad norræn fornfræði, og hefir þari mikinn lærdóm, einkum hvað málinu (sprokinu) vidvíkr. — Undir eins vard hid Danska skáld, Dómprófastr *Hertz* í *Hvóarskeldu* (*Roskild*) er orkt hefir hid epíska qvæði: *det befriede Israel* — Doctor Theologiæ, og eitt hid yngsta af öðrum skáldum vorum *Joh. Ludv. Heiberg* (sonr hins nafnkenda P. A. *Heiberg* í Paris) Dr. Philos. Hans *Dissertatio* hlióðadi *de poesöos dramatico genere Hispanico et præsertim de Petro Calderone de la Barca, principe Dramaticorum*. Annars mun téðr partr Eddu koma út um nýársleitið.

Af qvædi Prestsins *Jóns Þorláksonar* til hins enska biblíu-félags (hvört þér hafid ádr getid um í ritum Ydar) er mín latínska og önnur engelsk útlekking (ásamt textanum siálfum) innfærd í *Summary Account of the proceedings of the British & foreign Bible Society* London 1816. 8. — Eg baud Ydur í vor ad senda Ydur *Kymriska* og *Gaelíska biblíu* (ásamt íslenskri, ef eg gæti útvegad hana). Má eg senda þær med Pósti? — Sömuleidis vilda eg senda hid sidasta hefti af *Antiqvariske Annaler* nýlega útkomid, og fleira smávegis, enn eg óttaz fyrir ad burdar kaupid (*Porto*) verdi ofdýrt á þann máta.

Antiqvitets-Kommissiónin hefir fengid nockrar skýrslur (*Indberetninger*) frá Íslandi (þó flestar væntiz ecki fyrr enn á næsta sumri) og er margt í þeim merkilegt. Þar af séz ad margir Rúnasteinar eru enn til þar í landinu, þó flestir séu fyri laungu eydilagdir edr tapadir. Medal annars er einn fundinn á heidnum haugi, enn á honum er ecki nema eintómt mannsnafn, nú varla læsilegt. Margar adrar merkilegar fornleifar (*Alterthümer*) eru þar einnig, einkum úr katólsku öldinni. Hid merkilegasta innihald úr tédum skírslum, (sem flestar eru á Íslenzku og fáeinar á Latínu edr Dönsku) mun verda innfært í næsta Hefti af tédum annálum, og einnig hin fylgiandi, líklega í þau næstu tvö ár. — Yfir höfud verdr það auglióst nú, ad Ísland aungvanvegin er svo fátækt af markverdum fornleifum eins og menn ádur hafa meint. — Hefdi slíkar skýrslur verid krafdar fyrir 100 árum sídan, mundi þó miklu meira hafa í líós komid sem nú er algjörlega lidid undir lok edr burtflutt úr landinu, jafnvel til framandi ríkiá t: d: það fallega drykkjarhorn sem afmálad er í *Archæologia Britannica* — til Englands, hvar það enn mun vera vid lýdi, og margt fleira. —

Danmerkur nafnfrægi edallundadi *Mecænas* Hs. Exc. Geheime-Conferenzrád *Joh. Bülow* til *Sanderum Gaard* varð f. 28 Octobr. þ: á. Riddari fílsordunnar (af *Elephanten*) sem er eitt hid hædsta heidursmerki í ríki voru — og undir eins óbrygdult merki um þá elsku og virdingu er vor gódi konúngr ber fyri þeim er heidra og fremia sönn vísindi. — Einn annar vorra yppurstu höfðingja, hinn ædsti Statsminister Greifi *Moltke*

hefir nýlega gefid voru fornleifa safni (*Antiquitets-Museo*) fiórar stórar gullmyntir (*Bracteater*) úr heidinni öld, fundnar hér í Sælandi. — Sekreteri Kommissiúnarinnar, kaupmadr *Thomsen* (sem á eitt hid útvaldasta Myntasafn í Danmörk og hefir rétta þekking á þesskonar hlutum) hefir ödlaz fimm slíkar gullmyntir fundnar í Svíaríki — og hér í stadnum eru margar fleiri. — Máské hér útkomi skrif um þessar merkilegu leifar hins norræna heilindóms, er ásamt fleiru, vitna um meiri konst eun menn annars vilja eigna honum —, áður enn lángt um lídur. Nú má eg ei ordlengia enn fel mig Ydar dýrmætu vináttu og óska Ydur allrar mögulegrar farsældar — verandi íafnan með stakri vyrðingu

Ydar Velborinheita

Audmiúkr skuldbundinn Vinr og þénari

F. Magnússon

Fyrilestrar mínir haldaz í vetur yfir Norræna Mythologie og qvædin í 1. Parti Eddu, og er þar — hingadtil — fullt hús af öllum stöndum. —

Málverk Málmbílætisins (Heimdalls edr Ódins) fylgdi ei þeim seinustu blöðum af *Idunni* og *Hermódi* er þér vorud svo gódir ad senda mér, enn eg óska þó miög at eiga það. —

Kiøbenhavn, den 6te Junii 1818.

Højædle Velbaarne, højstærede Hr. Velynder!

Efter Deres Velbaarenheds Anmodning har jeg flere Gange (under 19 April 17 Jul.¹) og 12. Decbr. f. A:) taget mig den Frihed at tilskrive Dem i mit Modersmaal, men har siden ikke været saa lykkelig at see noget fra Deres ærede og elskede Haand. Jeg maa formode og tillige indsee at det er umueligt for Dem at kjende det Ny-islandske ganske, saa at Læsningen af hine Breve følgelig har maattet falde Dem alt for besværlig; — jeg vælger derfor til disse Linier det danske, som jeg veed De forstaar til fulde — Til min store Tilfredshed erfarer jeg af andre at De har befundet Dem vel — men nu fortæller Rygtet her, at De er bleven forflyttet til *Ulm*; jeg

¹) Forbigås begge her.

tvivler da neppe paa, hvad jeg saa meget ønsker, at Deres nye Stilling maa være fuldt saa behagelig og fordelagtig som den forrige. — Om mig selv har jeg intet nyt at fortælle, uden det at Hans Majst., vor gode Konge, gav mig den 10de Janr. sidstafv. lige Rang med virkelige overordentlige Professorer herved Universitetet med Anciennitet fra Julii f: A: Rigtignok attraaede jeg denne Hæder aldeles ikke, men da den blev mig tildeelt ganske uden mit Vidende, end mindre noget slags Ansøgning, maa jeg dog med Glæde og taknemmelig erkjende den som et særdeles Tegn paa min Konges Naade, paa hvilken jeg ellers har havt mange og mig stedse uforglemmelige Prøver. — Samme Dag blev vor udmærkede Sproggrandsker Rask givet Karakter af Professor. — Han er i Foraaret afreist til Petersborg fra Stockholm, hvor han har udgivet eller været behjælpelig til at udgive adskillige Værker, som: Haandudgaver af Sæmunds og Snorres Edda'er, En Angelsaxisk Sproglære, en forbedret og forøget Svensk Udgave af den islandske Grammatik og en islandsk Chrestomathie. Sæmunds Edda er egentlig udgivet af Afzelius og prydet med Rasks Portrait. Mueligt at jeg kan afsende den og den AS. Grammatik (:de eneste som ere hidkomne af disse Bøger:) med denne Lejlighed. — De veed vistnok alt at 2den Deel af den store Udgave af Sæmunds Edda og Gulethings Loven ere udkomne her. — Den første er alt for længst tilsendt Dem af Prof. Thorlacius. — I Vinter har jeg arbejdet paa et stort Værk under Titel: *Eddalæren og dens Oprindelse* — hvor af Manuscriptet til tvende maadelige Octavbind (:rimeligvis det halve af det hele:) allerede er færdigt, og jeg haaber at Trykningen kan begynde i denne Sommer. Desuden udgiver jeg, maaske ret snart, det islandske religieuse Digt *Lilien* (fra det 14. Aarh.) med dansk Oversættelse — samt en anden af det eddiske Digt *Skirners Reise* (:indklædt af Dem i den herlige Græske Dragt:) med en mythologisk-historisk Indledning angaaende Solguden *Freyr*. — Prof. Thorlacius udgav i Vinter, som Program, den lille mærkelige Fortælling om Islænderen Audun fra Vestfiordene (påtr af Audunni Vestfyrdska:) med islandsk Oversættelse. Hans og Werlauffs Udgave af *Hakonar Saga* udkommer ret snart som 5te Tome

af *de norske Kongers Historie*. Det forrige *Kongelige Islandske Literaturselskab* er nu bleven forenet med det Yngre i Aaret 1816. oprettede *Islandske literære Selskab* som bestaar af tvende Hovedafdelinger (i Island og i Danmark, især Kiøbenhavn). I Fior tilsendte jeg Deres Velbaarenhed den udkomne 1ste Binds 1ste Afdeling af *Sturlunga-Saga* og har den Ære nu at fremsende den 2den hvormed 1ste Bind sluttet. Selskabet udgiver ligeledes etslags *Islandske Annaler* (:under Titelen *Sagnablöd*:) hvoraf 1ste Adeling udkom i Fior, men Oplaget var meget ringe og allene bestemt for Island. Af det nu udkomne 2det Hefte ere flere Exemplarer oplagte, saa at jeg herved kan fremsende et af dem; det indeholder især Bidrag til Islands nyeste Historie, samt det førnævnte Selskabs Love m. m. Selskabet arbejder desuden paa et islandsk geographisk Værk med tilhørende Landkort i Stentryk; som en Prøve deraf vedlægger jeg et over *Danmark*. — Selskabets Formand, Secretær *Thorsteinson*, reiste i Foraaret til Island paa nogen Tid, da jeg, i Følge der af overtog hans *partes* i den Egenskab. Fra *Island* ere der nu til Antiquitets-Commissionen indkomne mange antiqvariske Indberetninger, tildels meget interessante. Næsten alle af dem ere affattede i Islandsk, men jeg forfatter Danske Extracter deraf, hvoraf nogle ville indrykkes i det næstudkommende Hefte af dens *Annaler*. Commissionens Fond har for nylig erholdt en betydelig Gave i Penge af Hans Majestæt Kongen. — Af de ommeldte Islandske Beretninger erfarer man at langt flere Runestene endnu findes der i Landet end man hidtil har troet. Dog ere kun faa (men enkelte) fra den hedenske Tidsalder; i det 16de og 17de Aarhundrede ere mange sikkerligen blevne ødelagte, da man i den Tid tildels ansaa dem som hedenske Trolddoms Karakterer, som tjente de da saa meget forfulgte Hexemestere til Mønster ved deres djævelske Operationer. Denne Manie herskede da lige stærkt i Island som i Tydskland og Europas fleste øvrige Lande — hvorved de arme Runer der da kom i et meget slet Ry og paadroge sig uskyldigvis de flestes Had og Afsky. — Nu er dog denne Fordom næsten gandske udryddet, men alt for sildig for de gamle Mindesmærkers Opbevaring. —

Bahrds Monumentum pacis har jeg for ret nyelig faaet fra Forlæggeren; — Deres Velbaarenhed vilde, hvis De ellers corresponderer med ham, meget forbinde mig hvis De, ved Lejlighed vilde melde ham min forbindtligte Hilsen og Tak.

Lejligheden forbyder mig at skrive mere for denne Gang. — Stedse forbliver jeg med den største Højagtelse og Erkjendtlighed
højstærede Herr. Professor!

Deres Velbaarenheds
hengivneste ærbødige Ven og Tiener

F. Magnusen.

Kiøbenhavn, den 29 Novbr. 1820.

Højvelbaarne, allerhøjstærede Hr. Ven!

Ihvorvel jeg kunde ophitte mange Undskyldninger for min langsommelige Udsættelse i at besvare Deres mig saa højest kjærkomne Skrivelse af 9. Jul. f. A. saa maa jeg vel dog tye til de Gamles fornemste Undskyldningsmiddel *Skjæbnen*, da min Taushed virkelig er mig selv aldeles ubegribelig, især da jeg for længst burde have ydet Dem min varmeste og ærbødige Tak for den store Ære de (!) har behaget at vise mig ved Tilegnelsen af Deres zirlige og nøjagtige Udgave af *Volospá*, med forudskikkede lærde og sindrige Bemærkninger. I denne Anledning maa jeg dog anføre enkelte af mine Undskyldningsgrunde. Jeg vilde ikke besvare denne Deres mig saa hædrende Dedication (:som jeg tilligemed Deres Brev, ikke bekom førend mod Sidstningen af næstafvigte Aar:) førend jeg kunde overraske Dem med lignende Gjengjeld. Jeg udsatte saaledes Besvarelsen indtil hosfølgende Oversættelse af *Sneglu-Halle* var udkommen. Jeg beder Dem at modtage gunstigst dens forudskikkede Tilegnelse, samt de hoslagte 3. Exemplarer af Pjecen. Idet jeg skyldigst takker for Meddelelsen af de skjønne tyske Oversættelser af Danske Poesier, samt originale Forsøg i dette Sprog ved Deres Elever, overlader jeg til Deres Højvelbaarenhed om De ikke i mit Navn vil overlevere en af dem, Hr. *Hobach*, som har oversat min Afhandling om den gothisk-græske Fest, — et af bemeldte

Exemplarer med min forbindtlige Hilsen. Begge de mig tilsendte Oversættelser af *Prams* og *Baggesens* Viser lod jeg indrykke i et her udkommende *Morgenblad*, udgivet af Dr. *Høst*, og de fandt almindeligt Bifald. Særskilte Exemplarer af Nummeret bleve mig lovede, men Udgiveren holdt ikke dette Løfte. Endvidere udsatte jeg min Skrivelse for at kunne lade hosfølge Slutningen af *Sturlunga* med Biskop *Arnes* Saga — og nu hosfølger saaledes denne i *Værkets 3de og 4de Bind* (eller 2den Binds 1. og 2. Deel). — Ogsaa havde jeg ønsket at kunne sende 1. Deel af min Danske Oversættelse af *den ældre Edda* hvori Deres Navn og Bemærkninger tit forekomme; det bliver nu blot ved Subscriptionsplanen. Ogsaa dette Værks Udgave er bleven forhindret i 3 a 4 Maaneder, skjønt kun 4 a 5 Ark af 1ste Deel vare utrykte, blot af den Aarsag, at det var begyndt at aftrykkes paa fransk Papir, og Forlæggeren er to Gange bleven narret med Forsendelser, som ikke svarte dertil; nu ventes 3de Gang et passende Quantum Papir, førend den ommeldte Del kan udkomme. Saa snart det skeer, skal jeg ikke glemme at meddele Dem samme, som en af Dem [!], der har største Rettighed dertil i saa mange Henseender.

Mine øvrige Forhindringer i at skrive have bestaaet i uophørlige Forretninger, tildels Reiser, og endelig dertil kommende literære Stridigheder med tvende Brødre, — α) Dr. *Baden* (bekjendt ved adskillige antiqvariske og juridiske Skrifter) som i afvigte Sommer angreb mine da udkomne herhos følgende) *Bidrag til nordisk Archæologie* paa en højst inhuman og uanstændig Maade, under mit eget Navn (ved at fordreje mine Ord) samt sit tillagte falske (*L. Jacobsen*) som Anmærkningernes Forfatter. Mine *tvende Svar* paa hans tvende Pjecer lader jeg ogsaa hosfølge. β) Professor *Torkel Baden*, Secretær ved vort Kunstacademie, og ellers bekjendt som latinsk Philolog og Forfatter til nogle Smaa-Skrifter over Antikerne — hvis Skrift *om den nordiske Mythologies Ubrugbarhed for Kunsten*, hvori han ogsaa har angrebet *Dem*, jeg og vedlægger, tilligemed mine derved gjorte *Bemærkninger*. Disse ere siden blevene fuldkommen billigede ved en *Recension* i *Danske Litteratur-Tidende* og ved en Opsats i *Rahbeks Danske Tilskuere* samt

adskillige Anmeldelser i flere af vore Blade. I Sverrig hersker for nærværende Tid en lignende Strid mellem de saakaldte Klassikere og Romantikere — men Kunstnere der have præsteret hidindtil mere i Æmner af den nordiske Mythologie end vore Danske. Siden i Fjor har jeg efter Kongl. Befaling holdt Forelæsninger ved Kunstakademiet over denne Videnskab (og deri ikke glemmt at lade Deres Bestræbelser vederfares Ret — men De seer heraf hvorledes visse derved ansatte meget formaaende Mænd (:hvoriblandt man dog ingenlunde kan regne Academiets nu fraværende høje Præces Prinds *Christian Frederik*:) arbeide derimod. Dog have mine Forelæsninger ingenlunde manglet Bifald af fortjente og berømte Kunstnere.

Ellers kan jeg, i Henseende til min egen nærværende Tilstand, underrette Dem, kjæreste højstærede Ven! saaledes derom: at jeg i forrige Aar erholdt fast Kongl. Gage af 600 Specier for at holde Forelæsninger over Nordens gamle Literatur og Mythologie, saavel ved Kiøbenhavns Universitet som dets Kunst-Academie, samt tillige arbeide ved oldnordiske Skrifters Udgivelse m. m. Af de sidstmeldte er 3de og sidste Deel af den ældre Eddas store Udgave nu allerede under Pressen — Jeg har ogsaa allerede for nogen Tid siden, forlovet mig med en ung elskværdig Pige *Nicoline Dorothea Barbara Frydensberg*, hvis Fader, Justitzraad og Amtsforvalter over Kjøbenhavns Amt, først for en Maanedstid siden er tilligemed hende, flyttet her til Staden, da han før har havt lignende Embeder ude i *Sjælland (Kallundborg)* og i *Island*, hvor min Kjæreste er født og tildels opdraget. Ellers ere hendes Forældre begge Danske, og jeg har tilbragt 9 Aar i deres Hus i Island, som jeg allerede før har skrevet Dem. Jeg har saaledes længe været nøje bekjendt med den hele Familie, som ikke er rig, men hæderlig bekjendt fra den moralske Side ved almindelig Agtelse.

De mig ved Deres sidste højstærede Skrivelse, tilsendte Skrifter, bestemte for Andre, befordre jeg ufortøvet til Vedkommende, og kan derfor bringe Dem inderlig Tak forsaavidt de ikke selv have gjort det. Især kan jeg nu overbringe

venskabelig Hilsen og Taksigelse fra Hans Excellence, Geheime Conferenzraad *Johan Bülow* til *Sanderumgaard*, Ridder af Elephanten &c. for det ham tilstillede Exemplar af Deres *Völospá*; — Jeg har i afvigte Sommer i Selskab med ham, gjort en Reise til *Gorms* og *Thyra Dannebods* Grave ved Jellinge, og beskriver den efter hans Ønske — da han tillige lader gravere tvende forskjellige dertilhørende Prospecter. Saasnart dette lille Værk kommer ud vil han tilsende Dem samme som et Bevis paa sin Højagtelse og Erkjendtlighed. —

Den 8de Decembr.

En temmelig svær Forkjølelse har været Aarsag til Opsættelsen af dette Brevs Afgang. Jeg vedlægger endvidere to Nummere af Bladet *Kjøbenhavns Skilderie*, som henhørende til den mythologiske Stridighed.

Snart udkommer 3de Binds 2det Hefte af vore *Antiqvariske Annaler* som da upaatvivlelig vil blive Dem tilstillet. Deri indeholdes, blandt andet, en Afhandling af mig om trende i Engelland fundne Guldringe med Runeskrifter. Den sidste blev funden ved *Carlisle* i Cumberland 1818. og en Tegning af den sendt til mig med Anmodning om dens Forklaring. Jeg forfattede denne paa Latin, og den blev trykt i Newcastle med megen typographisk Eleganz — men jeg ejer kun et Exemplar deraf, da særskilte ikke vare at bekomme, eftersom det indrykkes i det derværende antiqvariske Selskabs Skrifter. I bemeldte Hefte vil og findes Fortegnelse over de Oldsager som ved Kiøb eller Gave ere overladte vort Musæum fra 1816 til 1820. Deri blandt ere Adskillige mærkværdige fra Island. I det Hele besidder det nu vel 6000 Nummere. — Ret nu have vi faaet nogle af højeste Mærkværdighed fra *Thyra Dannebods* Gravhøj i Jellinge f: Ex: a) Et lille Sølvbæger med ophøjet Arbeide med sammenslyngede Slinger (i de gamle Runestens Huggeres Smag) indvendig stærk forgyldt eller belagt med Guldplader; b) en lille meget net udarbejdet Fugl af Guld; c) nogle udskaarne Træ-Zirater, malede med forskjellige Farver, som have trodset Fugtighed og Muld i henved 900 Aar — og som muelig ere paasatte ved Oliemal-

ning m. m. Ulykkeligvis har Gravkammeret, som er henved 11 Al. langt 5 Al. bredt, dækket med tredobbelt Loft af svære Egebjelker og Planker — været plyndret for adskillige Aarhundreder siden, af Skattegravere, som da uden Tvivl have borttaget det kostbareste og beste. Dette have de tabt eller forsmået. Desuden har man fundet en vinget Figur af Træ, en sort Trætavle med Sølvstifter i, som dog strax gik i Stykker m. m.

Fra Etatsraad *Thorlacius* og Prof. *Nyerup* har jeg meget venskabelige Hilsener at bringe. Den sidstmeldte lader vedlægge hans nylig udkomne Program til hans Forelæsninger over *den indiske Literatur*, hvoraf vort Universitets Bibliothek nu har erhvervet saa betydelige Skatte.

Med uindskrænket Højagtelse og Erkjendtlighed, samt de varmeste Ønsker for Deres beste Held og Velgaaende har jeg den Ære at tegne mig

Deres Højvelbaarenheds

ærbødigste og hengivneste Ven og Hædrer

Finn Magnusen.

Kiøbenhavn, den 17de Maji 1821.

Højædle Velbaarne, højstærede Hr. Velynder!

Den 8de December f: A: afsendte jeg til Dem, over Leipzig (gjennem den Gyldendalske Boghandling her i Staden) følgende Skrifter i 2de Pakker, som jeg meget ønsker at vide have naaet deres Bestemmelse, nemlig: . . . [væsentligst de i forrige brev nævnte værker] . . . Med vor fælles gode Ven, den lærde og utrættelige *Nyerup* (som nu faaer den af mig meget attraaede men nu af mig dog uopnaaelige Glæde at see og tale med Dem) sender jeg endvidere:

En lille *Afhandling* af mig om gamle *Ringe med Rune-Indskrifter* (et særskilt Aftryk af vore Antiquariske Annaler 3de Binds 2det Hefte, som De faaer paa en anden Maade).

Mine *Oplysninger om Kilderne til Prof. T. Badens Sammenligning mellem den nordiske og græsk-romerske Mythologie* 1821. — 1. Deel af min danske Oversættelse af *den ældre Edda* 1821. Det nye islandske Digt *Forsetaheimt* 1821. — — Særskilte

Aftryk af de Blade i *Kiøbenhavns nyeste Skilderie* hvori min og *Torkel Badens* videre Ordvexling indeholdes.

Prof. *Nyerup* kan underrette Dem nærmere om Sammenhængen af denne vidtløftige Badenske Strid, hvormed mangfoldige Ubehageligheder og Chicaner ere mig vederfarne, blot fordi jeg, efter mig af Regjeringen paalagt Pligt, har søgt at bevise, udvikle og forklare Deres Yndlingssats: Den nordiske Mythologies Brugbarhed for de skjønnne Kunster. Har end, saa at sige, hele Kunst-Academiet reist sig mod mig, ved dets Secretærs Indflydelse, saa har jeg dog vore fleste bekjendte Videnskabsmænd paa min Side. Ogsaa har her nu, uden mindste Opfordring eller Tilvirkning fra min Side, dannet sig et Selskab, dels bestaaende af Mænd udmærkede ved høj Byrd og patriotisk Tænkemaade, dels af Embedsmænd og Lærde, som vil udsætte Præmier til 600 Sølv-Rigsdalers Beløb, for de beste Kunstværker, hvortil Sujetterne ere tagne af den oldnordiske Gudelære. Planen er mig ellers endnu gandske ubekjendt, men er dog, som jeg hører, nu kommet til Modenhed og Subscriptionen for den ommeldte Sum fuldkommen bragt til Veje.

Iøvrigt har jeg nu intet at tilføje uden hvad vor gode *Nyerup* kan berette Dem mundtlig. Endnu lever jeg i ugift Stand, men haaber endelig til Efteraaret at kunne fuldkommen forenes med min højligens elskede *Nicoline*. Gid jeg snart maa høre fra Dem at De befinder Dem fuldkommen vel og nyder saaledes den Lyksalighed som De saa højlig fortjener! Dette ønskes oprigtigst af

Deres Velbaarenheds ærbødige og hengivneste

Finn Magnusen.

E. S. 14 Ark ere allerede trykte af den ældre Eddas store Udgave 3de og sidste Deel.

Kiøbenhavn, den 23de Martz 1822.

Allerhøjestærede Hr. Ven!

Af Deres sidste nylig ankomne Skrivelse til vor fælles Ven, Hr. Prof. *Nyerup* maa jeg slutte at en lille i Octobr. sidste Aar ved Lejlighed afsendt Pakke med min *Jellinge-Reise* (:hvoraf et Exemplar atter vedlægges, skjönt de ere

sjeldne, som særskilte Aftryk af Tidsskriftet *Danske Reiseiagttagelser*)¹⁾. De deri ommeldte Stentryk ere endnu ikke udkomne formedelst Vedkommendes Langsomhed i Officinet. Mere oplysende Kobberstik ville udkomme tilligemed en anden Beretning om *Jellinge-højene* i det snart udkommende Hefte af *antiquariske Annaler*. I ommeldte Pakke vare og Breve til Dem samt Hr. *Hobach*, (til skyldig Taksigelse for hans kjærkomne danske Brev og smukke tydske Lykønskingsdigt til mit og min elskede *Nicolines* Bryllup. Det holdtes (ligesom jeg da skrev) i *Lyngby*, i Nærheden af denne Hovedstad, den 6te November f. A. Vi aflægge ellers begge vores ærbødige og inderligste Tak, saavel til Deres Højvelbaarenhed som til Hr. *Hobach* for Deres gode og venskabelige Ønsker i denne for os saa højtidelige Anledning. Vi have siden, i vor nye Bolig (Hiørnet af Kristalgaden og Nørregaden Nr. 242, lige i Nærheden af *Münter*, *Thorlacius*, *Ørsted*, *Oehlenschlaeger*, *P. E. Müller*, *Wad* og end flere Professorer) levet ret vel og fornøjelig. Dog gjør et betydeligt Afdrag, som jeg aarlig maa svare til Enkekassen, vort Udkomme noget knapt nu for Tiden, men vi haabe at vi kunne hjælpe os igjennem med Nøjsomhed, indtil vore Kaar forbedres ved Indtægternes Forøgelse, hvorom jeg har noget Haab. *Deus providebit!* — hidindtil har det truffet ind, og jeg haaber at det ligeledes vil skee i Fremtiden, skjont Udsigterne nu ikke ere fuldkommen lyse.

Den *anden Deel* af min *Danske Oversættelse af den ældre Edda* er nu udkommen, og jeg tager mig den Frihed at lade den hosfølge. Ogsaa vedlægger jeg nogle Aftryk af *Literatur-Bladet* (som følger med den saakaldte *Harpe*, et nyt Ugeblad) — der indeholde nogle Replikker af mig i den *Badenske* Strid, artistiske Efterretninger fra *Sverrig*, og en Anmeldelse af *Rafns Kjæmpehistorier* 1ste Bind (indeholdende en dansk Oversættelse af *Rolf Krakes Saga*), 2det Bind vil snart udkomme, og indeholde *Volsunga-Saga* bearbejdet paa samme Maade. I afvigte Aar udkom her to Sørgespil hvorfra Æmnet er taget af Sagaerne *Ingemanns: Kampen for Valkhall* (fra Kristen-

¹⁾ Eftersætningen mangler.

dommens Indførelse i Island) og *Bojes: Brødrene i Lejre*. De har vel allerede erfaret at *Walter Scott* (i hans *Pirat*) er begyndt at tage sig af de nordiske Oldsagn og Mythologie. — Hans Ytringer m. m. om *Nornerne* stemmer nøje overens med mine Tanker i Indledningen til *Vala's Spaadom*, og ligeledes (for saavidt sligt der kunde anbringes) med deres [!] ypperlige Afhandling om *Nornerne* (af den højere Art) i *nordische Blumen*. Han har før givet et engelsk Uddrag af *Eyrbyggja Saga* i hans og *Jamiesons Illustrations of northern Antiquities*.

Jeg er D. H. og Colleger meget forbunden for det mig sendte Diplom som Medlem af Selskabet: *die Dänenfreunde an der Donau*. Jeg er saa heldig at kunne tilsende Dem selv et andet, som *Æres-Medlem* af vort *islandske literære Selskab*, udfærdiget allerede under 21de Janr. d. A. med Selskabets derhos følgende Love. — Den 30. dennes holde vi vor aarlige General-forsamling; o! gid vi havde den [Glæde] og Fornøjelse at see dem [!] der blandt os! — Jeg arbejder i denne Tid, saa at sige Dag og Nat, paa de af det aarligen udgivne *Annaler* samt andre dets Anliggender, da jeg p. t. er dets Formand. Dertil kommer mange andre Arbejder, saa at jeg knap har Tid til at skrive disse Linier, hvilke jeg ogsaa snart maa slutte.

De nyeste, aldeles ikke glædelige Efterretninger fra Island, vedlægges i Bladet Dagen Nr. 72 for d. A. De ere meddelte der af mig selv. Gid den nysudbrudte Vulkan vilde fremdeles blive ligesaa uskadelig som den havde været til Postskibets Afgang — men jeg frygter meget for at høre værre Efterretninger siden; NB. Orkanen den 11. Marts giver mig især megen Aarsag til Mistanke om et nyt Udbrud i de Dage!

Jeg nødes til at slutte med mine og min gode Kones beste Ønsker for Dem, Deres Familie og den gode Hr. *Hohbach*, som vi meget ønske vilde snart besøge *Kiøbenhavn* da Haabet om Deres Komme hertil dog desværre! ganske er forsvundet. Med den inderligste Højagtelse og Hengivenhed forbliver jeg uforanderligen

Deres forbundne, ærbødige og oprigtige Ven

F. Magnusen

E. S. Saasnart det isl. Selskabs *Sagnablöd* og aarlige danske Beretning udkomme skal jeg afsende dem til *Perthes & Besser*, hvis bedre Lejlighed ikke falder. Undskyld mit store Hastværk.

Kiøbenhavn, den 19de Junii 1823.

Højvelbaarne Herre, allerhøjstærede Velynder!

Mangehaande Hindringer og Forretninger, hvortil Communicationens Besværlighed og Kostbarhed kommer, have i lang Tid afholdt mig fra at besvære D. H., hvis Tid er end vigtigere end min, med mine Skriverier. Nu, da den *4de og sidste Deel* af min Danske Oversættelse af *den ældre Edda* endelig er færdig, iler jeg med at sende den samt den næstforegaaende *3die Deel* — idet jeg tillige aflægger min ærbødige og indstændigste Taksigelse for de tre ved ærede Skrivelse af 14 Febr. d. A. mig tilhændekomne Skrifter fra Deres kjære Haand nemlig: 1) *Zerstreute Blätter* 1. Sammling, 2) *Völuspá* e Cod. Vidal., 3) *Möllers Abhandlung u. die Brauchbarkeit der nord. Götterlehre* — som alle interesserede mig særdeles meget.

Da jeg formoder at Porto af directe bortsendte Bøger langt overgaa deres Værdie sender jeg ommeldte to sidste Dele af *Edda* under Adresse fra den *Gyldendalske Boghandling* her i Staden til Boghandler *Hr. Vogel* i Leipzig — og lader ved samme Lejlighed hosfølge: *Islensk Sagnablöd* 6. og 7. *Deild* (1822 og 1823) med Selskabets danske Bekjendtgjørelser for de to sidste Aar, min *Udsigt over Snorre Sturlesons Liv og Levnet* (der og vil findes i det snart udkommende 18de Bind af det *Skandinaviske Literatur Selskabs Skrifter*) — samt endelig end et Exemplar af mine *Oplysninger om Kilderne til Prof. T. Badens Sammenligning mellem den græsk-romerske og den nordiske Mythologie*.

Med De Hrr. Brødre *Baden* (begge mine ivrige og næsten eneste Modstandere) gaar det nu ellers temmelig slet. — G. L. B. er afsat fra sine Embeder, bortløbet af Landet til Christiania, og skal der være bleven sat i Fængsel. — T. B. har, siden vort Kunst-Academies Præses H. H. Prinds *Christian* kom tilbage fra Udlandet, havt adskillige Ubehageligheder ved sin

Embedsførelse (eller i Anledning deraf) og har nu fundet det tjenligt at søge om sin Entledigelse fra Secretariatet ved dette Academie, hvor han neppe vil blive savnet af mange.

Dr. *Brynjulf*sens Disputatz om *Runernes Oprindelse (Periculum runologicum)* vilde jeg have sendt, hvis jeg ikke vidste at det nu ved denne samme Lejlighed tilstilles Dem fra vor fælles Ven Hr. Etatsraad *Thorlacius*.

Af den 3de og sidste Deel af *den ældre Eddas* Original-Udgave som (blandt andet) skaffer mig nok at bestille, er det 41de Ark nu under Pressen. Jeg haaber at den vil blive færdig inden Aarets Udgang. — For et Aars Tid siden behagede vor Konge allernaadigst at udnævne mig til Medlem af Commissionen for det Arnæ-Magnæanske Legat. — Af de *antiquariske Annaler* er 4de Binds 1ste Hefte nu under Pressen. Det vil indeholde min og Cancellieraad *Thomsens* (Commissions Secretairs) Beskrivelse over Mindesmærkerne i *Jellinge* og dets Omegn med tvende Kobbere forestillende Thyras Gravhøj i Profil tilligemed de mærkværdigste der fundne Oldsager — med adskillige flere Afhandlinger og en Liste over den særdeles betydelige Tilvæxt som vort nordisk-antiquariske Museum har erholdt siden dets sidste Bekjendtgjørelse. Det indeholder nu over 6000 Nummere, hvoraf nogle meget mærkværdige og maaske unigue i sit Slags —

Jeg tænker paa, hvis Gud under mig Liv og Hilsen, at udgive *Edda-Læren og dens Oprindelse* i 4 Bind, samt desuden Et Bind *nordiske Digtninger*, hvorpaa jeg tager mig den Frihed at vedlægge nogle Subscriptionsplaner. Om disse og flere Arbejder kan jeg vel ellers med rette sige: *ars longa, vita brevis*. — Jeg frygter for at mine Embedspligter kunne betydelig formeres, men kan dog ej undslaa mig derfor hvis de medbringe nogen Forøgelse i Indtægterne, som jeg rigtignok behøver. Om det og andet siger jeg med en af vore gamle Konger: *Deus providebit!* Til Dato er min huslige Stilling uforandret; saa indskrænket som det kan skee med Anstændighed. Gud har givet mig en af de beste og fornuftigste Koner men hidindtil ere vi uden Børn.

Prof. *Rask* er nylig kommet hjem fra Ostindien med et Udbytte af Sprog-Oplysninger og asiatiske Haandskrifter,

hvorom de lærde Tidender sikkert ville give Dem fuldstændig Underretning.

I Anledning af *Snorre Sturlesøns* Levnet falder det mig ind: at det ikke maa blive ubemærket i Tydske Blade hvilken mageløs Ignorance eller Uforskammenhed T. B. har lagt for Dagen ved at paastaa at *Snorre Sturlesøn* og *Are Frode* som aldrig have sat sin Fod i Tydskland have studeret i *Cölln* og der omarbeidet den romerske Mythologie til nordisk! — og slige Folk ville dog lære andre hvad de skulle tænke om Nordens gamle Historie og Literatur! *sat sapienti!*

Ligesom jeg kan tolke D. H. vort islandske literære Selskabs uindskrænkede og ærbødige Højagtelse, saaledes maa jeg og bede Dem at tilkjendegive den ædle *Gesellschaft der Dänenfreunde an der Donau* mine lignende Følelser. Jeg har endnu ikke været saa heldig at kunne gjennemlæse dette Selskabs Statuter, da det hertil sendte Exemplar rimeligvis er forkommet i Circulation mellem Mange. Men nu ere de kanske trykte? —

Nu nødes jeg til at afbryde, men henlever, med de inderligste Ønsker for Deres og samtlige Kjæres beste Held og Velbefindende

Deres Højvelbaarenheds ærbødigste og forbundneste

Ven og Tiener

Finn Magnusen.

E. S. I Norge er et meget vigtigt Skrift udkommet, under Titel af *Norske Mindesmærker ved Klüver* med mange Stentryk; det indeholder egentlig en antiqvarisk Reise-Beskrivelse i det nordenfjeldske Norge; deri ere f. Ex. 2 Runestene aftegnede der laa over Gravurner inde i Høje. Forfatteren er Capitaine og Adjutant i den norske Armée, og jeg har, efter hans Anmodning, givet ham adskillige Forklaringer over Indskifterne m. m. som jeg af norske Blade seer at han har benyttet, og ere blevne der vel optagne — men hidindtil veed jeg ikke at noget Exemplar af Værket er ankommet her til Staden.

Oberst Andreas Undall's Selvbiografi.

Meddelt ved Joh. Lesser.

I 1886 modtog 18. Bataillon en Del Papirer vedrørende sin første Chef, ovennævnte A. U., som Gave fra Sønsønnen Holjægermester Verner Undall „for at de kunne opbevares ved Bataillonens Portrætsamling ved Bedstefadereus Billede, hvortil de nærmest høre“. Disse Papirer bestaa, foruden af forskellige, originale Dokumenter (Bestallinger, Patenter o. lig.) af 3 Selvbiografier. Den ene af dem, der er hæftet i Omslag, gaar fra 1733 til 1794 og er derefter fortsat af Enken til 1818; med 18. Bataillons Tilladelse gjengives den her, ved Noter suppleret fra de 2 andre, II og III. II findes paa løse Ark, III fylder kun 1 Ark; de gaa henholdsvis til 1788 og 1777. Med Hensyn til Oberst Undall og hans Slægtninge henledes Opmærksomheden paa Arkivar Thomles Afhandling: „De ældste Led af Familien Undal (Undahl) i Norge“ i 5 Række Bind I—III, som ikke var afsluttet, da nærværende Biografi indsendtes. Nu at tilføje specielle Henvisninger hertil i Noterne, synes uforødent, da Navnene paa de omhandlede Personer let vil findes i Registrene til nævnte Bind.

1738 den 4. Nov. blev jeg født udi Arendal i Norge. Min Fader Laurids Undall, en Søn af Andreas U., der døde som Stiftamtmand i Bergen 1728¹⁾, og havde til Moder en Datter af Biskop Jersin²⁾, var da Student³⁾, og min Moder var en Datter af Kjøbmand Peder Otto og Kjøbmand Falcks Datter. Jeg forblev hos min Moder til jeg var 6 Aar gammel, da min Fader, som var bleven Lagmand i Stavanger, kom hjem;

¹⁾ Andreas U., c. 1669—1728, se Biogr. Lex. XVIII 82.

²⁾ Catharina J., D. af Biskop Jac. Jensen J., 1633—94, se Biogr. Lex. VIII 457.

³⁾ Faderen var Sorenskriver i Nedenæs Len til 1744.

og 1744 om Sommeren rejste jeg med dem til Stavanger, hvor mine Forældre endnu fik 3 Sønner, som strax efter Fødselen døde. Min Faders Indkomster vare smaa; det lidet, de ejede, maatte de tilsætte. Der paa Stedet kunde jeg af Mangel paa Lærere ikke lære noget. Regne, skrive og lidt Latin var alt¹⁾. Min Fader besluttede derfor, 1753 at sende mig til sin Broder, Regimentskvartermester U. i Bergen, hvor jeg hos hans Ven, Hr. Notarius publicus Alstrup lærte noget Fransk og Mathematik. Strax efter min Ankomst til Bergen yttrede jeg min Begjærighed efter at komme i det Militære, som min Fader og indvilligede.

1753 den 13. Okt. blev jeg Korporal ved det 2. Bergenhussiske nat. Inf. Rgmt. under Hr. Generalmajor v. Segelcke's²⁾ Kommando³⁾.

1754⁴⁾ gjorde jeg Tjeneste ved Bergens Garnison som Soldat og Underofficer i 3 Maaneder⁵⁾, og 1755 rejste jeg hjem til Stavanger, hvor jeg forblev, da jeg

1756 den 14. Juli blev virkelig Sekondlnt. ved 2. Vesterlehnske Regiment mod at min Fader betalte til den afgaaende Kapitajn v. Hübsch 400 r.

1758 i Foraaret blev jeg kommanderet til Christianssand, hvor jeg som Officer kom til at ligge i Garnison, og skulde have været paa Flaaden, men vi fik Kontraordre; jeg rejste altsaa hjem.

1758 den 26. Dec. om Morgenen Kl. 8 døde min kæreste og uforglemmelige Fader⁶⁾.

¹⁾ Faderen lod ham „gaa sig til Haande udi hans Embedsforretninger baade som Lagmand og 2 Aar som konstitueret Amtmand udi Stavanger.“ (III).

²⁾ Christian Vilhelm Segelcke, f. ¹⁴/₇, 1682, † ²⁴/₂, 1763, blev først ³¹/₃, 1754 Generalmajor.

³⁾ „og Hr. Oberstlnt. v. Beyer's Kompagni“. (II); Valentin B., f. o. 1693 i Bergen.

⁴⁾ s. A. blev U. konfirmeret i Korskirken i Bergen. (II).

⁵⁾ „og stod jeg første Gang Skildvagt udenfor min salig Farfaders Gaard, som da beboedes af den daværende Stiftamtmand v. Cicignon [Ulrik Frederik C., 1699—1772, se Biogr. Lex. III 593], da denne Gaard fra min Farfaders Tid af som den første Stiftamtmand, der havde beboet samme, bestandig af Efterfølgende var kjøbt og beboet.“ (II).

⁶⁾ „uden at kunne efterlade sig noget“ (III).

1759 blev jeg atter i Foraaret kommanderet til Christianssand for at embarkeres paa Flaaden¹⁾. Jeg kom paa Orlogsskibet „Grønland“, som førte 50 Kanoner, under Kommandørkapitajn Fiskers²⁾ Kommando, og gik med det til den franske Bugt, hvor jeg ankrede ved St. Martin, og var i Land der og i la Rochelle. Og da vi havde opholdt os der i en 4 à 5 Uger, gik vi tilsejls med en Koffardiflaade af 14 Skibe til Kjøbenhavn, hvor vi i August Maaned ankom, og blev incorporeret under de derværende norske Nationale under Hr. Oberstlnt. v. Giese's³⁾, Kommando, som efter at jeg havde gjort 2 Officersvagter, tog mig til Adjutant ved samme⁴⁾.

1759 den 28. Dec. fik jeg Premierlnts. Karakter, og

1760 i Juni Maaned blev jeg fra Hs. Maj. salig Kong Frederik V ved Generalmajor og Kommandant v. Hauch⁵⁾ spurgt, om jeg havde Lyst at gaa i fransk Tjeneste, da Hs. Maj. vilde give mig Rejsepenge, dobbelt Gage og hvad jeg iøvrigt efter Omstændighederne maatte behøve⁶⁾. Jeg modtog med den inderligste Glæde dette allern. Tilbud, rejste i Juli gjennem Holsten, Hamborg⁷⁾, Bremen, Oldenburg, Holland og derfra til det Hessiske, Kölln og Bonn, hvorfra jeg tog op ad Rhinstrømmen til Frankfurt a. M. og derfra til Armeen, som laa i det Hessen-Kasselske, hvor jeg strax blev ansat

¹⁾ efter Ansøgning „i en andens Sted, som ønskede at blive hjemme“ (III).

²⁾ Lorents Henrik F., 1720—97, se Biogr. Lex. V 179.

³⁾ Oberstlnt. Chr. Frederik G. i Garden t. F. var Kommandør for det af Normændene dannede „norske Feltregiment“, f. $\frac{23}{11}$ 1707, † $\frac{17}{12}$ 72 som Oberst; g. m. Margr. Christine f. Breuning, f. $\frac{1}{4}$ 1715, † $\frac{20}{4}$ 90.

⁴⁾ Ved Hoffets Ankomst til Kjøbenhavn paa denne Tid blev Frederik V's Opmærksomhed henledet paa ham; han blev saaledes oftere tilsagt til Hofballerne. (II).

⁵⁾ Andreas H., 1708—82, se Biogr. Lex. VII 139 ff. H. blev først 1765 Kommandant paa Kronborg.

⁶⁾ I III omtales dette saaledes: „Ubekendt af alle og uden Venner var min Entrée i Kjøbenhavn, men ved det guddommelige Forsyns uransagelige Førelse opvakte min uforglemmelige Konges, Hs. Højstsalige Maj. Kong Frederik V's Hjerte til en allern. Opmærksomhed for mig, som foraarsagede at han allern. befalede, at jeg skulde tillades at rejse ud til den kgl. franske Armeen . . .“

⁷⁾ „hvor min Tjener blev syg, som foraarsagede mig et Ophold der af 14 Dage“. (II).

som Sekondlnt. ved Regimentet Royal Suédois, hvortil jeg var rekommanderet, og hvortil jeg ankom i October, og forrettede jeg derved Garnisonsmajor Tjeneste og gjorde den paafølgende Vinter og Sommer Campagnen med. Affairer, hvorved jeg risikerede noget af Betydenhed, kan jeg ej rose mig af at have bivaanet; ved Grünberg tog vi 4000 Mand til Fange, da vi vare 6 til 7 Gange saa stærke som Fjenden, og ved Hamm og Schlidingen tabte vi en 3 til 4000 Mand af Døde og Saarede, uagtet vi vare næsteu 3 Gange saa stærke som vore Fjender under Prins Ferdinands Kommando¹⁾. Vore Engagements i de øvrige smaa Affairer fortjene ej at nævnes. I Efteraaret 1761 blev alle danske Officerer tilbagekaldt, jeg altsaa ogsaa. I Januar 1762 kom jeg til Kjøbenhavn²⁾, hvor

---

¹⁾ I II skriver U. om Krigsbegivenhederne følgende: „1761 i Februar maatte vi bryde op og marschere til Friedberg, da Fjenden nærmede sig, og derfra gjøre en forceret Marsch (efter at vi havde opbrændt Magasinet) med en Del af Armeen til Grünberg, hvor vi tog Arveprinsen af Brunsvigs hele Korps til Fange, som bestod af 4000 Mand, nemlig 2 Regimenter Hessen, 1 Brunsvigsk og 1 Hannoveransk, og marscherede vi derpaa til Homborg, hvor vi forblev til Udgangen [af] Marts, da vi med megen Besvær marscherede derfra til Kölln, hvor vi forblev til i Maj Maaned, da vi marscherede til Essen og saa i Lejren ved Soest. Og da vi oprød derfra med en Armee af 110,000 Mand for at belejre Münster og Lippstadt og med 40,000 Mand deraf at formere en Lejr til Beskyttelse for de Belejrende, havde Prins Ferdinand samme Nat ved en forceret Marsch trukket sig bag Armeen, og da vi vare ankomne til Werle, attakerede han vor Arrieregarde for at bemestre sig vor Feltekvipage, som vel ej lykkedes ham, da vi ved vort Feltartilleri drev ham tilbage. Dog vare vi ved denne Lejlighed udsat for Mangel af Levnetsmidler og vor Feltekvipage, som vi først efter 3 Dages Forløb fik, da vi maatte marschere tilbage for at forfølge Fjenden, som trak sig til Hamm. Den 16. Juli gjorde vi et Forsøg paa at attackere ham i hans Forskansninger paa 3 Steder, men bleve med et Tab af omtrent 4000 Mand drevet tilbage. Siden forefaldt intet af Betydenhed. Jeg marscherede vel et Par Gange ud med Volontærer af Armeen, dels for at rekonoscere og indbringe Efterretninger fra Fjenden, og dels igjen at opbygge en Bro ved Dorsten, som af Fjenden var afbrudt, men derved forefaldt intet. Vi kamberede til den 28. Nov., da vi og „bosaquerede“ os i Jorden, og derpaa marscherede vi i Vinterkvarter i Kölln am Rhein.“

²⁾ „alle, som ved andres Forbøn vare udkommanderede, havde faaet og fik uden Forskjel Kapitajns Karakter, men jeg ej“. Af Kongen fik han derimod en Douceur paa 600 r. (III.)

jeg uformodentlig fcrefandt min kjære Moder, som havde tilsat den sidste Skilling paa og for mig.

1762¹⁾ den 15. Marts blev jeg ansat som ældst Premierlnt. ved det ny oprettede Frikorps under Oberstlnt. v. Favins Kommando²⁾; [jeg] rejste strax derefter til Holsten og blev kommanderet paa Hverving for Jægerne, Husarerne og Frikorpset til Hamborg og Lybæk. I Sept. blev dette Korps igjen reduceret³⁾ og jeg sat paa 12 r. maanedlig Ventepenge.

1762. i Oktober blev jeg med Behold af mine Ventepenge hensat ved det slesvigske gevorbne Regiment Infanteri som den 13. Premierlnt. Jeg vilde ej gaa derhen, fik Tilladelse at blive i Kjøbenhavn til jeg blev bedre employeret, da Hs. Højsalige Maj. havde megen Naade for mig⁴⁾; og 1763 i Sep-

¹⁾ Samtidig fik U. Kgl. Tilladelse til at sælge sin Sekondlntsplads i Norge til Kadet Schou for 700 r.

²⁾ Frederik August F., tidligere Kapitajn i Preussen, ²³/₈ 1762 dansk Oberstlnt., ²⁰/₁₀ s. A. Afsked, ⁸/₈ 1763 Obersts Kar.

³⁾ Det blev oprettet i Anledning af den sandsynlige Krig med Rusland.

⁴⁾ „rejste derpaa om Sommeren 1763 til Fredensborg, for om muligt at forestille min Konge, hvorledes jeg var tilsidesat, da alle mine Kammerater, som ved Rekommandation af Generaler vare udsendt, alle vare blevne Kapitajner, og jeg, som Kongen selv havde udsendt, maatte alene staa tilbage. Men da alle Tilgange vare tilspærrede formedelst det store Tilløb af Suppicanter, var det mig umuligt. Jeg fik derpaa ej alene Hs. Durchl. Hertug af Bevern, men endog en anden god Ven at tale til Kongen for mig, som begge bragte mig de allerglædeligste Efterretninger om min Konges Naade, og blev jeg 4 Dage derefter kaldt til Overkrissekreter Hs. Exc. Gen. Lieut. Greve Ahlefeldt [Conrad Vilh. A., 1707—91, se Biogr. Lex. I 131], som i Kongens Navn forsikrede mig om allern. Befordring, og en Uge derefter sagde min Ven mig (dog uden at sige at Kongen havde befalet mig det), at Tirsdagen derpaa red Kongen til sin Moder til Hørsholm, da kunde jeg gaa ud paa Vejen og der søge Lejlighed at tiltale Kongen. Jeg spurgte om Kongen havde befalet det, og da han dertil svarede Nej, bad [jeg] ham at excusere, at jeg ej kunde persuadere mig dertil, thi naar jeg ej som Kavaler kunde faa ham i Tale, var det i mine Tanker uanstændigt at søge ham som en Betler. Min Ven lo og sagde, saa fik jeg at gjøre, hvad jeg vilde, men han forsømte imidlertid ej at melde Kongen paa den favorableste Maade mit Svar. Det behagede Hs. Maj., og han sagde, jeg havde Ret, og da Overkrissekreteren kom om Onsdagen for at referere, befalede Kongen at jeg skulde have hvad for et Kompagni, jeg helst ønskede af de 23 Kompagnier, som paa den Tid vare vakante i Norge, hvilket Kongen lod mig sige ved min Ven, og da Overkrissekreteren sagde mig det, samt at jeg i det 1. vesterlehnske skulde faa et, svarede

tember befalede Hs. Maj., at jeg skulde have hvad for et Kompagni, jeg vilde have af de 21 Kompagnier, som paa den Tid vare ledige ved de norske Nationale. Man havde givet mig et i det 1. vesterlehnske Infanteri, men 60 r. aarlig Pension var belagt, og jeg vilde ej modtage det, da man efter Kongens Befaling maatte forestille mig til det, jeg ønskede.

1763 den 21. Oktober blev jeg Kapitajn og Kompagnichef for det ørkedalske Kompagni under det 3. trondhjemske Regiment¹⁾, hvorhen jeg efter Ordre rejste i Maj 1764, og

---

jeg, at da der var en Pension af 60 r., som hæftede derpaa, og Kongen allerede havde ladet mig sige, at jeg skulde faa hvad for et, jeg selv ønskede, saa udbad jeg mig det ørkedalske ved det 3. trondhjemske Regiment.“ (II).

¹⁾ „den 4. Novbr., da jeg fyldte mit 25. Aar, takkede jeg allerunderd. Kongen paa Fredensborg for Posten, og forblev jeg Vinteren over i Kjøbenhavn, hvor Kongen viste mig mange Prøver paa sin Naade, som ere for vidtløftige at opregne, og efter Kongens allern. Løfte til mig gav han en Student ved Navn Paysen Kancelliraads Karakter og mig de 600 r., som han skulde give for samme. Men Greve Moltke og Geh. Raad Thott satte ham paa Listen med en Del andre, som skulde give Penge til Frederiks Hospital, hvorved jeg tabte samme, som gjorde Kongen meget ondt, og lod han mig i det Sted sige, at at jeg skulde holde mig vel med Gen. Feltmarskalk Greve St. Germain, da han vilde give mig et Kompagni i de ny oprettede Regimenter. Gen. Feltmarskalken mærkede [?], det vilde ej nægtes, han virkelig var min Ven. Jeg fik Ordre fra ham, inden 8 Dage at forføje mig til min Post. Jeg fik strax Lejlighed [d. e. Skibs] til Arendal, meldte ham Dagen efter at jeg om 3 Dage vilde rejse. Han spurgte mig, om det var sandt. Jeg sagde ham at den Militær, som ej vidste at adlyde, kunde umuligt i sin Tid blive duelig til selv at kommandere, og omendskjøndt jeg end ved denne min Bortrejse frygtelig blev skilt med mere end Hs. Exc. kunde forestille sig, da jeg kunde smigre mig af min Konges Naade, haabede jeg dog, at Forsynet rigeligt vilde erstatte mig det med mere. Hs. Exc. forsikrede mig om at han var vidende om den Naade, min Konge havde for mig, og at jeg maatte være forvisset om, at han var min sande Ven, samt at hans Bestræbelser alene gik ud paa at give mig Lejlighed til at erhverve mig Kundskaber og Indsigter til fremdeles at kunne fortjene og vedligeholde samme, som inderligt skulde glæde ham, og skulde jeg ej, naar det stod i hans Magt, blive der længere end i 2 Aar, da jeg med Avantage skulde blive forflyttet etc. etc. — 1764 i April tiltraadte jeg altsaa Rejsen til Arendal, Bergen og Trondhjem, hvortil jeg ankom sidst i Juli. Men forinden de 2 Aar vare forløbne, døde min uforglemmelige Konge, min Ven Feltmarskalken kom bort, jeg altsaa gaar højt forladt. 1767 kom Feltmarskalken igjen. Da det 3. trondhj. Rgmt. blev reduceret, blev jeg i Efteraaret sat paa Ventepenge. Men jeg maatte være utaknemlig mod denne

forblev jeg for det meste i Funktion lige saa længe, jeg var der, hvor jeg nød usigelig megen Politesse og Godhed af alle Stedets agtbareste Indvaanere.

1767 den 1. Juli blev Regimentet reduceret og incorporeret i det 1. og 2. trondhjemske Regiment og jeg sat paa 175 r aarlig Ventepenge.

1767 den 1. Oktober blev jeg ansat som Kapitajn og Kompagnichef ved det sjællandske gevorbne Infanteriregiment, som ved Kronprins Frederiks Fødsel blev udnævnt til hans Regiment¹⁾).

1768 den 1. Februar rejste jeg fra Trondhjem over Land igjennem Sverig til Helsingør, hvor Regimentet laa, og med det marscherede jeg i April 1768 til Citadellet Frederikshavn ved Kjøbenhavn, hvor vi garnisonerede.

1769 den 1. April blev jeg forflyttet til norske Livregiment²⁾ som Kapitajn og Kompagnichef, som laa i Kjøbenhavn i Garnison og siden i de ny Barakker ved Volden.

1771 i Juni blev jeg udnævnt til at forrette Generaladjutant Tjeneste hos Kongen. Fik til Nytaar i Stedet for

kære Herre, naar jeg ej tillige anførte den Sandhed, at han, uden at jeg en Gang fik Lejlighed at erindre ham derom, selv erindrede sit Løfte ved at foreslaa mig til et gevorbent Kompagni.“ (II).

¹⁾ 1768 Kronprinsens, 1808 Kongens, 1838 Kronens Regiment, nu 5. Ba-taillon.

²⁾ „ . . da Hs. Kgl. Maj. først udi Aaret 1769 allern. tillod, at de af Hs. Maj.'s Officerer, som havde Lyst at gaa udi Kejserl. russisk Tjeneste, maatte indkomme med deres allerunderd. Ansøgning, meldte jeg mig allerunderd. Men da 18 Officerer havde faaet Tilladelse og deriblandt ingen Normand fandtes, saa understod jeg mig underd., da jeg haabede at samme skulde kontribuere til mit Ønskes Opfyldelse, at forestille samme for Hs. Maj.'s Generalitet; men det havde nær bekommet mig ilde, da man vilde betyde mig, at Hs. Maj. selv havde udsøgt dem, som han allern. vilde tillade at rejse, og at det følgelig var dumdristigt af mig at sige noget derom, som jeg og selv maa tilstaa, naar jeg ej var overtydet om, at min allern. Konge ligesaa meget elskede sine Normænd som sine Danske og andre Nationer, men at vor Udelukkelse alene skete af Mangel paa Talsmænd, da min allern. Konge har andre, langt vigtigere Ting at occupere sig med end at efterse, hvor hans Tjenere ere fødte. Jeg fik imidlertid ingen allern. Bønhørelse, men blev i dets Sted den 1. Maj [ovenfor 1. April] s. A. forsat til det Kgl. norske Livregiment.“ (III).

Gage 200 r., som vi hver aarlig skulde have¹⁾. Men ved Revolutionen den 17. Januar 1772, da jeg havde Jour, blev jeg uden videre Komplimenter bortvist fra Hoffet og min Post. Jeg taug, til alt var forbi, og de Skyldige vare afstraffede. (Beringskjold²⁾ vil og den Dag havt mig arresteret, men det lykkedes ham ej). Jeg blev opkaldt til Forhør, men de mig tildelte Kabinetsordrer bleve mig alene affordret. Jeg gik derpaa til Arveprinds Frederik, beklagede mig over den Maade, jeg var behandlet paa, udbad mig til Satisfaktion det Kompagni, som paa den Tid var vacant i den Kgl. Livvagt til Fods. Det var allerede bortlovet, men Hs. Kgl. Højhed Arveprinsen lovede mig det første, som blev vacant. Jeg fik det ej, men 3 Uger derefter

1772 den 3. December blev jeg ansat som Kaptajn og Kompagnichef i bemeldte Garde til Fods. Dog tabte jeg min Anciennitet som ældre Kapitajn for Kapitajn Greve Wedell³⁾ og v. d. Lühe⁴⁾, som [o: den sidste] og siden paa Grund deraf blev Premiermajor ved Korpset.

1774 den 21. Oktober, da jeg havde Vagt ved Arveprinsesse Sophie Frederikes⁵⁾ Indtog, fik jeg Majors Karakter⁶⁾. Dog blev siden alle ældre Kapitajners Anciennitet dem forbeholden.

---

¹⁾ „Den bekjendte [Lille] Juleaftensfejde havde jeg Vagt paa Hovedvagten, og blev den ej afslaaet, som det urigtigt findes anført i det Skrift, som handler om samme. De veg uden at komme i Haandgemæng (hvorved vel Vagten for Overmagten vilde have været nødt til at give efter). Med det Gode fik [jeg] Garderne til at gaa bort.“ (II). Jfr. Hist. Tidsskrift 3 R. IV 422.

²⁾ Magnus B. 1721—1804, var Hovedmanden for Katastrofen hin Dag. Se Biogr. Lex. II 127 ff.

³⁾ Frederik Anton Greve Wedel-Jarlsberg 1747—1811; hans Autobiografi i pers. hist. Tidsskr. IV, 155 f.

⁴⁾ Andr. Aug. v. d. Lühe f. 1741. † 1831 (pers. hist. Tidsskr. 3 R. II, 31 f.) blev Kapt. i Garden ¹/₁₁ 1765 og Major i samme Afdeling ³/₁₂ 1783.

⁵⁾ f. Prinsesse af Meklenborg-Schwerin, 1758—94, Moder til Kong Christian VIII, se Biogr. Lex. XVI 174.

⁶⁾ „da der iblandt dem, som paa denne betydelige Dag blev forundt Majors Karakter, og befandtes Hr. Major v. Stricker [Carl Alexander S., 1731—1820, se Biogr. Lex. XVI 482 f.] af norske Livregiment, der fordi han havde været udi Kgl. fransk Tjeneste udenfor sin Tur opnaaede samme, saa anholdt jeg og allerunderd. paa samme Grund

1774 den 4. November, som var min Fødselsdag, saa jeg for første Gang Frøken Charlotte Dorothea von Røder, som var født 1758 den 13. Februar, hvis Fader var den udi Aaret 1766 afdøde Hof- og Provincial Jægermester over Nørre Jylland Christian Frederik von Røder, og Moderen, som endnu levede, Ingeborg Maria v. Thombsen, hvis Fader var Justitsraad og Major og Moder en Datter af den gamle, afdøde Etatsraad de Klauman¹⁾.

1775 den 2. Marts blev jeg forlovet med ovenmeldte Frøken v. Røder.

1775 den 15. Marts døde min kære Moder, som havde levet med mig, siden jeg 1768 kom til at garnisonere i Citadellet Frederikshavn, og blev begravet i Frue Kirkegaard tæt ved den Latinske Skole.

1775 den 4. August havde jeg Bryllup i min Svigermoders Hus i Vejle i Jylland, og om Høsten rejste min Svigermoder med os til Kjøbenhavn.

1776 den 14. September Kl. 7¹/₂ slet om Aftenen nedkom min Kone med det første Barn, som var en Søn, udi Kjøbenhavn, som den 21. samme Maaned blev døbt og kaldt Christian Julius efter Kongen og Enkedronningen Juliane Marie. Hans Faddere vare: 1. Kongen, for ham Kammerjunker Finecke, 2. Enkedronningen, for hende min Svigermoder, 3. Kronprins Frederik, for ham Kammerjunker Høeg, 4. Arveprins Frederik, for ham Kammerjunker Warnstedt, 5. Arveprinsesse Sophia Frederika, for hende Fru Kammerjunkerinde Falbe.

1776 den 22. Decbr. døde ovenmeldte min Søn og blev nedsat i Klaumans Begravelse i Holmens Kapel.

---

og som den ældste udi Hs. Maj.'s Livgarde til Fods om samme Naade, hvilken jeg og ved Hs. Kgl. H.'s allerh. formaaende Forbøn opnaaede. Men 4 Dage efter udvirkede man en Kgl. allern. Ordre, som skilte mig og flere ved Fordelen deraf, uagtet de, som havde været i Kejslerl. russisk Tjeneste og fra mine Eftermænd at være, [vare] blevne mine Formænd, beholdt deres Anciennitet." (III). Stricker havde forevrigt ogsaa været i russisk Krigstjeneste.

¹⁾ Charl. Dorothea v. R. blev døbt ¹⁰/₂ 1758, † ¹⁰/₈ 1820; hendes Fader var f. 1726, † ⁵/₂ 67 (ikke 1766); hendes Moder var født 1734. Om Forældrenes Giftermaal se Hist. Tidsskrift 3 R. IV 267. — Nicolaj Bernhard Thombsen, f. o. 1722.

1777 den 7. Marts blev mig givet et Kgl. allern. Løfte paa det første Stiftamtmandskab, som blev ledigt i Norge.

1777 den 10. Maj blev mig fra det Kgl. Danske Kancelli tilmeldt, at Hs. Kgl. Maj. allern. havde behaget at accordere min Ansøgning om at optages i det Adelskab med Anmodning om at indsende Udkastet til det Vaaben, jeg agtede at føre, med Coloriter og Beskrivelse derover, paa det at Patentet derefter kunde udfærdiges. Jeg indsendte det, men meldte tillige, at jeg ikke havde søgt om at optages i noget Adelskab, men kun et allern. Stadfæstelsespateent paa de af mine Forfædre erhvervede adelige Adkomster, og da jeg ej fik det, uagtet Kongen havde approberet min Ansøgning derom og siden Vaabenet, som jeg nu fører, har jeg ej villet modtage Patentet, som Hs. Maj. og gratis havde ladet udfærdige¹⁾.

¹⁾ Om denne Sag skriver U. i III: „1776, da det behagede Hs. Kgl. Maj. at udgive sin højstpriselige Lov om Indfødsretten og det tillige allern. behagede Hs. Maj. at indlemme dem af udenlandsk Adel, som stod udi Hs. Maj.'s Tjeneste, udi sit eget Lands Adel, beviste jeg og allerunderd. mine Forfædres udi Hs. Maj.'s eget Rige erhvervede Adelskab, grundet paa de helligste og urokkeligste Love, som jeg allerunderdanigst udtad mig ved et Kgl. allern. Patent stadfæstet, hvilket Hs. Maj. og ved sin allern. Paategning paa min allerunderd. Ansøgning stadfæstede. Men denne Kgl. Naade har man og berøvet mig, da man i det Sted vil nobilitere mig paany, hvilket jeg paa det Kgl. Danske Kancelli har frabedt mig, dels som noget, der var strikte imod hvad min allern. Konge havde tildelt mig, og dels fordi jeg selv aldrig har havt Lejlighed til at udmærke mig paa saadan Maade, at jeg kunde fortjene Navn af en meriteret Stamfader for en Efterslægt, der havde langt ældre og værdigere Afkom at beraabe sig paa, om og dette for en værdig Undersaat og tro Tjener udi et souveraine Rige skulde behøves. Men af alt dette foranførte vil man dog noksaa kunne indse, at jeg uagtet mine allern. Kongers og Hs. Kgl. H.'s allerdyrebareste Naadesbevisninger i alle Begivenheder er bleven skilt med Fordelene af det, som de saa allern. have villet forunde mig og jeg har tjent for, og det uden at nævne at mange af mine Eftermænd med andre particulaire Naadesbevisninger og Distinctioner ere blevne benaadede, som ufejlbarligen og havde blevet mig tildelt, naar nogen udi deslige Begivenheder havde ansat mig. Men derpaa understaar jeg mig ej at gøre nogen Pretention, men lader mig alene nøje med min egen tilfredsstillende Samvittighed, der noksaa forsikrer mig om at, uagtet jeg ingen saadan particulair Kgl. Naade har erholdt (som jeg paa ingen Maade troer at have fortjent), har jeg dog ligesaa lidet fortjent at foragtes og fraskilles det mig allern. tildelte, som jeg ved mine Kongers Naade og

1777 den 5. December Kl. 6 om Morgenen nedkom min Kone med det 2. Barn, som var en Datter, udi Kjøbenhavn, som blev hjemmedøbt og kaldt Ingeborg Maria efter min Svigermoder og den 23. derpaa ført til Garnisonskirken af Fadderne: 1. Baronesse v. Haxthausen, født Schack-Rathlou, Generalmajor og Kommandør for den Kgl. Livgarde til Fods Baron v. Haxthausens Frue¹⁾, 2. Frøken Engelke de Klauman²⁾, afdøde Justitsraad Klaumans Datter, 3. Kammerherre v. Arenfeldt³⁾, Premiermajor ved det norske Livregiment Infanteri, 4. Kammerherre Suhm⁴⁾, 5. Major v. Holten⁵⁾, 6. Guvernør Soetmann.

1777 den 28. December døde ovenmeldte min Datter og blev nedsat i Klaumans Begravelse i Helliggæstes Kirke i Koret.

1779 den 4. Januar Kl. 3 om Morgenen nedkom min Kone udi Kjøbenhavn med det 3. Barn, som var en Datter, som den 18. derpaa blev døbt i Garnisonskirken og kaldt Dorothea Sophia efter nu afdøde Generalmajorinde Baronesse v. Haxthausen, født Schack-Rathlou¹⁾. Fadderne vare: 1. Majorinde Frederika v. Holten, født de Klauman⁵⁾, 2. Frøken Engelke

---

lange Tjeneste har erholdt og erhvervet, da jeg paa ingen Maade har gjort mig uværdig til samme, hverken ved min Opførsel i eller udenfor Hs. Maj.'s Tjeneste, og har jeg ikke heller marieret mig med saadan Person, som hverken for sin Stand eller Opførsel kunde berøve mig Adgang til nogen Kgl. Naade. Men jeg har endog af Mangel paa fornødent Udkomme udi Hs. Maj.'s Tjeneste ej alene maattet udbetale det lidet, jeg bekom med hende, men og siden skaffe mig mere end 1200^r. Gjæld, som alt forarsager de bedrøveligste Udsigter for mig og Familie. Det maa altsaa, beklageligt for mig, enten være sket af particulairt Had til min Person eller af en Raison, som skal være skjult for mig. Nok; Maaden, som skal blive ukarakteriseret af mig, er af den Beskaffenhed, at jeg hellere vil være den lidende, end have Del i dens Udøvelse." (III).

Adelspatentet af ¹⁰/₅ 1777 blev først udfærdiget til Sønnen Laur. Chr. den ²²/₅ 1829.

- 1) Clemens August Haxthausen, 1738—93, se Biogr. Lex. VII 176; Dorothea Sophie f. Schack-Rathlou var hans 2. Hustru og døde 1778.
- 2) Engelke Charloïte K., f. 1760, g. 1783 med Søff. Jac. Arenfeldt, 1755—1820, se Biogr. Lex. I 316. Hun var D. af Knud Gregorius de K., adlet ¹⁸/₁₂ 1749.
- 3) Carl Ludvig A., f. ²⁰/₂ 1738, † ¹⁵/₄ 79 i Breslau, se pers. hist. Tidss. 5. R. V 156.
- 4) Historikeren Peter Frederik S., 1728—98, se Biogr. Lex. XVI 558 ff.
- 5) Chr. Ludvig H., f. 1735, blev gift med Frederike Sophie de Klauman, 1750—1784, hans 1. Hustru.

Falbe, Hr. Justitsraad og Kasserer Falbe's Datter¹⁾, 3. Hr. Oberst v. Repsdorff, Premiermajor ved Garden til Fods²⁾, 4. Hr. Generaladjutant og Major v. Ellebragt³⁾, 5. Hr. Justitsraad Falbe, Assessor i Hof- og Stadsretten⁴⁾, 6. Hr. Albert Jersin, Provst over Vestre Finmarken⁵⁾.

1779 den 16. Juni Kl. 1½ slet om Eftermiddagen døde ovenmeldte min Datter og blev nedsat i min Begravelse i Koret i Helliggæstes Kirke.

1780 den 10. Februar bekom jeg Kgl. allern. Ordre at rejse til Norge, for overalt i de 4 Stifter at udtage og om muligt godvilligt at engagere norske Folk til den Kgl. Livgarde t. F., samt at erkyndige mig om adskilligt, som kunde tjene til Oplysning og til Foranstaltninger for det almindelige Bedste. Den 18. Februar tiltraadte jeg Rejsen igjennem Sverig [her følger en Opramsning af Byer og Steder, der vise at U. har gjennemstrefjet Norge paa kryds og paa tværs. Han rejste tilbage igennem Sverig til Helsingør og] Kjøbenhavn, hvortil jeg ankom den 1. Oktober. De af mig i Norge antagne 97 Mand vare forhen tilligemed 5 Underofficerer til Garden ankomne, og var man saa vel fornøjet med dem, at man endog tilstod, aldrig at have faaet saa udsøgte, smukke og gode Folk, som de alle vare. Hs. Kgl. H. Arveprinsen yttrede sig meget fornøjet over de af mig til Statssekretær Geh. Raad Guldberg⁶⁾ indsendte Efterretninger, hvis Aarsag mig og fra Hr. Generalmajor Baron v. Haxthausen⁷⁾ efter Kgl. Ordre, medens jeg endnu var i Norge, blev tilkjendegivet at jeg ved min Tilbagekomst kunde være forvisset om, at

¹⁾ Engelke Margrete F., 1763—1848; g. 1782 med Justitiarius Chr. Colbjørnsen, 1749—1814, se Biogr. Lex. IV 25 ff. Hendes Fader Joh. Chr. F., 1740—1801, blev Etatsraad.

²⁾ Casper Adolph R., 1725—²¹/₈ 1789 som Generalmajor og Chef for Kronprinsens Regiment,

³⁾ Carl Henrik Ellebracht.

⁴⁾ Carl Wigant F., 1742—1826, se Biogr. Lex. V 40.

⁵⁾ Provst i Finmarken 1771—79.

⁶⁾ Ove Høegh-Guldberg, 1731—1808, Statsmand og hist. og theol. Forfatter, se Biogr. Lex. VI 289 ff.

⁷⁾ Herfra omtrent enslydende med II, hvor dog Familiebegivenhederne mangle.

Hs. Maj. vilde belønne mig baade til Satisfaction og Fornøjelse. Ved min Tilbagekomst blev disse allern. Løfter og Forsikringer mig igjen mundtligt meddelte af Hs. Kgl. H. Arveprins Frederik og flere. Men derved forblev det til den 10. Maj 1781, da Hs. Kgl. H. Arveprins Frederik lod mig kalde og bebudede mig, at Hs. Kgl. Maj. allern. havde udnævnt mig til Kammerherre. Men da han befrygtede, at det vilde incommodere mig, havde han besluttet, om det fandt mit Bifald, at forvare Nøglen, til han tillige kunde se mine particulaire Omstændigheder forbedrede, hvorfor jeg allerunderd. takkede og bad at Hs. Kgl. H. naadigst vilde forvare den til den ham belejligste Tid som den ønskeligste for mig med mere.

1781 den 10. Maj blev jeg altsaa allern. udnævnt til Kammerherre¹⁾, uagtet Nøglen først den 3. Oktober samme Aar blev mig tilsendt med Kgl. allern. Ordre, strax at anlægge den, samt med den Kgl. allern. Kommunikation, at der for samme ingen Gebyrer vare at erlægge, da Hs. Maj. allern. vilde at jeg for samme skulde fritages, og blev mig allern. forundt et Tillæg af 150 r. til Rang- og Extraskattens Afbetaling med gjentaget Kgl. allern. Løfte om det første Stiftamtmandskab, som blev vacant i Norge.

1783 den 17. September Kl. 7 $\frac{1}{2}$ slet om Aftenen nedkom min Kone udi Kjøbenhavn med det 4. Barn, som var en Dreng. Den 29. September blev han hjemmedøbt og kaldt Lanrids Christian²⁾ efter min og [min] Kones Fædre. Den 20. Oktober blev han bragt til Garnisonskirken, hvor hans Faddere vare: 1. Baronesse v. Rosenkrone, født Hjelmstjerne³⁾, Geh. Raad. og Statsminister Baron v. Rosenkrones Frue, 2. Frøken Charlotte Sophie Harboe, salig Biskop Harboes⁴⁾ Datter, 3. Hs. Exc. Geh. Raad og Overpræsident v. Brandt⁵⁾, 4. Hr. Generalmajor Baron v. Haxthausen, Kommandør for

¹⁾ Bestallingen som Kammerherre er dateret 1 $\frac{1}{11}$, 1781.

²⁾ L. C. U., † 1861, Fængselsdirektør, se Biogr. Lex. XVIII 84.

³⁾ Agnete Marie H., 1752—1838, gift med Statsminister Marcus Gerhard Greve R.. 1738—1811, se Biogr. Lex. XIV 177 f.

⁴⁾ Ludvig H., 1700—83, se Biogr. Lex. VII 84 ff.

⁵⁾ Christian B., 1735—1805, Kancellipræsident, se Biogr. Lex. III 3 f. Han blev først Geh.-Raad 1784 og Præsident i Danske Kancelli 1789.

den Kgl. Livgarde t. F., 5. Hr. Kammerherre v. d. Lyhe, Major og Kompagnichef ved den Kgl. Livgarde t. F., 6. Hr. Generaladjutant v. Løvenørn¹⁾, Sekondmajor ved den Kgl. Livgarde t. H., 7. Hr. Kammerjunker Stig Tønsberg Schøller v. Krogh²⁾.

1784, da Hs. Kgl. H. Kronprins Frederik blev konfirmeret, havde jeg Vagt paa Slottet, og den 14. April derpaa, da Hs. Kgl. H. Kronprinsen selv vilde antage sig Regeringens Bestyrelse, behagede det Hs. Kgl. H. Kronprinsen ved en Kabinetsordre til Hr. Generalmajor v. Haxthausen som Kommandør for den Kgl. Garde t. F. allern. at befale, at jeg om Aftenen Kl. 5 slet skulde antage mig Kommandoen over den hele Slotsvagt, som tillige blev forstærket med 50 Mand, og saaledes være ham ansvarlig for alt, hvad der maatte forefalde. Og da alt var afgaaet i al mulig Orden og til Hs. Kgl. H. Kronprinsens Velbehag, lod han mig nogle Dage derefter kalde til sig og ej alene derover gav mig sit allern. Velbehag tilkjende, men endog allern. behagede at forsikre mig om at, da han ej alene var vidende om min lange Tjeneste [og] gode Forhold i samme, men endog om den Uret, mig var vederfaret i Garden, saa maatte jeg og være forvisset om, at han vilde gøre alt, hvad der stod i hans Magt, for at se mig satisficeret og forfremmet i det Militære, men jeg maatte give Tid. Og da Hs. Kgl. H. tillige var vidende om det Kgl. allern. Løfte, jeg havde paa en Stiftamtmandspost i Norge, sagde han tillige, at den maatte jeg slaa af mine Tanker, da han ej vilde, at jeg skulde gaa ud af det Militære, men derudi vilde han paa bedste Maade allern. sørge for mig.

1785³⁾ den 25. Februar blev jeg, uvidende om Jægerkorpsets Oprettelse, allern. udnævnt til Kommandør for det

¹⁾ Ditlev L., f. $\frac{11}{8}$ 1743, † $\frac{25}{11}$ 1788 som Premier Major i Garden t. H. og Generaladjutant.

²⁾ 1763—1817, Major i Kavalleriet, Kammerherre.

³⁾ $\frac{11}{11}$ 1784 synes U. at have søgt om at blive Kommandant paa Bergenhus mod at afgive 400 r. af den 1200 r. store Gage til den daværende Kommandant, Generalmajor Joh. Jac. Fasting, 1723—90, se Biogr. Lex. V 88. Kladder til Ansøgningen findes blandt hans Papirer.

sjællandske Jægerkorps¹⁾ og af Hs. Kgl. H. Kronprinsen selv allern. gratuleret dertil paa en saa udmærket Maade, som jeg langt fra ikke tilskriver min Fortjeneste, men alene hans Naade og Tiltro, og samme Aar i Juli rejste jeg med Familie til Helsingør, hvor jeg med dette mit Korps skulde ligge i Kvarter. Før min Afrejse lovede Kronprinsen mig at ville befordre en [Person] til et Embede, som skulde give mig 2000 r. til et betale min Gjæld med, men da mine Fjender satte sig derimod, blev der intet af den Gang. Hs. Kgl. H. Kronprinsen trøstede mig imidlertid selv med de allern. Løfter om rigeligt at redressere mig samme samt at vise Naade mod min Søn²⁾.

1786 den 4. Juni om Eftermiddagen Kl. 3½ slet nedkom min Kone udi Helsingør med mit 5. Barn, som var en Pige. Den 7. derpaa blev hun hjemmedøbt og kaldt Maria Elisabeth efter min Svigermoder og egen Moder, og den 11. Juli blev hun bragt til St. Mariæ Kirke i Helsingør ved Fadderne: 1. Fru Agentinde Godenius, f. v. Bryggemann, 2. Frøken Elisabeth Fenwick, en Datter af engelsk Generalkonsul Fenwick i Helsingør, 3. Hr. Generalmajor v. Bessel³⁾, Kommandant paa Kronborg, 4. Hr. Kammerherre Greve v. Schack⁴⁾,

¹⁾ Korpsset oprettedes 1/5 1785; 1842 fik det Navn af 2. Jægerkorps, 1860 af 18. Infanteribataillon, 1867 af 18. Bataillon. Om Afdelingens Historie se: 1. E. Neergaard, 18. Bataillons Historie 1785—1885, Kjøbenhavn 1885. 2. Soldatrlæsning: Fortællinger af 18de Bataillons Historie, 1891. 3. Adskillige Artikler i „Vort Forsvar“. 4. Chr. Bredsdorff: Paa Feltod, Kjøbenhavn 1889. — Afdelingens smukke og enestaaende fyldige Portrætsamling er — med Krigsministeriets Tilladelse — ophængt i Parolsalen paa Kronborg.

²⁾ Angaaende dette findes tilføjet i II: „ . . . naar jeg havde ansat min Søn, havde han [o: Kronprinsen] vist ogsaa opfyldt sit allern. Løfte om ham, men han er endnu kun 5½ Aar, og en for tidlig Lykke fordærver mere Børn og unge Mennesker end den nytter. Jeg har derfor tiet dermed.“

³⁾ Carl Johan Christian B., † 20/7 1787 som Generalmajor og Kommandant paa Kronborg.

⁴⁾ Otto Didrik Greve Schack af Schackenborg, f. 10/4 1758, † 15/6 1809; som Major ved den Kronborgske 1. Bataillon forsat til sjællandske Jægerkorps som Kommander for samme 11/3 1787, 17/6 1803 Chef for Korpsset; efter Ansøgning afskediget som Generalmajor med Pension og Tilladelse til at bære Jægerkorpsets Unitorm 2/4 1808. Det eneste Portrait, der skal exisere af ham, er en Sepiategning paa Schackenborg; Kopi deraf i 18. Bataillons Portraitsamling.

Major og Kommandør for Garnisonen i Helsingør, 5. Hr. Kammerherre v. Godtberg¹⁾, Ingeniørmajor, 6. Hr. Kapitajn v. Tuxen ved Øresund [Toldkammer]²⁾, 7. Hr. Kapitajn v. Falbe³⁾, ogsaa ved Øresund, 8. Justitsraad Bjørnsen⁴⁾, Politimester i Helsingør, 9. Hr. Kapitajn v. Liliepalm ved norske Livregiment⁵⁾, 10. Hr. Kapitajnu v. Suckow ved det sjællandske Jægerkorps⁶⁾.

1786 den 24. Juni bekom jeg Kgl. allern. Tilladelse at rejse til Sverig, for at bivaane et Campement, som blev holdt i Skaane, hvorved Hs. Maj. Kongen af Sverig selv kommanderede de forsamlede Tropper, som bestod af 12000 Mand. Kronprinsen af Sverig og Hertug Carl vare og nærværende, og kom Hs. Kgl. H. vor Kronprins ogsaa derover og forblev der i nogle Dage. I de 11 Dage, jeg opholdt mig der, spiste jeg daglig til Middag ved det Kgl. Taffel. Hs. Maj. Kongen og den unge Kronprins viste mig i Besynderlighed megen Naade, ligesom mig ogsaa af alle Generaler og Officerer blev vist al optænkelig Politesse.

1786 den 15. November Kl. 2 om Eftermiddagen døde min Svigermoder, Enke efter Hof- og Provincial Jægermester Christian Frederik v. Røder, født Thomsen. Hun var født 1734 den 1. August og havde været hos mig siden jeg blev gift med hendes eneste Datter. Hendes Døbenavn var Ingeborg Maria, og hendes Vandel og gode Egenskaber gjør hende ej alene uforglemmelig for mig, men endog for alle som kjendte hende. Hun blev begravet i St. Mariæ Kirke i Helsingør i en muret Begravelse, som tilhørte Hr. Agent Godenius Enke, født Bryggemann.

¹⁾ f. i Løvendal i Norge ²⁰/₁₀ 1731, † ⁵/₁₀ 1809 som Oberst.

²⁾ Louis d. T., 1748—1828; oprindelig Søofficer; Generalitets- og Admiralitetskommissær.

³⁾ Ulrik Anton F., 1746—1795, oprindelig Søofficer.

⁴⁾ Bertel B., 1749—1820, se Biogr. Lex. II 368.

⁵⁾ Andreas L., f. ²⁴/₂ 1738, Afsked ²⁰/₁₁ 1790 som Kompagnichef i norske Livregiment.

⁶⁾ Clemens Sirach S., f. ¹¹/₈ 1755 i Rendsborg, † ⁹/₈ 1833 i Kjøbenhavn. Fik først Kapt.s Kar. ⁴/₄ 1788 samtidig med Tilladelse til at gaa i russisk Tjeneste, hvilket han dog fritoges for allerede 25. s. M.; 1804 Major à. l. s. og Stempelpapirsforvalter i Slesvig; derefter avanceret i de annekterede Batailloner til Oberst.

1787 i Januar opfyldte Hs. Kgl. H. Kronprinsen sit allern. Løfte ved at forunde den mig i Aaret 1785 lovede Person det, han søgte, hvorfor jeg efter Hs. Kgl. H.'s naadigste Til-ladelse fik 3000 r.

1787 den 11te Maj blev jeg allern. udnævnt til Oberstlnt. og Kommandant paa Bornholm og det paa følgende Maade. Mig blev tilkjendegivet om jeg allerunderd. vilde søge den Post, vilde Hs. Kgl. H. Kronprinsen nok mage det saaledes, at jeg skulde faa den. Den 8. forhen indsendte jeg altsaa min allerunderd. Ansøgning derom til det Kgl. Generalitets og Kommissariats Kollegium, men uden at anholde om nogen højere Karakter. Og da Forestillingen den 11. herpaa fulgte, blev en anden, som havde 900 r. Ventepenge og mange Venner, meget rekommanderet til den Post. Hs. Kgl. H. Kronprinsen spurgte hvem der flere havde søgt den, da en hel Del før mig blev nævnt, men da jeg endelig blev nævnt, udlod Hs. Kgl. H. sig meget naadig til min Favør. Hs. Exc. General Huth¹⁾ talte ogsaa med megen Agtelse om mig. Men da Generallieutenant v. Ahlefeldt, der som 1. Deputeret i Generalitetet havde Forestillingen, ikke ansaa det passende at jeg som Major kunde faa denne anselige Post, svarede Hs. Kgl. H. Kronprinsen at, naar man intet andet havde imod mig, saa kunde jeg som ældre Kapitajn end den Oberstlnt., som man havde proponeret, ogsaa blive Oberstlnt. Generallieutenant v. Ahlefeldt vilde ej tro, at jeg var ældre Kapitajn end bemeldte Oberstlnt. Kronprinsen paastod det, da han sagde at han huskede meget vel, at jeg for nogle Aar siden selv havde sagt ham det, og naar det saaledes befandtes, som han ej paatvivlede, saa skulde han strax udfærdige min Oberstlnt. Bestalling og Partitionspatent for mig som Kommandant paa Bornholm og bringe det om Eftermiddagen til Kongens Underskrift; og da det befandtes, at jeg var ældre Kapitajn, maatte det altsaa ske, da jeg samme Dag baade blev Oberstlnt. og Kommandant paa Bornholm. Saaledes maa endog de, som vil hindre os Mennesker i vor Lykkes

¹⁾ Heinrich Vilhelm H., 1717—1806, se Biogr. Lex. VIII 180 ff.

Vej, selv imod deres Villie gjøre den fuldkommen. Den 12. om Eftermiddagen fik jeg et Brev¹⁾ fra Marskalk v. Bülow²⁾, som Hs. Kgl. H. havde befalet at tilmelde mig samme, og Dagen derpaa fik jeg alt tilsendt fra det Kgl. Gen. og Kommissariats Kollegium³⁾. Jeg fortsatte Rejsen fra Helsingør med Familie i Juli Maaned til Rønne paa Bornholm, hvortil jeg ankom den 29. Juli om Aftenen Kl. 11 og blev modtaget under Kanoners Lyd af en Mængde Mennesker. — 1788 i Maj rejste jeg til Kjøbenhavn og kom tilbage i Juni samme Aar⁴⁾.

1788 den 10. September om Aftenen Kl. 11¹/₄ slet nedkom min Kone udi Rønne paa Bornholm med det 6. Barn, en Dreng, som den 14. derpaa blev hjemmedøbt og kaldt Gotthardt Albrecht efter min afdøde Ven Geh. Raad og Overpræsident Braem⁵⁾, og blev han bragt til Kirke min Fødselsdag den 4. November samme Aar af Fadderne, som vare: 1. Min Kone, som selv bar ham, 2. Frøken v. Nansen⁶⁾, den ældste ugifte Datter af min Formand, Oberst og Kommandant v. Nansen, 3. Oberstlnt. v. Berbandt⁷⁾, 4. Major v. Schorr⁸⁾, 5. Landsdommer Rogert⁹⁾, 6. Regimentskvartermester og By-

1) „Jeg aabnede det og fandt det ovenanførte. Men som jeg troede at det burde holdes hemmeligt, da der alle Tider gaar 8 Dage med, før det expederes, saa vilde jeg tie dermed, men da Postmesteren, som bragte mig det, efter at jeg havde læst det, gratulerede mig og jeg ej vilde modtage samme, sagde [han] mig at, da det stod uden paa Brevet, troede han ej, at det var nogen Hemmelighed.“ (II).

2) Johan B., 1751—1828, den bekjendte Beskytter af Videnskaben, se Biogr. Lex. III 291 ff.

3) Bestallingen som Oberstlnt. og Partitionspatentet som Kommandant paa Bornholm ere af ¹¹/₅ 1787.

4) Her afsluttes II.

5) Gotthardt Albert Braem, 1710—1788, se Biogr. Lex. II 584 og pers. hist. Tidss. 2. R. II 130 f.

6) Hans N., 1723—87; gift med Louise Berbandt. Om ham se pers. Tidss. 3. R. I 14. Hans ældste Datter var Christiane Antoinette, c. 1758—96, der blev gift med nedennævnte Rogert.

7) Christian B., der havde spillet en vis Rolle under Omvæltningen 1772, se Biogr. Lex. VI 423., f. o. 1710, begr. ¹³/₃ 1794 i Rønne, se pers. hist. Tidss. 3. R. I 14.

8) Hans Henrik Schor. f. 1731, † ²⁰/₆ 1799 som. kar. Oberstløjtnant i Bornholms Milice.

9) Ditlev Ludvig R., 1742—1813, Landsdommer paa Bornholm, Komponisten af Melodien til „Kong Christian stod ved højen Mast“, se Biogr. Lex. XIV 152.

foged Bjørn, 7. Lieutenant og Toldinspektør Lohmann¹⁾ 8. Lieutenant og Adjutant v. Sonne, 9. Sekretær og Amtsforvalter Schierbæk, 10. Borgerlieutenant Herman Bonde, 11. Kjøbmand Tønnes Rasch.

1788 den 21. November om Morgenen Kl. 2 døde ovenmeldte min Søn og blev [han] begravet paa Nørre Kirkegaard ved Siden af salig Generalmajor og Kommandant Arenstorff.

1790 den 11. Januar om Aftenen Kl. 10¹/₄ slet nedkom min Kone udi Rønne paa Bornholm med det 7. Barn, en Dreng, som den 17. derpaa blev hjemmedøbt og kaldt Frederik efter vor Kronprins, og blev han bragt til Kirke min Kones Fødselsdag, den 13. Februar samme Aar af Fadderne, som vare: 1. Enkefru Generalavditørinde Andresen, født Schrøder²⁾, som bar ham, 2. den yngste Frøken v. Nansen³⁾, en Datter af min Formand Oberst og Kommandant v. Nansen, 3. Kejslerl. russisk Søkapitajn Chroné, 4. Kapitajn Hans v. Pedersen af de bornholmske Dragoner, 5. Kapitajn v. Bistrup af Infanteriet⁴⁾, 6. Borgerkapitajn Koefoed i Rønne, 7. Borgerkapitajn Rask i Rønne, 8. Herredskapitajn Munch, 9. Borgerfændrik Engel, 10. Borgerfændrik Wolfsen, 11. Kommissionær Schousboe, 12. Kjøbmand Stender, 13. Kjøbmand Schrøder. — 7. April 1790 rejste jeg til Kjøbenhavn og kom tilbage i Juni.

1790 den 31. Juli, som var Hs. Kgl. H. Kronprinsens Formelingsdag med Prinsesse Maria Sophia Frederika af Hessen-Kassel, blev jeg allern. udnævnt til Oberst af Infanteriet. Og 1791 i April rejste jeg til Kjøbenhavn for om muligt at faa en Ende paa alle de Fortrædeligheder, som jeg havde med Amtmand Heiberg⁵⁾ paa Bornholm, som ved Hjælp af Kancelliet (NB. det Danske) i Fællig med Generalitetet og

¹⁾ Hans Christian L., † 1820.

²⁾ Michella Ottilia S., 1748—1823, g. m. Amtsforvalter Christian A. paa Bornholm.

³⁾ Ovenfor nævnte Oberst Hans Nansens yngste D. var Ingeborg Christine, 1765—1843, der 1795 blev gift med Regimentskvartermester Andreas Fuglsang Rasch, maaske den her nævnte Borgerkapitajn Rask.

⁴⁾ Hans B., † 1805 som Kapitajn af Infanteriet i Bornholms Milice.

⁵⁾ Christen H., 1737—1801, se Biogr. Lex. VII 225.

Rentekammeret paa den utroligste Maade søgte at fortrædige mig. Jeg bad om [en] Kommission, som kunde bedømme mine og Amtmand Heibergs Handlinger samt undersøge Kollegiernes. Men da de sluttelig vare bange for den, og Posten fra Norge bragte den Tidende, at Generalmajor v. Dietrichson¹⁾, som var Chef for det vesterlehnske nat. Inf. Regiment og Interimskommandant over de Christianssandske Fæstninger, var død, saa gjorde de sig alle Umage for at faa mig forflyttet. Regimentet vilde de ej give mig, og det kunde de som retskafne Mænd ej heller, da jeg havde 5 Oberster for mig; men for at faa mig bort, blev det Christianssandske Kommandantskab igjen oprettet og skilt fra Regimentet, og da jeg 3. Pintsedag havde den Lykke at spise ved Kongens Taffel, og vi vare opstandne tog Hs. Højfyrstl. Durchl. Prins Carl af Hessen-Kassel mig til Side og proponerede mig at modtage den Post som Kommandant over de Christianssandske Fæstninger, gelejdet med de fordelagtigste Løfter. Jeg vilde ej, før jeg ved en Kommission havde retfærdiggjort mig. Men Hs. H. F. Durchl. behagede at svare mig, at Hs. Kgl. H. Kronprinsen, som var en Hader af alle Kommissioner, kunde vel ikke give mig større Bevis paa sin Naade og Tiltro end ved at forflytte mig paa en saa naadig Maade, som Hs. Kgl. H. vist ikke havde gjort, naar han ikke var overbevist om, at jeg havde handlet som en retskaffen Mand, samt befalede mig at gaa til Kronprinsen, som selv vilde sige mig alt dette. Jeg gik. Hs. Kgl. H. Kronprinsen igjentog det alt og gav mig de naadigste Løfter.

1791 den 17. Juni blev jeg allern. udnævnt til Kommandant for de Christianssandske Fæstninger med 1080 r. aarlig Gage uden Decourt, og til Rejsepenge bekom jeg min Oberstbestalling gratis. Jeg rejste derpaa strax til Bornholm, afleverede mit Kommandantskah, og den 10. September samme Aar rejste jeg med Familie til Kjøbenhavn, hvor jeg forblev i 3 Dage og med Kone havde Avdients hos de Kgl. Her-

---

¹⁾ Frederik D., 1723—91, se Biogr. Lex. IV 267.

skaber, og derpaa fortsatte jeg Rejsen til Christianssand, hvor jeg ankom den 28. derpaa.

1794 den 21. Marts nedkom min Kone i Christianssand med det 8. Barn, en Datter, som den 23. derpaa blev hjemmedøbt og kaldt Maria Sophia Frederika efter Hs. Kgl. H. Kronprinsens Gemalinde, og den 26. April derpaa blev hun bragt til Domkirken af Fadderne: 1. Fru Bispinde Tybring, født Lemvig¹⁾, 2. Fru Ingeniørkapitajnde v. Ecklöv, født Moe²⁾, 3. den ældste Frøken Dietrichson, en Datter af min Formand, afdøde Generalmajor v. Dietrichson, 4. Hr Kammerherre og Stiftamtmand v. Levetzow³⁾, 5. Hr. Oberstl. v. Tobiesen⁴⁾, Kommandør for det vesterlehnske Regiment, 6. Hr. Peder Mørch, Kjøbmand.

1794 den 7. August om Morgenen Kl. 4^{3/4} slet døde denne min yngste Datter og den 12. derpaa blev hun begravet i Christianssands Domkirkegaard ved Gjerdet, noget ovenfor afdøde Generalmajor v. Dietrichson og foran det store Træ.

[herefter fortsat af U.'s Enke.]

1795 den 11. Januar døde min uforglemmelige Mand Kl. $\frac{3}{4}$ til 8 om Morgenen og var han ikke syg længere end fra Mandag Formiddag og til Søndag Morgen⁵⁾, og blev han den 27. Januar begravet og lagt ved Siden af det sidste Barn her i Christianssand, og døde han som Kammerherre, Kommandant og Oberst. Da han blev udbaaret, traadte alle Borgere ind, saa der aldrig har været et større Ligfølge i Christianssand; og efterlod han sig i Live 3 Børn, nemlig Laurids Christian U., 11 Aar og 4 Maaneder, Marie Elisabeth U., 8 Aar og 7 Maaneder, og Frederik U., som fyldte sit 5. Aar hans Faders Dødsdag. Jeg havde ingen anden Udsigt end

¹⁾ Elisabeth Vilhelmine L., 1742—1809, gift med Hans Henrik T., 1732—98, se Biogr. Lex. XVII 608.

²⁾ Henrik Christoffer E., f. o. 1745.

³⁾ Hans Christoph Diederich Victor v. L., 1754—1829, se Biogr. Lex. X 242.

⁴⁾ Peter T., f. $\frac{28}{8}$ 1838, † $\frac{5}{11}$ 1817 som Generalmajor og Kommandant i Christianssand.

⁵⁾ Som Kommandant havde han besøgt nogle franske Orlogsskibe, der laa ved Christianssand, og der blev han smittet af en paa Flaaden herskende typhoid Feber.

de 400 r. af Enkekassen til mine 3 Børns Opdragelse. Begge Drengebørnene [vare] indskrevne til Landkadetter. 3. Juli holdt jeg Auktion og betalte paa Gjælden og reiste til Bornholm i September.

1796 blev Laurids Christian virkelig Kadet og udgik des-aarsag af den Latinske Skole den 11. Marts 1797 og tiltraadte sin Rejse samme Dag til Kjøbenhavn, og samme Dato blev Frederik indskreven i Latinskolen.

1801 den 12. April blev Marie Elisabeth konfirmeret.

1802. Efter at jeg adskillige Gange havde søgt om Pension, og det alt blev dyrere, rejste jeg i Maj Maaned til Kjøbenhavn, for selv at anholde om samme, [og] var saa lykkeligt og fik 100 r. fra den 10. September af Finanskassen.

Den 18. September rejste min Datter Marie Elisabeth til Kjøbenhavn for at forblive [der] et Aarstid og lade sig informere i adskilligt, som ikke var Lejlighed til paa Bornholm.

Den 10. Oktober udgik Frederik af Latinskolen, og den 17. Oktober rejste han til Kjøbenhavn for at gjøre en Prøve-rejse til Vestindien med Kapitajn Wolfsen, da han havde saa stor en Lyst til Søen.

1803 rejste min Datter hjem og forblev hos mig det Aar, og Frederik gjorde sin anden vestindiske Rejse med Wolfsen.

1804 havde min Datter Bryllup den 21. September med Kapitajn Casper Hendrik Wolfsen¹⁾. Frederik blev i Kjøbenhavn, lærte Engelsk og stod Konfirmation.

1805 rejste jeg over med min Datter [til Kjøbenhavn?]. Frederik gjorde sin 3. Rejse. Christian gik fra Kadetterne som Sekondlieutenant med [aaaben Plads] Anciennitet.

1806 tog jeg over til min Datter, og kom hun da i Barselseng med en Datter den 24. Juni, der blev kaldt Else Katrine²⁾, som jeg holdt over Daaben, og da gjorde Frederik sin 4. og sidste Rejse.

1807 var min Datter, [hendes] Mand og Barn herover i Besøg. Frederik blev hjemme formedelst Engelskmandens

¹⁾ Caspar Henrik W., 1781—1836, Kaperkapitajn og Toldinspektør, se ogr. Lex. XIX 170.

²⁾ sandsynligvis efter W.'s Moder, der hed Else Katrine f. Boss.

Anfald paa Kjøbenhavn og derpaa følgende Krig. Om Efteraaret opmuntrede Frederik sine Søkammerater at gaa til Kaps, og var han med at tage de første Priser her paa Vandet, var den første der entrede, og da hans Kammerater bleve frygt-somme og vilde forlade de tagne Priser, blev han selvferde ombord og nødte de flygtende at vende om og holde Priserne, medens [?] de Engelske skød paa dem. Han bragte nogle Stumper af Skraa hjem, der havde ramt ham. Han gjorde adskillige Krydstog med.

1808 Nytaarsaften gik han som Styrmand til Kjøbenhavn fra Christiansø med den Brig, han havde entret. Om Foraaret gik han ud som Prisemester med en kjøbenhavnsk Kaperkutter, ført af Kapitajn von Baren. De skulde gaa til Kjøbenhavn og ud ad Nordsøen til og var gaaet til Hesselø, for at faa tørt [?] Brænde til Skibsbrug. De blev en Sejler vaer, som de sejlede ud imod, og vare de saa ulykkelige først at faa Skade paa Skibet, der hindrede dem i Sejlingen, og siden, da de vare komne Landet paa 1 Fjordingvej nær, under en stærk [?] at springe i Luften, man mener ved en Kanons Sprængning, og druknede da altsaa den hele Besætning paa 5 Mand nær, der blev bjerget ved en tilsejlende Fiskerbaad. Han var 18 Aar og 5 Maaneder og maatte paa saa ulykkelig en Maade ende sin skjønne Ungdom den 24. Maj.

Den 1. August nedkom Marie med en Søn, der blev kaldt Andres Frederik. — Christian blev PremierInt. — Den 22. December døde Marie.

1809 den 19. April døde min Dattersøn Andres Frederik. — I Udgangen af November solgte jeg min Gaard og flyttede til Kjøbenhavn.

1810 bekom jeg den 11. Juni 120 r. i Pension, saa jeg nu haver 620 r. at leve af.

1811 indtraadte min Svigersøn i andet Ægteskab med en Jomfru Behrens¹⁾, og fik en Søn, der blev kaldt Andres Frederik.

---

¹⁾ Johanne Sabine B., f. ²⁸/₁₂ 1785, † ¹/₇ 1845.

1812 den 3. April havde min Søn Christian Bryllup med Toldinspektør Staals Datter Maren Kirstine Staal¹⁾, og fik han Karakter som Kapitajn i August. Hans Kone nedkom med en Søn den 14. September om Morgenen Kl. 3³/₄ slet, der blev kaldt Niels Andreas²⁾.

1814 den 20. Februar nedkom min Svigerdatter Kl. [in blanco] med en Datter, der blev kaldt Charlotte Marie og døde samme Aar Natten imellem den 16. og 17. December.

1815 den 1. Juli Kl. 10 nedkom min Svigerdatter med en Søn, der blev kaldt Søren Frederik³⁾.

1816 rejste jeg den 2. Juli til Viborg at besøge mine Børn og kom igjen til Mikkelsdag. Den 28. December Kl. 11¹/₂ om Aftenen nedkom min Svigerdatter med en Søn, der kaldt Caspar Wolfsen⁴⁾.

1817 var min Søn Christian herover i Kjøbenhavn om Sommeren en 14 Dage.

1818 nedkom min Svigerdatter i Barselseng den 5. April Kl. 1¹/₂ slet om Morgenen med en Pige, der blev kaldt⁵⁾ [her ender SelvbioGRAFIE; som Afslutning gengives nedenfor U.'s sidste Ord til Familien.]

Pro Memoria!

Naar jeg efter Guds Villie ved Døden afgaar, ønsker jeg at begraves udenfor den By, hvor jeg ender mine Dage, i en Bakke udi Jorden og det uden mindste Ceremoni. Mit Legeme maa alene ikklædes i en lang, linned, saakaldte Pudderskjorte, i det højeste til 24^h Alen med en hvid Bomulds Nathue paa Hovedet, og for at spare Udgifterne kan man af et gammelt Lagen forfærdige denne Skjorte. Den Ligkiste, jeg nedlægges

¹⁾ Maren Christine S., 1791—1878; D. af Toldinspektør Niels S.

²⁾ Jægermester, Ejer af Hovedgaarden „Haven“ ved Sæby, †³/₁ 1892 paa Haven.

³⁾ Premierlieutenant; afskediget ²⁰/₁ 1848 paa Grund af Svagelighed med Pension (240^r). Ugift. Sindssyg. †

⁴⁾ Ejer af en mindre Gaard paa Læssøe.

⁵⁾ Charlotte Maria Magdalene. Hun blev gift med Kapitajn i 12. Linie Infanteri Bataillon C. E. Mecklenburg, der blev haardt saaret i Bustrup den ²³/₄ 1818 og døde af sine Saar i Slesvig By den ¹⁰/₅ s. A.

udi, maa være af ordinære Brædder, simpelt og ligefrem forarbejdet, og maa den hverken være overtrukket, bejtsset eller farvet, og ikke heller med nogen Plade forsynet. 12 fattige Borgere og 12 ligeledes fattige Soldater skal bære mig, og derfor hver have 1 r. Ingen maa incommoderes med at bedes til at følge mit Lig; den, som vil, maa det staa frit. De, som graver Graven, faa 1 à 2 r. Til Kirken gives for Graven og til Lys 10 r., da den ej maa tabe, og Præsten ligeledes 10 r., hvad enten han vil følge og kaste Jord paa eller ej. De andre, som pleje at faa, gives og noget. De 3 Skud fra Batteriet, som Kongen har befalet at skydes af ved disse Lejligheder, kan man affyre, om man vil; da Ceremonier og Lovtaler ere til ingen Nytte for os Mennesker, som alene af Naade og Barmhjertighed for Christi Skyld kan vente og haabe den evige Lyksalighed, og da jeg med Guds Hjælp haaber at dø med dette tillidsfulde Haab, saa har jeg alt, hvad en dødelig kan ønske.

Vil man over Hovedet af min Grav oprejse en Sten og i samme lade indhugge efterfølgende, saa troer jeg, at det kunde have sin Nytte for de efterlevende.

Her under findes Levningerne
af mig

Andreas Undall

som var født i Arendal i Norge 1738

og døde

som Kommandant her paa Bornholm 17 . .

Skrøbelighed og Mangel paa Sjælsevner hindrede mig fra at opfylde mine helligste Pligter og fuldføre mine bedste Ønsker for dette Lands og dets Indbyggers Vel; Men for ej efter min Død at skade ved Uddunstningerne af mit afsjælede Legeme findes det her nedgravet.

Du, som læser dette,

lad Fordomme fare og gjør ligesaa.

Saa skader Du i det mindste ikke med Dit Legeme efter
Dine Dage.

Du, min bedste Kone, som jeg beder at opfylde dette efter mine Dage, vil den Allershøjeste tildele alt det, som er Dig tjenlig til den evige Lyksalighed. Du vil bede om det og intet andet og være fornøjet med, hvad Gud tildeler Dig. Saa vil vi ved Guds Naade til en evigvarende Lyksalighed igjen samles. Vore kjære Børn vil Du vedblive at opmuntre til Guds frygt og et dydigt Levned, saa vil Gud og velsigne Dine Bestræbelser og give Dig den sandeste Glæde af dem baade her og hisset, hvor vi igjen skal omfavne dem alle. For Din imod mig udviste ømme Kjærlighed og Hengivenhed, som jeg bestandig har stræbt efter at gjengjælde med ligesaa stor Oprigtighed og Kjærlighed, vil Gud og belønne Dig baade her og hisset. Mine oprigtigste Bønner og bedste Ønsker for Dig og vore kjære Børn, Kongen og hans Hus, Venner og Fjender, in Summa alle Mennesker vil Gud i Naade bønnehøre. Skrevet af Din endnu levende Mand og hengivneste

A. Undall.

Rønne, den 18de Februar 1789.

Om Anna Reimer og Cille Gad.

Ved C. Behrend.

De Oplysninger, som findes i Thuras Gynæceum og Schönau's Lærde Fruentimmer om de 2 norske Kvinder, den lærde Cille Gad og Salmedigterinden Anna Reimer, ere for største Delen hentede fra Dr. jur. Otto Sperlings Samlinger, men mærkelig nok har ingen af de 2 nævnte Forfattere medtaget alt, hvad de herom kunde finde i Sperlings Manuskripter.

Nedenstaaende Oplysninger, der ere hentede fra Sperlings Papirer og Breve¹⁾, kan derfor tjene til at supplere, hvad der i de nævnte Bøger er meddelt om de 2 Kvinder.

---

¹⁾ Sperlings Kopibog (Gl. kgl. Saml. 4° 3092^v). Sperlings Ms. de foeminis doctis (Gl. kgl. Saml. 4° 2110^b). Nogle Breve til Sperling fra Cille Gad og Anna Reimer (Ny kgl. Saml. 4° 596 og Bøllings Brevsamling).

Til sine Samlinger „de foeminis doctis“ søgte Sperling bl. A. Oplysninger hos Tormod Torfæus og i et latinsk Brev til denne af $30/6$ 1703 (i Kopibogen Nr. 236) udtaler Sperling, at Torfæus' Meddelelser¹⁾ om Anna Reimer og Cille Gad var ham meget kærkomne, og at han havde optaget dem blandt de lærde Kvinder. Han ved, at Anna Reimer har skrevet Salmer, men spørger, hvad Cille Gad har skrevet. Ogsaa de, der skriver Digte paa Modersmaalet, vil han optage i Værket. I et følgende Brev til samme af $15/3$ 1704 (Nr. 271) omtaler han Anna Reimers Salmer, som han haaber at faa Chr. Geertsens Søn til at trykke.

Den $20/9$ 1704 skriver han til Torfæus, at han med Glæde fra Anna Reimer har modtaget et Brev tilligemed hendes Salmer, som behage ham ved Ordenes Renhed og deres simple og oprigtige Fromhed, hvorfor de fortjene at udgives. Bogtrykker Chr. Geertsen havde ikke været uvillig til at udgive dem, men desværre var Bogtrykkeriet gaaet over til Sønnen, som ikke synes at ville trykke dem, saa at der ikke er meget Haab om at faa dem udgivet, men han lover atter at gøre et Forsøg. Det samme lover han i et Brev til Torfæus ($7/10$ 1705), hvori han ogsaa beklager Forfatterindens Fattigdom. Bogen er vistnok aldrig udkommen²⁾.

Det ovenfor omtalte Brev fra Anna Reimer synes ikke at eksistere mere, derimod findes følgende 2 Breve fra hende til Sperling nu i Bøllingske Brevsamling. Da Papiret er flosset i Randen, er nogle Ord usikre eller ulæselige (betegnet ved [] og ...).

1) Velædle og Höylærd Hr. Docter, Hans kong. Mayts höy-
betroede Landraad! Höygunstige Patron!

Hans Velædelheds höyt-respecterede og meget angenehme
Missive, daterit Kiöbenhafn d. 9. Augusti indeværende Aar hafver

¹⁾ Torfæus Breve til Sperling er trykt i Torfeana v. Suhm p. 133 ff.

²⁾ Sperling selv havde ogsaa vanskeligt ved at faa sine Arbejder trykte; en stor Del af dem henligger endnu i Manuskript. Ogsaa mange andre, f. Ex. R. Vinding og Th. Bartholin, klagede over, hvor vanskeligt det dengang var for Forfatterne at faa deres Skrifter udgivne. (Se Raupach: Observationes ad orationem de præsentii rei sacræ et litterariæ in Dania statu. p. 85.)

ieg først d. 30. October glædelig erholdet og der udi priiser mig self lykkelig, at velædle Hr. Docter vilde min ringe Person den store Ærisbevisning betee; og der ieg den med største Hiertens Fornøyelse hafde igiennemlæst, kunde ieg deraf mærke hans Velædelheds omhyggelige Fliid og store Bevaagenhed til min liden Bogs Befordring til Trykken, for hvilke ieg hans Velædelhed allerdymygeligst som pliktskyldigst betakker og med dens videre Fremfart sætter ieg alle Ting udi Hr. Doctors egen gode Despensation; huor og naar det kand see, da er ieg med hans Velædelhed hiertelig vel tilfreds og fornøyet, eftersom ieg sikker veed, at denne Handel er alleeniste af Herren, at mig saa god og from en høyfornemme Patron er beskikket, paa det at mit slætte og enfoldige... (dog til Guds Ære hensigtende) Arbeyde ikke saa aldeelis skulde ligge i Skiul til ingens Nytte, mens at ieg med andre Guds Børn deraf kunde hafve Trøst og Fornøyelse. Gud forfremme det til sin Ære for Christi Skyld.

Ellers fornemmer ieg, at Hr. Docter vilde vide, om ieg er gift eller hafver været; da dersom det ikke skulle falde hannem kiedsommeligt eller misshageligt, vilde ieg hannem til dis vissere Underrætning paa det korteste demonstrere min Familie og Condition fra Ungdommen hid indtil: da er min Herkomst af den geistlige Stand paa alle Sider. Min sl. Fader nafnlig Hr. Henrik Reimer¹⁾ var barnfød her udi Stavanger og af hans Forældre fra Ungdommen holt til Skole til at lære boglige Konster. Der hand da var kommen saa vidt, at hand var klar fra Accademiet, er hand antagen til at være Collega Scholæ paa Hærlofsholm, og der frequenterede i 6 Aar og da hand derfra resignerede, reyste hand her op til sit fædrene Land, og før end hand kom hiem til Stav., blef hand af en Tolder paa Brægenæs N.²⁾ Niels Christopherson ombedet at blifve hos sig til hans Børns Informator, som ikke lenger varede end 2 Aars Tid, af Aarsage her hiemme blef et Landsbye Kald ledigt, kaldes Egersund, da hans gode Patron, høylærd Mag.

¹⁾ Henrich Petersen Reimer deponerede 1634, blev 1640 kaldet til Sognepræst i Egersund og 1650 til Rektor i Stavanger, fik 1660 Udnævneelse til Sognepræst ved Domkirken i Stavanger, naar Embødet blev ledigt, hvilket indtraf 1665. (Thrap: Christiansands Stifts Præster 1899. — Löwold: Biografiske Efterretninger om Præster i Stavanger. 1890.) Hans af Datteren omtalte Virksomhed som Hører paa Hærlofsholm, som jeg forøvrigt ikke har set omtalt andre Steder, og som Informator paa Bragenæs, kan efter det anførte ikke have strakt sig over mer end 6 Aar ialt.

²⁾ N. betyder vistnok her og senere nafnlig.

Thomas Vegner¹⁾, den Tid Supperintendent ofver Stavanger Stikt skref efter hannem, og hand da til omrørde Præstekald blev kaldet til Sognepræst og det betiente udi 10 Aar. Imidler er hand kommen udi Egteskab med min sl. Moder, Elen Jonædatter, huis Fader var Mag. Ionas Jensen²⁾, da Provst og Sognepræst her til Stav. Domkirke. Og der udi samme Kald er ieg fød og baaren A^o 1644 d. 14 Iunii. Derfra igien blev min Fader vocerit af forærmældte Biskop Mag. Vegner at være Rector Scholæ her i Stavanger, huilken Bestilling hand med god profect forestod udi 15 Aars Tid. Er saa for det sidste, der Sognekaldet her i Stav. blev vacant, ved Kongl. Mayts. allernaadigste Bref kaldet til at være Provst og Sognepræst her ibid., huilket hand udi 18 Aars Tid betiente indtil hans Alders 74 Aar, da Vor Herre kallede hannem til sit evige Riges Herlighed, der mand skref 1684.

Anlangende min Person, huad Viderværtighed mig er ofvergaen i Verden, da var ieg meget ung, der ieg ved Døden misted min sl. Moder; dog gjorde Gud det saa vel, at min Fader [fik] en from Hustru igien, som var høylærd Mag. Marcus Humble³⁾, da Biskop her ofver Stiktet, hans Datter, [huilken] som et sandt Guds Barn endnu lefver en velbedaget Enke. Angaaende mit første Giftermaal da fik ieg en Mand, som var af værdslig Stand og var en Ko. Ma. Foged ofver Ryefylke Fogderie her i Lænet⁴⁾; men saa snart vi vare sammen komne effter Guds Forsiun, ere vi (af privat Had og onde Menniskers Tilhielp) stødt fra [Brødet] og lefvede siden med hinanden (uden nogen virkelig Tienniste) udi 19 Aars Tid. Midler gaf Gud os 4 Børn, af huilke de trende ere hos Herren; en Datter nu paa 26 Aar har Vor Herre undt mig tilbage, som ieg (nest Gud haabes) skal være mig en Alderdoms Trøst. Mens ofver alt ofvergik mig paa et Aars Tid store Hierte-Bedrøvelser, idet ieg først ved Døden midsted min fromme Mand, 5 Uger derefter min aller kieriste Fader, samme Aar i Novemb. afbrendte Byen for os⁵⁾. Da hafde ieg 2 Børn og maatte mig

¹⁾ Thomas Wegner f. 1588 var Biskop i Stavanger 1627—54.

²⁾ Jonas Jensen var Hører i Helsingør 1599—1603 og blev 1610 Sognepræst i Stavanger. Død c. 1621 (se Kirkehist. Saml. 3. R. IV p. 354 og Thrap l. c.).

³⁾ Marcus Humble f. 1601, Biskop i Stavanger 1655—61. Datteren hed Johanne.

⁴⁾ Vistnok Peder Gadskesen eller Godtskesen, der ²/₁₆ 1662 fik Bestalling som Foged over Ryfylke. — ⁰/₄ 1665 fik Søren Matzen Bestalling som Foged sammesteds (Rigsarkivet).

⁵⁾ I Aaret 1684 hjemsøgte Stavanger af en Ildebrand, der lagde 150 Huse i Aske.

med dennem reterere ud paa Landet, saasom her var ikke Huuse i Byen. Der ieg nu med saa mange Slag af Guds faderlige Riis blev pidsket og tugtet, vidste ieg intet at afslae de mange mit Hiertes sørgelige Tanker med som en høyledrøved Enke; thi tog ieg mig for at dicte aandelige Sange, og der ieg fornem mig deraf stor Trøst, blev ieg immer ved, Guds Aand dicteret og ieg skref, saa Gud være Tak, som ikke hafver ladet sin Naade hos mig værít forgiæfves.

Huad sig mit andet Giftermaal er anlangende, da er af velbaarne Hr. Cantzelie-Raad Herlof Trolle¹⁾ og hans sl. Fru Moder, Fru Hille Rosenkrantz opsendt en Person fra Danmark (barnfødt udi Kiøge, N. Jacob Ha[uen], som hafde været Protoculist ved den vensysselske Landmætteries Commission²⁾), at hand for dennem skulle være Forvalter ofver Udsteen³⁾ Closter og detz underliggende Gods, som de her eyede. Samme Person er ieg atter af Guds Providens kommen udi Egteskab med; og som Closteret og Godtzet blev soldt og afhendte, blev og min Mands Forvaldtning op[hæfvet]. Siden den Tid hafver vi intet vist Brød haft til Ophold (loftet være Gud) voris himmelske Fader hafver fødet os aligevel udi 17 Aar, vi hafver værít sammen. Vel kunde min Mand som andre være capabel til huad civil Bestilling hannem kunde blifve betroet, mens Tiderne ere nu saa vanskelige, at mand befrykter sig noget at paatage for de store Forandrings Skyld. Ellers hafde ieg tuende Brødre ordinerede Præster, Hr. Jonas Reimer og Hr. Marcus Reimer⁴⁾, som begge paa et Aar i Herren ere hensofvede, som tilbringede mig og en stor Hiertesorg. Af min sl. Faders Børn⁵⁾, som vare 13, er jeg den førstefødde; alle, som lefver, hafver Gud og Lykken favoricerit til Velstand, men mig

¹⁾ Herluf Trolle til Snedinge var en Søn af Niels Trolle til Trolholm og Hille Rosenkrantz og en Sønesøns Søn af den bekendte Herluf Trolles Broder.

²⁾ Hermed menes sikkert Kommissionen til Indførelse af en ny Matrikel 1681—87, se Universit. Tidsskr. 5. Aarg. 3. H. S. 26 og Jyske Saml. II S. 7.

³⁾ Utstein Kloster i Mosterø Herred, Stavanger Amt, omfatter 2 Øer, Klosterø og Fjølø.

⁴⁾ Jonas Henriksen Reimer blev efter at have været Kapellan i Sogndal Sognepræst samme Sted 1694, men døde kort efter. — Marcus Henriksen Reimer blev 1684 Sognepræst i Ly. Han døde 1694. (Thrap.)

⁵⁾ Thrap nævner 2 Døtre: Ellen ~ Hartvig Godtzen, Kapellan i Stavanger, og Ingeborg ~ Henrik Godtzen, Sorenskriver i Ryfylke, og Sønnerne Henrik f. 1668 og Christian f. 1671, siden Sognepræst i Finnø.

altid contra til Veestand, saa jeg maa sige med Patriarchen Iacob: Min Tid er liden og ond og kommer ikke nær til mine Forfædri¹). Dog Gud være æret for den rige Tolmodigheds Aand, hand altid har opholdt mig med; thi hafde hans Aand og Ord ikke været min Trøst, da maatte ieg lenge siden forfaret i min Elendighed.

Dette er ikkun en kort Extract af mine mange Anstød i Verden, som og nogenleedes af min Sangbogs Fortale kand eragtes og ikke videre her giøris fornøden at forklarís. Ellers det Hr. Docter vilde vide, om ieg hafver ladet nogen Vers udgaae paa Prent enten Bryllups- eller Liigvers eller noget andet saadant, da hafver ieg vel en stor Deel deraf offererit mine Venner, baade til Brylluper og Liigbegiegnelser mens dog ikkun skrefvet, saasom [her er] langt fra Trykkerierne paa alle Sider, hvorføre mand paa disse Steder maa fornøyes med det skrefne og huis saadant som af mig er dictet er meestendeel alt paa Melodier, efftersom Folk her paa Steden har meest Behag udi Sangvers; og dersom det kand være Hr. Docter til Behag, skal ieg med allerførste Leylighed ved Skiberom skikke hannem en Deel deraf saavel som nogle andre Carmina. Det skulle strax hafve skeed, dersom ieg tilforn hafde faaet hans Velædelheds Bref, mens nu skal det være rart, at nogen Skiberom gaaer saa sildig paa Aaret.

Ellers hafver ieg effter Hans Kongl. Mayts. Henreyse her fra Stavanger hannem til Ære dictet en enfoldig Sang og et lidet Carmen, som ieg har sendt til velædle Hr. Historiagryphos Tormod Torvesøn (huis sl. Kieristes første Mand var ogsaa min Morbroder N. Mag. Lauritz Jonæson, Lector Theolog. her i Stavanger²)), at hand ved Leylighed vilde lade sig behage at skikke Hr. Docter det ned til Kiøbenhafn, som ieg vil formode er hans Velædelhed alt til Hænde kommen, og huis ikke skal den tillige med det [andet] nedskikkes. Dette Bref maatte ieg lade gaa med Posten, at hans Velædelhed derved ydmygeligst kunde besuaris paa hans velmeente særhøflige gode Skrifvelse, at Tiden dermed ikke skulle saa lenge tarderis til Skiberommenes Udseygling, som maaskee ikke nu blifver førend in Martio eller Aprili. Jeg beder ydmygeligst om Forladelse for lang Ophold med saadan Vidløftighed; det er alt betenkt til hans Velædelheds dis udførligere og klarligere Viden-

¹) 1. Mosebog 47—9.

²) Torfæus var gift med Anne Hansdatter kaldet Stangeland, som tidligere havde været gift 1) med Laurids Jenson, Lect. theol. ved Stav. Domkirke og 2) med Iver Nielsen Lem, en Slægtning af Holberg. (Minerva 1787. p. 31.)

skabs Opliusning. Jeg recommenderer min ringe Person stedtze udi hans Velædelheds gode Gunst og vil saa hermed hafve hannem med alt huis hannem kiert er udi Guds faderlig Naade befalet!

Stavanger d. 8. November Anno 1704.

Med stedtze forblifvende Velædle og høylærd Hr. Docters
ydmygste Tiennerinde

Anna Reimer.

P. S. Er ellers noget, som velædle Hr. Docter hafver at befale, bedes ydmygeligst mig med nogle faae Ord maatte tilkiendegifves. Vale in Christo.

2)

Velædle og høylærde Hr. Landraad Docter Sperling. Høygunstige Patron og høyt-æstimerede velbefunden gode Velynder!

Jeg hafver nødt den store Ære d. 5te December, at ieg velædle Hr. Docters meget anghemme Missive ved Posten under høylærd Mag. Iacob Raskes¹⁾ Couvert hafver erholdet af Dato 30. October. Det var mig utenkt, at ieg af Hr. Docter skulle fornummet en saadan behagelig Fornøjelse, idet hands Velædelhed siger sig at hafve haafft en Glæde mit ringe qvindelige Værk at see og læsse, for huilket ieg med allerstørste Ydmyghed min skyldigste Taksigelse aflegger. End ydermeere skriver Hr. Docter, at ieg ey kand glæde hannem meere end af hand jo meer og meer maa see min Fliid og Vindskibelighed i det, som Gud mig med begafvet hafver; huilken fromme Hr. Docters gode Tale mig disto meere persvaderer og animerer til diss meere og større Flid (af Guds Naade) at anvende, saa vidt Tiden og Leyligheden udi allermueligste og yderste Maader vil tillade. Ti ieg (dissvær) med mine lefver udi en slæt Tilstand og ringe Vilkor. Om Søgnedage maa ieg arbejde og virke med mine Hænder, huis ieg har lærdt til mit Lifves nødtørffige Ophold, men om Søndagene og hellige Dage efter ald Guds Tiennistes Forrætning, som dog ikkun er en kort Tid, hvor udi ieg alleeniste det geistlige Værk kand tage mig for Hender, saa ieg med ald Billighed maa lignes ved det Israelittiske Folk i fordum Tid, huilke med den eene Haand stridet og med den anden bygde paa Templet, huorved ieg maa være fornøyet

---

¹⁾ Jacob Rasch f. 1669 i Stavanger levede efter at være bleven Student 1688 længe i Danmark. Han var nøje kendt med Torfæus og iorestod i flere Aar Trykningen af hans Skrifter; mest kendt er han som Rektor i Kristiania 1706—37.

effter Guds Villie. Men hafde Gud behaget at gifvet mig mit fornødende Lefnetzophold (uden stor Omsorg) til mig og mine, hafde min Glæde aldrig været større end at ieg mig gandske hafde hengifvet til at ligge udi den hellige Skriftes Studeringer baade Nat og Dag med Anna Phanuels Datter¹⁾, mens nu maa ieg skikke mig effter Tiden og være fornøyet, ti Gud kræfver ey meere end hand self gifver Aand og Naade til.

Ieg linder og udi Hr. Docters gode Skrifvelse, at hands Velædelhed holder det for en rar Ting, at udi vore Tider skulle findes dem, som udi Alderdommen skulle blifve fremturende udi det gode, som ere de boglige Konster, de hafver lærdt udi Ungdommen, da holder ieg det endog meget rarere, at der endnu skulle findes nogen, som udi ringeste Maader skulle æstimere nogen for en ringe Gafve, som dennem af Guds Naade kunde være meddeelt; ti effter Skriftens Ord ere Helgene formindskede og de trofaste ere faae²⁾, saa hafver dog Gud til sin Tienniste nogle bevaret, der ikke har bøyet Knæ for den Afgud Baal: idet at fromme Hr. Docter, som af Gud er en høy oplyst Guds Mand, ey mistrøster et simpelt og enfoldigt Menneske i sit velmeente Verk og Arbeyde, men det langt meere opmuntrer til at fare fort i det gode, huorfore det er mig en Trøst og Bestyrkning, om nogen grofve Calumnianter kunde findes, huilke alle Ting udlegger til det værste, som dog i en god Meening er giordt, og ikkun æstimerer dem, der udi Ære og Værdighed ere opsatte; men fromme Hr. Docter er mig noksom et trofast Vidne, at mit velmeente Arbeyde og ringe Verk nogenleedes kand staa sin Proba, huorfore Gud være hands Løn. Ieg vilde ønske at være saa lyksalig, at ieg ikkun en Uges Tid kunde være saa nær hos hands Velædelhed, at ieg mundtlig kunde hafve den store Ære at discurre og conferere med hannem til disto høyere og videre Opliusning udi mit (af Gud) begyndte Værk, da skulde det være mig den høyeste fornøyelige Glæde, som ieg udi dette dødelige Lif nogen Tid vilde begiere, men efftersom det ikke for min Alder og slætte Tilstands Skyld kand skee, at den Ære dog maatte mig tillades, at der imellem os aarligen maatte holdes en skriftlig Corespondens, af huilken ieg udi alle mine verdslige Viderværtigheder kunde hafve mit Hiertis gode Fornøvelse. Ti vi ere vel her i Verden ulige af Stand; dog er der ingen Persons Anseelse for Gud, men vi for

¹⁾ Lukas 2, 36.

²⁾ Psalm. 12, 2.

Gud paa en Dag skal stilles og stedes for Vor Herris Jesu Christi Domstol og da hafve lige eens Glæde hos Gud. Om Gud sparer mig Lifvet, skal ieg til Foraaret ved Beyleghed skikke Hr. Docter noget lidet meere af mit enfoldige Arbeyde, at hand der af (som min gode Patron) kand see, at ikke ieg af Forsømmelighed og Ladhed grafver mit lidet betroede Pund i Jorden.

Den Qvindes Person af Bergen, nafnlig Cille Gad, som mig lidet er bekendt, veed ieg dog (velædle Hr. Docter til nogen liden Effterrætning) at mælde om. Hendes Fader er fød her udi Stavanger og hands Fader var en Capitain men hand døde Anno 1649, da ieg var et Barn, og effter Faderens Død fløttede hands Moder hen udi Bergen-huus Læn og der holt Præceptor til hendes Søn Knud Gad, som hannem flitteligen oplærde udi Meening, at hands Moder vilde, at hand skulde blefvet ved Bogen; men der hand kom til Alder og Fuldkommenhed til Accademiet, hafver hand der til ey haft Lyst, men gaf sig under det millitarisce Væsen og avancerede, indtil hand blef Auditeur under det bergenhuisiske Regiment. Imidlertid giftede hand sig med en fornemme Præstes Datter, huis Fader heedt Hr. Abraham paa Tysnæs¹⁾ og med hende afledte denne eene Datter, hvilke(n) Faderen self fra Barndommen flitteligen informerede (efftersom hun hafde et saare got ingenium) udi Latin, Gredsc og Hibraisc og som der siges om hende: dersom hun hafde været en Mands Person, kunde hun udi hendes femtende Aar været døgtig at demiteris til Accademiet og end ydermeere siges om hende, at hun var god fore at disputere udi disse trende Sprog med hver høylærd Mand, hende forekom²⁾. Hendes Moder er for rum Tid siden ved Døden afgangen, og hun siden har været hos hendes Mormoder, som er en Enke og boer paa Landet paa hendes Enkegaard. Hendes Alder, er mig sagt af dem, som hende kiender, skal være 30 Aar.

¹⁾ Abraham Jørgenssøn (Ullensaker eller Berg?) f. c. 1610. Sognepræst paa Tysnæs 1638 † 1668; han havde en Datter Anne Jørgensdatter. (Lampe: Bergen Stifts Præster. I. p. 245).

²⁾ Daae (Norske Bygdesagn I p. 136) mener, at Holberg har ment Cille Gad med den Zille Hans Dotter, hvem han lægger „Gynaicologia eller Forsvars Skrift for Qvinde-Kiønnet“ i Munden, og om hvem han fortæller, at hun 8 Aar gammel begyndte at studere og . . . „paa 6 Aars Tid jeg blev saa klog / jeg kunde explicere / den mørkeste latinske Bog /. Jeg kunde deponere.“ Sml. L. Daae: Optegnelser til Holbergs Biografi p. 26 og J. Nordahl-Olsen: Holberg i Bergen. p. 59. Hvor Holberg selv i „Bergens Beskrivelse“ (p. 95 f.) omtaler lærde Mænd og Kvinder, der levede i Bergen i hans Barndom, nævner han ikke Cille Gad (men Dorothea Engelbrethsdatter).

Anlangende hendes Fald, da er det (Gud bedre) alt for sandt. Ti den Vinter 1704 laae en ustindisk Flaade fra Holland Vinterlag der henne, som hun var hos hendes Mormoder, og udi Mormoderens Fraværelse er hun af en Persson paa Skibene blefvet bedragen til Synd, og der var ingen, som kunde mærke paa hende, at hun reede til Barsel, men hun holt det alt gedult ved sig self indtil den Tid, at hun skulle føde; da er hun for sig self indgaaen udi et Kammer, og som der da hørdes noget af hendes Adfærd udenfore, da er Folk indkommen og finder hende med et dødt Foster, og der hun blef beskyldet fore det self at hafve ombragt (som dog dertil ingen Tegn befantes) suarede hun, at det var dødt fød. Sagen kommer for Sorenskrifveren Monsieur Peder Heiberg¹⁾, som er Mag. Jacob Raskes Svoger. Hand dømmer hende til Lifvet. Sagen kommer atter ind for velædle Hr. Laugmand Niels Knag²⁾. Hand hafde samme Dag en, som var hands egen Tienniste-pige paa hands Afvelsgaard, huilken hafde myrdt hendes Foster, som og skulle hafve sin Dom. Da dømte hand tillige med hende ogsaa den bedrøfvede Cille Gad fra Lifvet, hvor ofver hun er blefven heel disperat; men hendes Fader har appelleret Sagen til den kongl. Ober Hofræt. Gud hielpe det fattige Menniske. Hendes Venner, som ere de beste og fornemste udi Bergen, ere for hendes Skyld meget bedrøfvede og sorgefulde. Dorothea Engelbretzdatter, som har ladet de Sangbøger udgaa, er hendes Moders Søkende-barn.

Kunde nu den fromme Hr. Docter med Ord eller Skrifvelse enten hos Hands Kongl. Mayt. eller andre Venner vere en god Mediator til dette fattige Barns Lifs Frelse, var det en stor Almissee for Gud. Hun var dog af Gud meget vel begafvet med Aandens og Naturens Gafver; ti var det Synd, at saadant et Menniske skulle saa liderlig omkomme. Ti beder ieg hiertligen: kand nu Hr. Docter her udi giøre nogen Hielp, da gjør det for Gud Skyld; har hun syndet før, da troer ieg vidst, at hun her effter seer sig bedre fore. Maria Magdalena var udi samme Tilfælde en grof Synderinde, men effter hendes Omvendelse er hun dog det kieriste Guds Barn. Nu,

¹⁾ Peder Heiberg, Sorenskriver i Søndhordland fra 1679 var gift med Anna Mogensdatter Rasch (H. K. Heiberg: Optegnelser om Familien Heiberg).

²⁾ Niels Knag (siden adlet under Navnet Knagenhjelms) blev 1695 Lagmand i Bergen. Han udgav en Beskrivelse over en Rejse i det nordlige Norge i Aaret 1690 (trykt i Danske Mag. V. 273) se Norsk personalh. Tidsskr. II. 101.

Gud gjøre alle Ting til det beste for denne fattige, fattige Synderinde for Jesu hellige Nafn Skyld.

Ieg er befrygtende, fromme Hr. Docter, at ieg skulle incommodere hannem med mine vidtløfftige Skrivelser; dog bygger ieg paa det fromme Hierte, som ieg af hands serhøflige Missiver har fornummet, huilket aarsager den Dristighed hos mig, at ieg saa fripostig lader Pennen gaa, huorfore ieg hiertelig beder om Forladelse. Kunde en Gang min liden Sangbog komme til Trykken, mens ieg lefver, og ieg den maatte see, vilde ieg siden gjerne (effter Guds Behag) med Simeone fare i Fred; og huis det da er gandske umueligt, saa maa ieg dog være fornøyet og trøste mig derved, at min eeniste Datter og mine andre Venner dog kand hafve en Glæde deraf effter min Død.

Nu i Jesu Nafn vil ieg slutte og først hiertelig takke Gud, som med Sundhed og Velstand hafver sparet høylærde Hr. Docter til denne Dag, og derhos inderlig bede Gud om, at hand vilde legge mange Aar til hands Alder og gifve hannem tuusindfold Velsignelser af sit Velsignelses Vandspring her ofven og Velsignelses Vandspring her neden. Ia Gud velsigne hannem til de evige høye Grentzer, det ønsker ieg, som aldrig nogen Dag skal aflade at bede got for hannem hos Gud, med stedtze forblifvende til Døden velædle Hr. Doctors

allerpligtskyldigste og ydmygeste Tiennerinde

Stavanger d. 19. December Anno 1705.

Anna Reimer.

Fra Fængslet i Hoope¹⁾ sendte nu Cille Gad d. $\frac{4}{5}$ 1706 et latinsk Brev til Sperling, hvori hun fortæller, at hendes Fader, for nogle Maaneder siden hos Anna Reimer i Stavanger har set 2 Breve fra Sperling til Torfæus, hvoraf det fremgik, åt hun skulde omtales i „De lærde Kvinder“. Hun beklager, at hun ikke tidligere havde vidst, at der ventede hende en saadan Ære; og hun beder Sperling høre hendes Faders Fremstilling af hendes Ulykke og derefter hjælpe hende ved Henvendelse til Kongen. I dette og et Brev af $\frac{4}{5}$ s. A. til Konfessionarius²⁾ hævder hun, at hvis hun har syndet, er det af Uvidenhed og ikke med Vidende og Villie. Underdommeren

¹⁾ Gaarden Hop paa Askøen ved Bergen ejedes af Lagmand Niels Knag.

²⁾ Peder Jespersen var kgl. Konfessionarius 1688—1714.

eller Sorenskriveren (scriba juratus) har frikendt hende, men Landsdommeren og judices jurati (Lagrettemændene) har dømt hende; ogsaa Konfessionarius beder hun om at gaa i Forbøn hos Kongen. Begge disse Breve ere indlagte i et tredie af $\frac{7}{5}$ s. A. til „min hierte kiere Fader Knud Gadd“, hvem hun beder rette mulige Fejl i dem og sende dem til Adressaterne. Atter i dette Brev hævder hun, at hun ikke har syndet med Villie; i Fødselstimen havde hun af Smerter ikke været sig selv mægtig, hvilket var noksom bekendt „baade for alle paa dette Sted og for selve den onde Kvinde (ipsi malignæ mulieri)“. Hun vil gjerne, at hendes Navn opbevares i Sperlings Samlinger; thi hun skammer sig ikke over at være i Folkemunde, da hun føler sig uskyldig og er stolt af, at hendes Skrifter har vundet kyndiges Bifald. Hvordan Sagens Udfald end bliver, beder hun om en snarlig Afgørelse af sin Skæbne.

I Juli 1706 svarer Sperling paa Brevet til ham og søger deri at trøste hende: hvis han var Dommer, vilde han frikende hende, og han haaber, at hun vil undgaa Straf ved sin, som han mener, aabenbare Uskyldighed. Han har gennemlæst Sagens Akter og Vidneførsler og finder intet, der kan medføre Dødsstraf. Hun hører ikke til de letfærdige og ukyske Kvinder, som Loven taler om¹⁾. Hendes Kæreste har bedraget hende og efterladt hende frugtsommelig, og hun har født et Barn, uden at hun paa Grund af Smerterne selv har vidst af det. Hvis hun nu, som hun ønskede, havde bragt et levende Barn til Verden, vilde hun være bleven modtaget som Hustru med aabne Arme, men at Skæbnen har overklippet Barnets Livstraad, kan ikke lægges hende til Last. Hun har været sponsa og nær ved et lovligt Giftermaal. Men alt dette havde de forrige Dommere ikke villet indse; nu

---

¹⁾ D. L. 6—6—7. Letfærdige Qvindfolk, som deris Foster ombringe, skulle miste deris Hals, og deris Hovet settis paa een Stage. — 8. Vorder noget letfærdigt Qvindfolk med Barn og med sin Barnefødsel i Dølsmaal omgaar og ikke bruger de ordentlige beskikkede Midler, som hende og Fosteret i saadant Tilfald kunde betiene og samme Barn borte bliver eller paaskydis at være det født eller i andre Maader forkommet, da skal hun agtis saasom hun sit Foster med Villie hafde ombragt.

havde hun kun Gud til Vidne paa sin Uskyldighed og gode Samvittighed. Hun dømtes ikke af Loven, men af Dommeren, som ikke lagde Mærke til Lovens Mening, og for hvem den var skrevet, og han roser den første Dommer, der hellere vilde dømme efter Fornuft og Billighed end hænge sig i Lovens Bogstav. Til Slutning beder han hende tænke paa de mange andre Kvinder, der ere blevne uskyldig dømte, og stole paa Gud og Kongens Naade.

Cille Gad takker i et nyt Brev (¹⁴/₁₀ 1706) Sperling for hans trøstende, faderlige Brev. Hun ønsker sig en saadan Dommer som Sperling, han vilde sikkert lade Medlidenheden besejre Lovens Strengthed. Nu har hun ingen Bøger hos sig og Sorgen har udtørret hendes Digteraare, saa at hun ikke engang kan takke ham paa den Maade, hun ønskede, for hans faderlige Omhu for hende.

Herpaa svarer Sperling d. ⁵/₃ 1707 og beder hende atter have godt Haab om Sagens Udfald. Hun maa ikke skyde Skylden for sin Ulykke paa sine lærde Sysler, som netop nu skulde være hende til Trøst og holde hende oppe.

Efter at Overhofretsdommen var faldet, indankede Knud Gad Datterens Sag for Højesteret med Anmodning om, at Sorenskriverens Dom maatte blive konfirmeret efter dens Motiver, nemlig: at hun havde født i en aaben Seng uden „Gvardiner“ i en Dagligstue, hvor Folk kom og gik, og hvor der ogsaa havde været Folk tilstede under Fødselen, hvilke dog troede at hendes Raab og Skrig foranledigedes af hendes gamle Sygdom, Sten, dernæst at hun havde aabenbaret for sin Mormoder, at hun var svanger, og endelig at Fødselen var kommet over hende mange Uger før Tiden. Sagen kom for Højesteret d. ⁶/₈ 1707. Den først voterende Assessor Ernst „bifalder Overhofretsdommen efterdi det er bevist, at hun ved Fødselens Tid har vist alle Folkene ud fra sig, ogsaa siden forvaret Barnet i et Skrin under Laas og Lukke og i saa Maade ikke har brugt de lovlige Midler, hvorfor hun faar at lide efter den i Dommen allegerede Articul (D. L. 6—6—8).“ De andre Dommere sluttede sig uden videre til dette Votum,

kun P. Hiort „beklager dette stakkels Menneske, men kan ikke hjælpe hende, at hun jo faar lide efter Overhofretsdommen“. (Højesteretsprotokollen i Rigsarkivet.)

Den 3. Sept. 1707 skrev Sperling saa følgende Bønskrift til Kongen (Kopibogen Nr. 324):

Stormæchtigste allernaadigste Arffvekonge oc Herre!

Till Edersz kongel. Maytt. med allerydmygeste Bøn fordrister jeg mig allerunderdanigst at fremtræde for at bede for et stackelsz Menniskesz Liiff, som heder Cillie Gad udaff Norge, som er dømt derfra for nogen hendesz Forseelse imod Edersz Mayttz. Low, som jeg dog icke meener at være saa stor oc forsættlig, at jo Edersz May^{tt} kand bevise Naade, fordi der er icke beviist imod det stackelsz Menniskesz, at hun haffver født i Løn, der hun for Fødselen haffver mange kundgiort, at hun var schwanger, meget mindre at haffve myrdt hendesz Barn, elltersom at Acterne siger, at der haffver været mange Qvinder tillstede den Tid, hun var i Barnsz Nød, som hendesz Raab oc Skriig haffver fornummet oc offentlig attesteret, at de ingen Barneskriig haffver hørt; saa oc den Tid hendesz Barn er bleffven besigtiget er icke funden noget Tegn paa det samme, huorved kunde kiendesz, at det var myrdt. Er altsaa intet imod E. M. Low der i begaaet, Hvad ellersz effter det døde Barnsz Fødsel ved hende kand være dølt oc forseet oc fore Skamsz Skyld hun haffver meent icke giordesz behoff at raabe mange der tiil som tiil et dødt Baren, det formeener jeg E. May^{tt} nocksom kand perdonere een Qvindesz Person, som icke saa liige alle Lowensz Puncter haffver vist at tage i act. Hvilcket ocsaa haffver anseet den første Dommere, Sorenskriffveren, som viste best Beskeden om dette Tilfald oc derfor dømte hende fri, naar hun hendesz Bøder afflagde oc betalte. Edersz May^{tt} haffver derfor meget større Aarsag at beviise det elendige Menniske Deresz Naade end som Sorenskriffveren sin Rætfærdighed; huortill kommer endnu, at dette Menniske haffver sig lagdt effter boglige Konster oc i hendesz greckske oc latinske Spraag offver alle Maader vel er forfremmet, huormed hun endnu kunde meget gott udrætte viidere i Værden, saa det skulde være største Ynck oc Skade, at det Menniske saa ynckelig skulde slutte hendesz Dage.

Beder derfor allerunderdanigst E. M. vilde være aff den store Naade oc forskaane dette Menniskesz Liiff, som er kommen fast aff Vanvittighed tiil dette Ufald oc imod hendesz Villie. Edersz

M. Mildhed haffver ladet sig offtē see i meere Tillfælde, saa jeg haabes allerunderdanigst ocsaa at bliffve bønørt for dette Meniske, huisz yndelige Lærdom saaledesz at skulde spildesz mig gaar till Hiertet. Nest alle Kongel. Lycksalighedersz Ynske forbliffver jeg

E. K. M.

allerunderdanigst lydigste Tienner.

Kiøbenh. den 3. Sept. 1707.

Bønnen blev hørt og d. 18/2 1708 lykønsker Sperling Cille Gad til, at hun nu er frikendt og er bleven befriet for de ubillige Dommere, der fortolkede Loven fejlagtigt. Kongen ræsonnerede saaledes: hvis den første og nærmeste Dommer har kunnet frikende hende, saa vil jeg tilvisse ikke fordømme hende. Sperling haaber snart at se hende i København.

Den 6. April 1708 sendtes der et kgl. Brev til Stiftamtmand de Tonsberg, at Knud Gad „til sin Datters Zille Gad — som formedelst at hun ei har brugt de beskikkede Midler ved hendis Barnefødsel af Vores Høyeste Ret var dømt fra Livet, og Vi den 2. Septembr.¹⁾ sidstforleden for Lifsstraf af sær kongelig Naade allernaadigst haver pardoneret dog derimod at udstaa Kirkens Disciplin, betale sine Lejermaalsbøder og derforuden til Exempel for andre at forblive i Fængsel et Halvaars Tid paa hendes egen Bekostning og siden Landet at forviises — hendes Bortsendelse derfra Landet maa nyde Dilation, indtil han hende med allerførste Leilighed til Vands og det inden sex eller otte Uger i det længste kand faa bortført. Hafn. 6. April. 1708.“ (Norske Tegnelse.)

Hvad Sperling fortæller om Cille Gad i „de foeminis doctis“ er dels bygget paa Anna Reimers og Torfæus' Breve dels paa Processens Akter²⁾, og indeholder naturligvis meget,

¹⁾ Hvis denne Dato og Datoen paa Sperlings Brev (9/2) begge ere rigtige (og samme Stil) maa Benaadningen altsaa (vel efter Faderens Ansøgning) være sket, inden Sperlings Brev afsendtes.

²⁾ Det er nedskrevet efterhaanden; først en kortere Fremstilling, derpaa (vistnok efter Samtale med Faderen og Gennemlæsning af Sagens Akter) en udførligere, der ender med, at Sagen nu er for Overretten; derpaa om Udfaldet her osv.

som ganske falder sammen med det ovenfor meddelte; her gives derfor kun et Uddrag deraf.

Cille Gad blev forført af en Sømand paa et ostindisk Skib, en Boutellier, der hed Boda eller Bodean¹⁾, og som skulde stamme „ex Puteanis“²⁾ og have samlet sig en Formue³⁾. Med ham var hun trolovet, og da han sejlede bort, lovede hun senere at støde til ham i Holland. Under Forberedelserne til denne Rejse kom Fødselsstunden over hende ganske uventet 7—8 Uger før Tiden i et Værelse, hvor hun plejede at ligge, og hvor der var flere Kvinder tilstede, som spiste til Aften. Disse ilede dog ikke til, da de hørte hendes Raab, og hun, der ikke var sig selv mægtig, tilkaldte heller ingen af dem, men bad dem gaa bort uden selv at vide, hvad hun sagde paa Grund af Smerterne, saa at hun ikke engang vidste, at hun havde født et Barn, før Smerterne var hørt op. Da hun var kommet til sig selv, fandt hun et lille Barn ligge dødt hos sig. De tilstedeværende havde ikke hørt nogen Graad af Barnet, hvorfor det er lidet troligt, at hun har øvet Vold mod det. Hun tilkaldte nu en Tjenestepige, som hun bad fra et andet Værelse at hente et Skrin, hvori hun gemte sine Bøger og Papirer, og som neppe havde Slaa eller Nøgle til at lukke det. Da Pigen gik bort igen, lagde hun Barnet i Skrinet ovenpaa sine Sager, og da Pigen kom tilbage, lod hun hende bringe Skrinet tilbage til det Sted, hvor det før havde staaet; det kaldes i Norge Stabuær, er ikke lukket men tilgængeligt for alle⁴⁾. Hun erklærede at have gjort dette i den Hensigt at vise Bedstemoderen Barnet, naar hun kom tilbage, og lade lave et Svøb, hvori Barnet kunde begravnes. Da en Kvinde havde gjort Anmeldelse om Sagen, sendte Underdommeren to troværdige Kvinder hen at undersøge, om de kunde finde noget Tegn

¹⁾ I Norges Land og Folk XII p. 165 kaldes han: den hollandske Kunstner Boudaen.

²⁾ Puteaux nærved Paris (?).

³⁾ Han har rimeligvis været en Slægtning af Pieter Boudaan, der stammede fra Frankrig og i Midten af det 17. Aarh. var Leder af det ostindiske Kompagni i Middelburg i Zeeland.

⁴⁾ I det ovenfor anførte Sted af Daaes Norske Bygdesagn siges, at hun „myrdede sit Foster, som hun længe skjulte blandt sine Bøger“.

paa, at der var lagt voldelig Haand paa Barnet; og disse bevidnede helligt, at de intet kunde finde, hvorfor Dommeren frifandt hende for Dødsstraf; men ikendte hende de Mulker, der pleje at paalægges de forførte. Men da Sagen kom for *judex provincialis*, dømmes hun fra Livet ifølge Lovens Kap. 6—6—8 (se ovenfor) fordi hun ikke havde anvendt de Forholdsregler, som det paalægges de fødende at iagttage, og ikke havde tilkaldt nogle Kvinder, der kunde hjælpe hende under Fødslen. Faderen appellerede til Overhofretten i Norge, men da hun ogsaa her blev domfældt, appellerede han atter til Højesteret i København (1706). Ogsaa her blev hun dømt fra Livet og Faderen tog da sin Tilflugt til Kongens Mildhed. Kongen heviste Sagen til sit Raad, der erklærede, at den var af den Beskaffenhed, at Kongen kunde anvende sin Benaadning, efter som den første og nærmeste Dommer, der bedst kendte hele Sagen, havde frikendt hende. Saasnart hun kom fri, rejste hun til København, hvor Faderen nu boede efter at have giftet sig anden Gang. Her levede hun nu til August 1711, da baade hun og Faderen døde af Pest. Som Vidnesbyrd om hendes Lærdom nævner Sperling hendes Breve til ham: „jeg tror ikke, at selv Ovid har kunnet skrive Vers lettere og elegantere“¹⁾. Blandt hendes udgivne Bøger omtales en latinsk og græsk Oversættelse af „Den gudelskende Sjælens Skat“. Men dette og andre Arbejder af hende gik til Grunde ved Bergens Brand (1702), der bragte hende i den yderste Fattigdom.

¹⁾ Som Prøve paa hendes Digte hidsættes følgende Linier af Brevet til Sperling af 1/6 1706:

Nam me Pegasidas primus [p: Faderen] deduxit ad undas
 Ne male foecundæ vena periret aquæ
 Primus et ingenium teneris aspexit in annis
 Utque Pater natæ duxque comesque fuit.
 Si saperem, doctas odissem jure sorores,
 Numina cultrici perniciosæ suæ.
 Sentit amans sua damna fere, tamen hæret in illis
 Materiam culpæ persequiturque suæ.
 Sic si non nunquam, quas me læsisse recordor
 Devoveo Musas Pieridasque meas
 Cum bene devovi, nequeo tamen esse sine illis
 Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.

Universitetssørgeprogram over Professor juris, Borgmester i Kjøbenhavn Cosmus Bornemann.

Ved Gerhard L. Grove.

Personalhistorisk Tidsskrifts Læsere har oftere haft Lejlighed til at lære forskellige i det 16. og 17. Aarhundrede afdøde Personers Levnetsløb at kende gennem Taler af de Gejstlige, der forrettede Begravelsen, og foruden Oplysninger om de Afdøde faaet et Indtryk af den gejstlige Veltalenhed til forskellige Tider. Det latinske Sprog, hvori UniversitetsSørgeprogrammer blev skrevne, afskærer derimod de Fleste fra at nyde den herfra ofte højest forskellige akademiske Veltalenhed, der her udfoldedes som Ramme om de ofte fyldige og for Personalhistorikeren vigtige positive Oplysninger om længst afdøde ansete Personers Livs-

førelse fra Vugge til Grav. Forekommer end det 17. Aarhundredes akademiske Taleblomster Nutiden besynderlige og smagløse, og tilslore de endog stundom ved deres Dunkelhed de Personalia, der for os er Hovedsagen, giver de os dog ikke blot et levende Billede af Tidens ejendommelige akademiske Udtryksmaade og Smag men ogsaa af dens Tanker om hele Livsførelsen, som ikke savner Interesse for Personalhistorikeren.

Det her meddelte Universitetssørgeprogram er overladt Tidsskriftet til Benyttelse af Hr. Kammerherre Cosmus Bornemann i en ved Hr. Arkivassistent E. Marquard foretagen Oversættelse. Programmets Forfatter, der tilhørte Bartolinernes berømte Slægt, var Universitetsprofessor, Generalprokurør og Læge Caspar Bartholin (f. 1655, død 1738). Han følger i Programmet hele Bornemanns Livsførelse og glemmer ikke at opregne alle de udenlandske Universiteter og Stæder, hvor denne efter Tidens Skik i adskillige Aar fik sin Uddannelse, og viser samtidig sin egen Berejstthed ved næsten overalt at have et karakterisende Ord at føje til om de fremmede Steder og de berømte Lærere, hos hvem Bornemann hentede sin Uddannelse og Lærdom.

Det her meddelte Levnetsløb har for saa vidt en vis Aktualitet i disse Dage, da man fejrer 250 Aarsdagen for Kjøbenhavns Forsvar mod Svenskerne Stormangreb, som den Cosmus Bornemann, hvem Programmet omhandler, i sin Studentertid deltog heri som Korporal ved Studenternes fjerde Kompagni. Han var i 1658 kun 21 Aar gammel men havde været Student i 6 Aar. Programmet fortæller, at han var med til at opføre

Voldene, grave underjordiske Gange, udbedre de Mure, der faldt ned om Dagen, gjøre Vagttjeneste og deltage i Udfaldene, og det ses af Rørdams Bog om Studenternes Deltagelse i dette Forsvar at Bornemann, da Studenterne var blevne forlovede fra Voldene, var blandt de 8, der „paa Samtlige Militerende Students Vegne“ med Auditøren i Spidsen udarbejdede et Andragende til Kongen, hvøri de udbad sig adskillige Gunstbevisninger paa Grund af deres tro Tjeneste og gjorde Forslag til adskillige Reformer ved Universitetet og i Embedsbesættelsen. Af Forslagene gik et ud paa „At vi, som nu har ladet os finde villige til Defension, maatte, om vi er dygtige først for andre befordres til Bestillinger og beneficia og til den Ende en Catalogus paa vores Navne trykkes og med kongelig Maj.'s Befaling at efterkommes, forsendes til hver Len og Stift, og at vi siden maatte være skatfri uden i fælles Mødetid,“ men de fandt intet villigt Øre.

Cosmus Bornemann, der siden blev Professor juris og Borgmester i Kjøbenhavn, som Programmet nærmere omhandler, tilhørte den i Danmark bekendte Slægt, hvorover der bl. a. i Danmarks Adelsaarbog for 1893 findes en Stamtavle, som overflødigger en vidtløftig Kommentar angaaende de i Sørgeprogrammet omhandlede Personer af Slægten.

Rektor ved Københavns Universitet, *Dr. Caspar Bartholin*, Højesteretsassessor og Assessor i Konsistorium, kgl. Professor i Medicin, Anatomi og Fysik, hilser Læseren.

Først da mærker Staten Gudernes haardnakkede Vrede og de mod den rettede Lynstraaler, naar den føler, at de Gode berøves den, de Retfærdige bukker under for Skæbuen og de, der er født til dens Bevarelse, dør i dobbelt Antal. Ti de, der holder fast ved det Rette og Retfærdige, fødes ikke saa hurtigt som de dør, og derfor maa man saa meget mere beklage de store Menneskers Skæbne og med saa meget større Opmærksomhed og Omhu spejde efter deres Efterfølgere. Forgæves vilde Tarquinius, da han vilde vise sin Søns Udsendinge Maaden at tilintetgøre Gabierne paa, have raadet ham ved at hugge Hovederne af de højeste Valmuer, dersom der paa samme Maade som ved Valmuer opvoksede Aander, der var egnede til at styre og bevare Staten. Jo langsommere Frugterne modnes, desto finere er de; den usle Paddehat skyder op paa en eneste Nat, men Figenen bruger næsten et helt Aar til at modnes; jo større Vanskelighed det volder at samle, desto mere føles Tabet af det samlede. Menneskeslægten har, som den hellige Skrift lærer os, meget

tilfælles med Planterne, men deri adskiller de sig fra hverandre, at hvad der hos disse er fordærvet eller raaddent, falder af og visner bort, medens det, der er kraftigt og saftfuldt, lever videre; hos hin derimod blomstrer det, der er daarligst, medens det, der er godt, maa lide under Modgang. Vor Stad København, ja hele Fædrelandet sørger derfor over den uventede og saare sørgelige Bortgang af den ædle, lærde og ansete Mand

Cosmus Bornemann, jur. utr. Dr.,

Hans hellige Majestæt Kongen af Danmark og Norges Kancelliraad, Assessor i Højesteret og i Konsistorium, denne Bys Raadmand og Professor jur. utr. ved det herværende kongelige Universitet, han som var født og opdraget til det almene Bedste og som var prydet med de højeste Dyder og smykket af alle Gratier. Han forenede i enestaaende Grad mange Aars Erfaring, ihærdigt Studium og utrættelig Flid, saaledes at han kunde gavne de Gode og udnytte de ham betroede Evner. Han var et sjældent Eksempel i et Aarhundrede, der hældede til det Onde og i en slet Tid, der snarere undgik end søgte Lejligheden til at gavne det Almene, som satte Retten i det Uretfærdige og sin Ære i Skændigheder; din Sag føres, lykkelige Bornemann, ogsaa for selve Momus' Domstol, af alle Borgere af alle Klasser; de, der elsker Dyden, maa sige, at de har mistet en ivrig Fælle; de, der søger det Onde, maa sige, at de er blevne befriede for deres bitreste Fjende, Universitetet, at det har mistet sin Pryd, Pyraadet, at det er bleven berøvet sin vigtigste Støtte, de Fattige maa sige, at de savner deres Hjælper, de Bedrøvede, at deres Trøst er gaaet under; kort sagt, enhver maa sige, at han efter din Død savner noget, og enhver, selv den mindste af os, maa frygte, at hans Sag skal være tabt. Med Dig døde Astreas sande Præst, Minervas alvorlige Dyrker og, hvad der er mere end alt andet, den evige Guds trofaste Elsker, hvem én Dag, én Time, ét Øjeblik har gjort til et Offer for den haarde Skæbne, men som ikke en Maaned, ej heller et Aar eller maaske ti Aar kan gengive Menneskeheden, Fædrelandet og Byen. Intet vilde være lettere for os end at blive ved med

at rose Dig, men heller intet vilde være mere overflødigt end at forklare offentligt, hvad enhver er vidende om, og at optegne paa Bladenes knebne Plads det som er i alles Mund. Selv om det vilde være Uret indenfor disse snævre Grænser at indeslutte alt, hvad der vedrører dit Ry, saa tillad os dog, lykkelige Aand, at vi ved efterhaanden at gennemgaa og betragte dit rene Levnedsløb maa mætte vore Sjæle med Skuet af saa megen Dyd, og lad os i korte Træk fremsætte det, som du selv har villet, at Efterverdenen skulde vide om Dig. Lad os begynde Beretningen fra selve Vuggen, der under en lykkelig Stjerne og en smilende Himmel modtog Dig, da Du blev fød. Vor Lykkeliges Fødested blev Cimbrernes som mange berømte Mænds Fødested bekendte By Haderslev, i vor Frelses Aar 1637 den 28. December. Hans Fader var den ædle og kloge Mand Philip Julius Bornemann, Sekretær i Tyske Kancelli under de to berømmelige danske Konger Christian den Fjerde og Frederik den Tredie og Canonicus ved Roskilde og Lunde Kapittel; hans Moder var den fornemme og med alle sit Køns Dyder smykkede Kvinde Hedvig Zoega¹⁾; bægge ere for en lang Aarrække siden gaaet til de Salige, medens de paa Jorden har efterladt det reneste Rygte. De gode Forældre glædede sig saa meget mere over dette deres kyske Lejes velsignede Pant, som det i en spæd Alder og som en lille Spire, som man siger, lovede gode Frugter i Fremtiden, og kun det ene gik deres Stræben ud paa, nemlig at udvikle den medfødte Dyd ved en god Opdragelse og ved passende Studier. Betroet til gode Læreres Omsorg gjorde han ved Flid og Iver saa store Fremskridt, at han i Aaret 1652 blev dimitteret til Universitetet, og den 17. Maj blev han indskrevet i de akademiske Borgeres ansete Tal, medens han til sin Privatpræceptor valgte sin Morbroder, den berømte og ansete Magister Johannes Zoega²⁾, kongelig Professor i Logik og Metafysik; Universitetets Ledelse havde dengang

¹⁾ Hedevig Johanne Zoega, Datter af tidligere gottorpsk „Pfennigmeister“ i Kiel, Johan Adolph Zoega, der nedsatte sig i Kjøbenhavn og blev Stamfader til en ved flere ansete Lærde berømt Slægt.

²⁾ Hans Zoega, f. 1603, død 1673, se Biogr. Lex.

den udmærkede Mand Johannes Müller, kgl. Professor og Dr. jur. utr. Da han var bleven akademisk Borger, indrettede han, der vidste, at det hverken var godt at taarne Hindringer op eller at ofre sig for den daadløse Vacuna¹⁾, sig saaledes, at han med Anspændelse af alle Kræfter arbejdede sig frem i de Fag, ved hvilke han engang kunde opnaa et anset og berømmeligt Navn, og under Himlens stadige Gunst fortsatte han sine Studier paa rette Maade; og da man ved Arbejde kan opnaa alt af Guderne, saa lykkedes alt ham saa godt, at han i sit nittende Aar offentlig blev kreeret til Baccalaureus i Filosofi af den ovenfor omtalte Dekan for det filosofiske Fakultet Dr. Johannes Zoega, medens Professor i Historie og Geografi Peter Stormann dengang var Rektor magnificus ved Universitetet. Men for at hans Aand, der var begærlig efter Lærdom og higede efter Ry, skulde kunne anstille Sammenligning med ikke blot det ene eller det andet Steds Lærdom og videnskabelige Grundighed, og ikke altid skulde holde sig indenfor én Sfæres Grænser, saa blev vor lykkelige unge Mand grebet af et Ønske om at besøge Musernes berømte Templer, Hoffer, Raad og Byer, der fandtes udenfor hans Fædreland, og hans Ønske var saa meget stærkere, som han med Rette havde forstaaet, at ikke alle Camoener boer paa ét Sted, og at intet er bedre for den, der ønsker at lære udenlandske Forhold at kende, end at rejse. Samme Aar drog han derfor til Rostock, hvor han efter en lykkelig Ankomst fandt en gæstfri Modtagelse hos den højlærde og saare berømte Teolog Dr. Johannes Georg Dorschæus, og her blev han saa længe, som han troede det var til Gavn for hans Fremtidsmaal, hvorefter han bestemte sig til at drage videre; men ligesom ingen Vej er saa jævn, at den kan tilbagelægges uden Uheld, saaledes maatte vor lykkelige Yngling opgive Haabet om en længere Rejse, da han gennem Breve fra nogle Venner fik Meddelelse om, at hans kære Moder var Døden nær, og samtidig blev opfordret til at fremskynde sin Hjemkomst saa meget som muligt. Efter sin Tilbagekomst opholdt

---

¹⁾ Hvilens Gudinde.

han sig et Aar i København, og her fæstnedes hos ham den Beslutning, at han ikke ved nogen Hindring atter vilde lade sig bringe bort fra den planlagte Rejse. Og Sagen vilde ogsaa være bleven gennemført efter hans Forsæt, hvis ikke den for hele Fædrelandet og ogsaa for hans Plan saa skæbnesvangre August Maaned var kommet, da Fjenderne strømmede over Danmark, Bøndernes Marker hærgedes, Byerne gik op i Luer, og da det skæbnesvangre Jærn truede med at lægges om Borgernes Hals. Den efter disse Uroligheder følgende Belejring af Kongestaden gjorde alle Forhold fortvivlede og tilintetgjorde ikke blot vor Ynglings Plan om at rejse, men betog ham ethvert Haab. I disse frygtelige Tider, da Fjenden truede de Belejrede med alt optænkeligt Ondt, viste han sig som en god Borger og Soldat og viste, at han var i Besiddelse af den Aand, der findes i alle retskafne Mennesker: at gaa sin Skæbne imøde, anvende sine Kræfter, forsvare sit Liv og sit Fædreland, der var mere dyrebart end Livet, fordi man ansaa det for en Skam at adlyde en fjendtlig Hersker, vant som man var til sin milde Konges Herredømme. Han traadte ind i de kæmpende Musers Kohorte og udførte her sin Part af Tjenesten, hvad enten det nu drejede sig om at hegne Byen med Skanser eller opføre Volde, grave underjordiske Gange eller om Natten at udbedre de Dele af Murene, der var styrtet sammen om Dagen, at stille Skyts op paa Volden, at holde Vagt eller deltage i Udfald, vel vidende, at Borgermod skader Fjenden mere end dobbelte Brystværn og de Mure, som vi bygge ved vor Krigskunst. Men det næste Aar, da efter Byens Befrielse Fjenden endelig helt var draget bort fra dens Volde, sagde Bornemann Farvel til sine Venner og til sit Fædreland, gik ombord paa et Krigsskib, der konvojerede en til Danzig bestemt nederlandsk Flaade og kom i Begyndelsen af Sommeren til Danzig; i denne ansete Handelsstad blev han næsten til Aarets Slutning, draget baade ved det mangfoldige Skuespil, der her frembød sig, og optaget af den Mængde Fremmede af alle Nationaliteter, der strømmede sammen her fra næsten alle Dele af Jorden. Heller ikke forsømte han at se den talrige og vel uddannede danzigske

Hær, ej heller det berømte Kloster Oliva, hvor Freden sluttedes mellem Svenskerne og Polakkerne. I Aaret 1660, da Freden var sluttet mellem Svenskerne og Danskerne, og da han tænkte paa at tage til Nederlandene, fandt han en gunstig Lejlighed hertil og sluttede sig til to fornemme Personer, Herr Peter van Hybert og Wilhelm van Haren, der af de forenede Nederlande var udsendt for at slutte Fred, og efter 12 Dages Sejlads ankom han den 15. Juni til Texel og straks derefter til Evropas berømteste By Amsterdam. Her fyldtes hans Øjne og hans Sjæl af den Rigdom af de forskelligste Ting, der samledes paa dette ene Sted, han undredes over den Mængde eksotiske Varer, der var ført dertil fra Spanien, fra Portugal, ja fra det yderste Indien, eller var tilvejebragt ved dette arbejdsomme Folks Flid. Da han havde møttet sin Sjæl med dette skønne Billed, tog han atter fat paa sine tidligere Studier, ti selv naar han vilde holde helt fri for disse, var der intet han mere frygtede for end magelig Ledigang. Han valgte derfor blandt de forskellige Byer Franecker, som er bekendt ved sit ansete Universitet, og efter et Ophold paa 15 Dage, som han havde tilbragt i Amsterdam, begav han sig over Havet og Byen Harlingen derhen. Han fandt en By saa passende for den, der ynder Studier og Ro, som næppe nogen anden, hilste Stedets Muser og hørte flittigt deres ypperste Mestre, navnlig Johannes Jacobus Wissenbac og Laurentius Banck¹⁾, hans Samtids berømteste Retslærde, sluttede han sig nær til. En Prøve paa sine Arbejder udgav han, da han forlod Franecker, og fremlagde for Offentligheden Resultatet af sine Nætters videnskabelige Arbejde, idet han skev en lærd Disputats om Ostracismen, som han forsvarede offentligt med den berømte Ulric Huber²⁾ som Præces. Han besøgte derefter Nassauernes pragtfulde Slot, der ligger i Leeuwarden, det berømte Universitet i Groeningen, og saa med Forbavelse Digerne, der beskytter bægge Provinserne mod Oversvømmelse. Da der saaledes var hengledet næsten

¹⁾ Trykfejl for Banck. Sidstnævnte Retslærde Lars Banck var født i Norköping i Sverig 1611. Han døde ugift i Franecker 1662.

²⁾ En af de berømteste hollandske Retslærde, f. 1636, død 1694.

fire Aar med disse Studier, tog han tilbage til Holland og kom ved Foraarets Begyndelse til Leyden, et virkeligt Samlingssted for de skønne Kunster og et Arnested for alt det, der er til Pryd for en ærekær Student. Bevæget ved denne saare smukke Stads Skønhed og ved Indbyggernes Sæder, der var finere end de øvrige Nederlænderes, blev han her hele Sommeren, indtil han henimod Slutningen af Oktober forlod Leyden, besøgte Haag, hvor Hollands Grevskabsraad har sit Sæde, Delft, berømt ved sine Mausolæer over Fyrsterne af Oranien og andre af Holland højt fortjente Mænd, Maestricht, berømt ved sit Akademi, Dordrecht, bekendt ved Generalsynoden, og endelig kom til Antwerpen, hvorfra han tog til Bryssel, Bergen (i Belgien), Valence, Camericum¹⁾, Peronne, og efter en lykkelig Rejse den 13. November Aar 1664 naaede han Paris, denne Galliens Verden snarere end By, der fra de ældste Tider har staaet i saa stor Yndest paa Grund af sin rige Afveksling. Han beundrede det glimrende Hof, Borgernes Rigdom og de velstaaende Fremmede, og især at man her kunde faa alt muligt til Købs, ret som dette Sted var Jordens Midtpunkt. Med videbegærlige Øjne saa han Byens Raadhus og de i Byens Omegn liggende Marker, med Iver satte han sig ind i Kongedømmets Love og Statutter og i Parlamentets Rettigheder, og delte sin Tid saaledes, at en Del var optaget af boglig Syssel, en andel Del af Betragtningen af det nye, og for at tilfredsstille denne Trang efter at se noget nyt, foretog han en kort Rejse for at se de pragtfulde Gravmæler i St. Denis og de stolte Bygninger i St. Germain, Naturskønheden i Fontaineblau, Versailles Kunst, St. Clouds Ynde og vendte saa tilbage til Paris. For atter at fortsætte sine Studier, forlod han denne By med den kongelige Pragt, og den 12. Maj 1665 rejste han over Orleans, Blois, Amboise og Touraine, og kom til Saumur, og opholdt sig derpaa hele Sommeren ved Reformatorenes berømte Universitet. Den sidste Dag i September Maaned kom han, efter at være taget fra Saumur, for anden Gang til Paris, efter at han undervejs

¹⁾ ? Chambery.

havde besøgt La Flèche, bekendt ved at Cartesius har levet og lært der, og den ypperlige Handelsplads Angers. Men som ethvert godt Menneske elsker sit Fædreland, saaledes fik vor Lykkelige efter Ithaciereus Eksempel, efter at have tilbragt fulde fem Aar blandt Fremmede, Længsel efter at se Røgen fra den hjemlige Arne og at ofre til de Penater, som han havde forladt. Han rejste derfor over Beaumont, Beauvais, Abbeville, Montreuil og flere andre berømte franske Byer, over Gravelingen til Calais, Dünkerque, Nieuport, Brügge i Flandern, naaede Sluis, en Havneby i Zeeland, og kom over Vlissingen, Middelburg, der paa denne Tid var en ren Sø-røverby, Ter-Veere. Rotterdam til Amsterdam; faa Dage efter sejlede han med et Skib til Hamburg, besøgte dernæst de berømteste Byer i Holsten og ankom til København den 17. December 1665. Saaledes vendte vor Bornemann tilbage til sit Fædreland, drevet af Iver efter at tjene sit Fædreland og af Ønsket om en gunstig Skæbne efter alle de mange Genvordigheder undervejs. Og hans Stræben var ikke forgæves, ti to Aar efter sin Hjemkomst blev han af Kong Frederik den Tredje højlovlig Ihukommelse ansat som den tredje Professor i Retsvidenskab ved vort Universitet, et Hverv, som han paatog sig med Freidighed og udfyldte som en Mand. Efter denne uforlignelige Monarks Død fandt han samme Yndest hos Hans Majestæt, der nu saa lykkeligt hersker over Danmark. Efter hans udtrykkelige Befaling blev han, der i Aaret 1668 den 3. November havde forsvaret sin Afhandling for Doctorgraden, om Udlændinges Arveret, promoveret den 11. Maj 1670 i Consistorium til Dr. jur. utr., med den ansete og berømte Peter Scavenius, der dengang var Decanus for det juridiske Fakultet og senere blev Medlem af Statskollegiet og Kommercekollegiet samt Generaladvokat, som Promotor og i Overværelse af en talrig Forsamling af akademiske Borgere foruden hele Professorkollegiet. Samme Aar blev han ved sær kongelig Naade af det akademiske Senat ansat som første Vicebibliotekar ved Universitetet og tiltraadte Embedet den 17. Februar det følgende Aar. 1672 fik han, der da var Prodekan ved det juridiske Fakultet, efter en

højtidelig Disputats med den ansete Ivar Hirtzholm, Assessor ved den kongelige Overhofret i Norge, ved et af det akademiske Senat udfærdiget Dekret Ret til at føre Sager efter romersk og kanonisk Ret. Men det er hverken vor Sag at opregne alt, hvad Universitetet skylder Bornemann, ej heller vilde dette Blad kunne rumme det. I otte Aar udfyldte han Pladsen som Sekretær. To Gange bar han Purporet som Rektor, nemlig i Aarhundredets 84de og 89de Aar. Med Hæder bar dine Skuldre dette Purpur, lykkelige Mand, og vel førte Du Sceptret, det bevidner Privilegierne, for hvilke Du kæmpede ihærdigt og udholdende, det bevidner dine Kollegaer, mod hvilke Du altid var tjenstvillig, det bevidner Borgerne, de gode som du altid elskede, de slette hvis onde Gærninger du altid mildnede. Ved sin Dygtighed gjorde den Afdøde sig fortjent til, at Hans Majestæt Kongen ønskede, at han ikke blot skulde virke for Universitetet, fordi han saa, at han var saare skikket til offentlige Hverv; og saaledes udnævnte han ham, da han første Gang var Rektor, til Raadmand, og det følgende Aar befalede han ham at tage Sæde i Højesteret; da han anden Gang var Rektor, tildelte han ham Titlen Kancelliraad, samme Aar som han satte ham i Spidsen for Universitets Biblioteket, efter at den udødelige og uendelig fortjente Ole Borch var afgaaet ved Døden. Men nok om hans Embeder¹⁾ og Hverv, nok om denne lykkelige Mands Arbejde, nok om det som Almenheden ved lige saa godt som vi; der mangler endnu den anden Del af hans Lykke, af hans rosværdige Handlinger; der maa siges lidt om, hvorledes han var som Familiens Overhoved, som Fader, som Ægtefælle. I Aaret 1668 begyndte Bornemann at tænke paa at tage sig en Ægtefælle, og da han ønskede, at hun skulde være brav, dydig og kendt med at styre et Hjem, søgte han hende i et Hus, som han vidste stod højt i Beskedenhed og i gammeldags sædelig Renhed; et saadant Hjem mente han at finde hos den erfarne Husfrue Magdalena Motzfeldt, Enken

¹⁾ Om Bornemanns Embedsudnævnelser henvises til hans Levnetsbeskrivelse i Biografisk Lexikon, om hans Forhold til Universitetet tillige til H. Matzen: Universitetets Retshistorie 1479—1879.

efter den fornemme og berømte Ole Worm, i sin Tid kongelig Professor i Medicin ved det herværende Universitet. Her havde han lært at kende en ung Pige Dorothea Worm¹⁾, der var i Besiddelse af alle Dyder, og intet ønskede han mere end at faa hendes Samtykke, føre hende til Brudesengen og knytte hende til sin Side, hvad han saa meget lettere opnaaede, som han her fandt en Moder, der delte hans Ønske, og en Datter, der ikke var imod sin Moders Ønske. Efter at have anraabt Himlen om dens Naade og efter at have faaet bæggens Venners Samtykke, fejredes Brylluppet den 7. Oktober samme Aar under gunstige Varsler og blev bekræftet ved den hellige Velsignelse. Lykkeligt maa et saadant Ægteskab være som dit, du savnede Mand, i hvilket Aarrækken synes som et Aar, Aarene som Maaneder, Maanederne som Dage, men jo større denne Lykke er, desto stærkere føles Tabet. Dette bevidner den sørgende og for al Trøst uimodtagelige Enke, som, skøndt hun i 24 Aar har glædet sig over sin gode Ægtefælle og har ejet Lykken, dog klager over Guds Vrede, der som det synes hende har ladet dem skilles hurtigere end Ret var. Det sjældne Ægtepar levede ét Liv, altid enige, altid enstemmige, saa at den Overlevende kan rose sig af, at hun aldrig har været sin Ægtefælle imod og aldrig er bleven bedrøvet af ham, undtagen ved hans Død. Og Ægteskabet fik den Herrens højeste Velsignelse, som gode Forældre altid anser Børn for at være; der udgik fra Bornemanns kyske Ægteseng fire Døtre og to Sønner; af Døtrene ere to, Hedevig og Margaretha Susanna, gaaet bort før Faderen. Af de Overlevende er den ældste, den ædle Jomfru Magdalene Bornemann²⁾, Arvtageren til sin Faders Dyder og et Forbillede for sit Køn, hos sin sørgende Moder og trøstesløs som denne. De øvrige, Philip Julius³⁾, Ole⁴⁾

¹⁾ Ole Worms Datter, Dorothea Worm, var født 1644, døde 1707. Brylluppet stod den 7. Okt. 1668.

²⁾ Født 1673, død 1715, gift først med Raadmand i Kjøbenhavn Morten Nielsen Budolph, siden med Biskop i Aalborg Frants Thestrup.

³⁾ Født 1680, død 1767, Etatsraad og Deputeret for Finanserne.

⁴⁾ Født 1683, død 1747, Biskop i Bergen.

og Hedvig Susanna¹⁾, velbegavede og haabefulde Børn, er deres Moders Trøst og giver Haab om en ikke ringe Slægt. Omgivet af disse Efterkommere syntes den uforlignelige Fader over al Maade tilfreds, Talen, Blikke, Bevægelser, alt aandede Kærlighed, og som han var alle Børnene lige kær, saaledes var intet af dem ham mere kært end de andre. Den Tid var allerede kommet, da han for sig selv haabede Glæde, for andre Trøst, for sin Slægt en Støtte i dette ædle Afkom, og der var ingen Fare for, at hans Haab skulde blive beskæmmet, da der aldrig hos nogen af dem havde vist sig andet end godt eller hvad der var hans, Faderens, Navn værdigt. Men hvilket Maal menneskelige Raad, de lange søvnløse Nætters Overvejelser, lange Tidens omfattende Beregninger end har sat sig, saa sætter det himmelske Forsyn Maalet snart nærmere, snart fjærnere, og medens vi tror, at vi sejler paa det dybe Hav, saa støder vort Livs lille Fartøj paa usynlige Skær og fyldes med Vand. Ak, her falder Pennen ud af vor Haand, ude af Stand til at skrive mere; hellere vilde den ønske aldrig at have skrevet noget end at skulle skrive, at Borne-mann er død, død hurtigt og uventet. Men det er sandt, og mere sandt end vi ønsker; han er død, men som en Soldat paa sin Post, saaledes tilbagelagde han, den Lykkelige, i Arbejde, vel udrustet og vel skikkaet til det Maal, han havde sat sig, i kort Tid den lange, lange Vej. Den Sygdom, som løste Baandet mellem Legeme og Sjæl, var skjult og antog andre Sygdommes Udseende; den syntes i Begyndelsen en Diarrhoe, fik derefter Udseende af Kolera, og sluttede tilsidst med en pludselig Tilintetgørelse af Kræfterne og en Slags indre Lammelse. To Dage før sin Død følte vor Ven sig ilde, og i selve det Øjeblik, da han gik fra Retten efter at have udført sin Gærning, begyndte han at føle den frem-trængende Sygdoms Smærter; henimod den følgende Aften syntes Sygdommen at blive mindre hæftig, men den paa-følgende Dag, den 3. September, i den elfte Time efter Middag, saa vi, at alt var afgjort, Aandrættet tog af, Pulsen blev

¹⁾ Født 1686, død 1758, gift først med Tøjhusskriver Jacob Nielsen, siden med Etatsraad, Justitiarius i Højesteret Diderich Seckmann.

svagere, og vi saa alle de Symptomer, der plejer at gaa forud Libitinas Sejr. Paa sine Børns Spørgsmaal, om han tænkte paa sin Forsoning med Gud, svarede hnn, at det var det første, han under hele sin Sygdom havde tænkt paa. Ved hans Leje stod hans kære Broder, den ædle og ærværdige Magister Johannes Adolph Borneman¹⁾ første Præst ved Guds Moders Kirke og Provst i Sokkelunds Provsti, og da han saa ham hige efter de guddommelige Ting og længselsfuld efter den hellige Nadver, saa udførte han sin Embedsgærning og gav sin døende Broder det hellige Brød og den sidste Velsignelse under de Tilstedeværendes Bønner og hede Taarer. Styrket ved dette velsignelsesrige Brød drog han sig helt bort fra Verden, og idet han mildt beroligede sin sørgende Enke og sin grædende Datter, sagde han, at han ikke ønskede noget hellere end at sove, og Søvn, den evige, lukkede saa den Lykkeliges Øjne midt i den sjette Time efter Middag og aabnede Vejen til Himlen for hans Sjæl. Intet var bleven forsømt, som man vidste eller troede kunde tjene til at genoprette hans Sundhed; man havde tilkaldt de to Brødre, den ædle og betydelige Dr. Holger Jacobæus, kongelig Assessor i Højesteret og i Konsistorium og Professor i Medicin, og ligeledes den fornemme og erfarne Dr. Jens Jacobæus, kgl. Professor i Medicin, Assessor i Konsistorium og Stadens dygtigste Læge, der med forenede Kræfter søgte at bekæmpe denne stærke Fjende; men, ak! forgæves! Han lo af al Lærdom og alle Beregninger; og den haardnakkede Sygdom gjorde en Ende paa Bornemanns skrøbelige Liv, efter at han blandt de Dødelige havde ført et berømmeligt Liv i 54 Aar 10 Maaneder og 25 Dage. Livets Møje — skøndt Livet var for kort — har Du saaledes overvundet, og de kommende Aarhundreder vil skænke Dig et evigt Navn. Vel kan Billeder ikke give noget fuldt Indtryk af dine Fortjenester, men alligevel vil vi indtegne dit Navn i vore Aarbøger, alle Gode vil tale om Dig, og de seneste Efterkommere vil hylde dit Navn. Vi har ikke Lov til at sige, at Guddommens Hand-

---

¹⁾ Hans yngre Broder, f. 1643, død 1693 i ovennævnte Stilling.

linger er uretfærdige, og det vilde ogsaa være uretfærdigt, urigtig er ogsaa den sørgende Enkes og hans trøstesløse Børns Klage og alle gode Menneskers Klage, ti Dig er der sørget for, lykkelige Sjæl, og da der ikke findes noget, der kan give Dig Grund til at beskyldde Himlen for Uretfærdighed, saa lykønsker vi Dig til din lykkelige, din blide, din salige Død. Bortrevet fra os er Du bleven forenet med Gud, bortrevet fra Jorden optaget i Himlen, dine Øjne, der er blevne bortdraget fra de Sorger, der trykker Tiden, nyder nu Synet af den evige Gud. Din Sjæl, der altid var viet Retfærdigheden, slukker sin Tørst ved Retfærdigs sande Kilde, og den ser den himmelske Vægt veje under sine Fødder. Vi har set Dig dø, men vi, der græder og sørger, vil med Guds Hjælp gense Dig i Opstandelsen, forklaret og iklædt den guddommelige Retfærdigheds Klædebon. Gaa bort, Bornemann, Du der var elsket af disse og var os kærere end vort eget Øje, Din sørgende Familie, som du har forladt, dine Venner, som du har efterladt uden Trøst, de Gode, hvis Hjælper og Beskytter du har været, alle vil de være uadskillelige Ledsagere, og de som legemligt ikke har Lov at følge Dig og heller ikke vil det, de vil følge Dig i Tankerne og i ren Længsel. Hvad vi kan er til Dødens Cypresser at knytte de udødelige Æresbevisninger, og paa dette Universitets Vegne, af hvilket Du har gjort Dig saa fortjent, rejser vi et Billede, som aldrig skal dø. Vi skal se Graven lukke sig over det, der var dødeligt af dig, vi vil gaa til din Jordefærd, der forberedes til imorgen den ottende Time efter Middag, da de dødelige Rester af den Mand, hvis Minde aldrig skal dø, saa længe Menneskeslægten bestaar, skal sænkes i Graven¹). København den 20. September Aar 1692.

Under vort Embeds Segl.

---

¹) Bornemanns Lig nedsattes i Frue Kirke.

En Samling jydsk Testamenter fra o. 1681—1734.

I Uddrag ved C. Klitgaard.

I Aalborg Stiftsbibliotek findes en Samling „Testamenter oplæste ved Ligrædikener“ indbundne i 3 Kvarthind, der have Manuskriptnumrene 56, 57 og 58. Testamenterne, der næsten alle hidrøre fra Aarhus og Omegn, ere skrevne med forskjellige Hænder, men en Del af dem ere vist Afskrifter. Det har aabenbart ikke været personalhistoriske Hensyn, der have foranlediget, at de i sin Tid ere blevne samlede, thi flere Steder findes Navne og Datoer in blanco; Samleren har uden Tvivl været Præst eller Degn, og han har forskaffet sig disse Nekrologer for derigjennem at faa nye Impulser, saa han ikke ved Begravelser idelig skulde gjentage den samme Formel.

Uddragene ere kortfattede og maa nærmest betragtes som et Slags Register over de omskrevne Testamenter; den, der maatte ønske nærmere Efterretninger, vil jo saa let kunne erhverve Afskrift.

Nr. 1. *Anne Albertsdatter* (Altevelt), født 1638 den 4. April i Ringsted, død 1707, den 30. Maj. Fader: Albert Jørgensen Altevelt, Sognepræst¹⁾. Moder: Karen Nielsdatter Hiersing, † 1640 el. 41. Efter Moderens Død kom hun til sin Morbroder Laus Villadsen, Præst i Højetaastrup, hvor hun blev til han døde ca. 7 Aar efter. Hun kom da atter hjem til Faderen, der imidlertid var bleven gift med Giertrud Strangesdatter. Efter Faderens Død 1657 tog hun — for ikke at ligge Stedmoderen og hendes faderløse Børn til Besvær til sin Søster Kiersten Albertsdatter Altevelt, der var gift med Jens Jensen²⁾, Præst i Sønder Jærnløse, hvor hun var i 3 Aar. Hun kom derefter i Huset hos en af Familiens Venner, Villads Echmand, Sognepræst i Ingvorstrup ved Malmø, hvor hun var i 9 Aar, og derefter var hun i 9 Aar hos Vinhandler Iochom Mastrup i Malmø. Tjente derpaa i 7 Aar hos Fru Anne Cathrine Valchendorf, gift med Amtmand Iochom Christopher Bilou³⁾, Amtmand over Frederiksborg m. m. Efter den Tid boede hun i

¹⁾ Se Personalh. Tidsskr. 1. V. 236. ²⁾ Han hed Jens Nielsen. ³⁾ Bülow.

Holbæk i 7 Aar, men kom saa i Huset hos sin Søster Magdalene Altevelt, der var gift med Peder Blichfeld, Præst i Ødum, hvor hun døde ugift¹⁾.

Nr. 2. *Christen Johansen Allhalt*, født 1675, den 18. Juli i Aarhus, død paa Lyngbygaard 1734, den 1. Januar. Fader: Johan Ahrensen Allhalt til Lyngbygaard † 1725, den 10. Januar. Moder: Maren Svendsdatter. Blev ved Faderens Død Ejer af Lyngbygaard. Gift 1725, den 6. November med Kirstine Jensdatter Møller, der døde før sin Mand. 1 Søn og 2 Døtre²⁾.

Nr. 3. *Doroteche* (Andersdatter), født 1686, den 1. December i Rønde, død 1732, den 22. November. Fader: Anders Nielssøn, Forpagter paa Essenbæk, død 1705. Moder: Maren Pedersdatter (Winde)³⁾. 1721 den 6. November ægtede hun Christen Holm, kgl. Vejer og Maaler i Aarhus, med hvem hun havde 1 Datter⁴⁾.

Nr. 4. *Marie Johansdatter Banneerman*, født 1663, den 3. Juli i Kjøbenhavn, død 1721 d. 20. Maj. Fader: Johan Banneerman, kgl. Renteskriver, død 1677. Moder: Else Andersdatter. Kom i Geheime-raad Moths Hus og blev 1697, den 15. Januar gift med Jens Nielson Oustrup, Byfoged i Aarhus⁵⁾. Han døde allerede 1699, den 6. August, og 1700 (?) den 25. Maj ægtede hun hans Efterfølger i Embedet Ole Andersøn [Løcke]⁶⁾.

Nr. 5. *Arild Jørgensøn Bendtzen*, født 1639 den 3. [Decbr.] i Næsby, død 1681, den 23. Septbr. Fader: Jørgen Lauridsøn, Sognepræst til Næsby og Tivelse. Moder: Sophia Hansdatter. 1647 blev han af Biørn Ulfeld til Næsbyholm m. m., Befalingsmand paa Helsingborg, som var Forældrenes Velynder, sat i Helsingborg Latinskole, og 1651 satte Ulfeld, som forsynede ham næsten som sit eget Barn, ham paa Herlufsholm, hvor han gik til Oktober 1656, da han blev dimitteret til Universitetet. 1660 tog han Attestats og 1661 prædikede han for Dimis og blev saa Huslærer hos Johan Bannermand⁷⁾. 1663 blev han Subrektor ved Metropolanskolen og 1666 Magister phil. 1668 blev han af Grev Mogens Friis kaldet til Sognepræst for Tyrsted og Uth Menigheder. 1670, 1 S. efter Tr. ægtede han i Aarhus Cidse Christensdatter Friis⁸⁾, med hvem han havde 6 Børn, hvoraf 1 Søn og 3 Døtre overlevede Faderen. I sin Sygdom lod han til sig kalde Erenst Stamme, Apoteker i Horsens og Dr. Johan Creushauer, praktiserende Medicus i Viborg, men deres Kunst var omsonst⁹⁾.

¹⁾ Ms. 56. ²⁾ Ms. 57. ³⁾ se Nr. 65. ⁴⁾ Ms. 58. ⁵⁾ tidligere Herredsfoged i Hellum og Hindsted H. ⁶⁾ Ms. 58. ⁷⁾ kgl. Renteskriver, død 1677, se ovenfor. ⁸⁾ se Nr. 17. ⁹⁾ Ms. 58.

Nr. 6. *Erich Bisterfeld*, født i Hamburg 1671, den 21. April. død i Aarhus 1695, den 25. Juni. Fader: Hans Bisterfeld, Guldsmed paa Drachvald. Moder: Anna Elisabeth. Kom som Guldsmedsvend til Guldsmed Johan Plom i Aarhus, hvor han døde efter $\frac{3}{4}$ Aars Ophold¹⁾.

Nr. 7. *Anne Mogensdatter Blach*, født 1692, den 8. Februar i Aarhus, død 1726 den 5. Februar. Fader: Mogens Jensøn Blach, Handelsmand. Moder: Else Olufsdatter²⁾. Gift 1712 med Michel Pedersøn Borre, »vidtberømte Negotiant i Aarhus«, som døde 1724, den 4. April. Hun fik ligesom sin Fader de ulideligste Stensmærter og søgte Hjælp hos Doktorerne Neuhusen og Becher i Aarhus, ligesom hun forskrev Lægemidler fra verdensberømte Læger i Hamburg og Holland, og hendes eneste Broder Oluf Blach sendte Hjælpemidler fra de mest bekendte Læger i Kjøbenhavn, men desuagtet døde hun. Ingen Børn³⁾.

Nr. 8. *Anne Cathrine Blichfeld*, født 1687, den 6. December i Aarhus, død 1717, den 21. August. Fader: Magister H. Blichfeld, Sognepræst til Vor Frue Kirke, † 1703. Moder: Margrete Rhuman. Kom 1705 til sin Moders Slægtning, der var gift med Jørgen Swarts, Negotiant i Kjøbenhavn, hvor hun var i 3 Aar og kom derefter hjem til Moderen. Døde ugift⁴⁾.

Nr. 9. *Magdalene Christiansdatter* (Borchgreving), født 1645, den 22. Juli i Hornslet Præstegaard, død [Slutningen mangler]. Fader: Mag. Christian Melchiorson Borchgreving, Sognepræst. Moder: Anne Henrichsdatter⁵⁾. Efter sin Mormoders Død kom hun til sin Morfader i Holbæk, hvor hun var til 1651, da hun atter kom hjem til sin Moder, der efter Mag. Borchgreving, død 1650, nu havde ægtet Erik Grave. Da Svenskerne faldt ind i Landet 1657 blev hun atter sendt bort, denne Gang til Erik Graves Morbroder, Anders Erichsøn, Præst til Stillinge paa Sjælland, og hans Hustru Anne Christensdatter, hvor hun blev til 1660, da hendes Stedfader blev kaldet til Hofprædikant, og hun kom hjem. 1665, den 6. August ægtede hun Mag. Johan Rhodius⁶⁾, Konrektor i Aarhus, med hvem hun havde 2 Sønner og 4 Døtre, af hvilke kun 1 Søn og 2 Døtre overlevede Moderen⁷⁾.

Nr. 10. *Kirsten Christensdatter*, født 1638 den 8. Oktober i Viborg, død 1730 den 30. November. Fader: Christen Christensøn,

¹⁾ Ms. 57. ²⁾ se Nr. 48. ³⁾ Ms. 56. ⁴⁾ Ms. 56. ⁵⁾ Siden gift med Biskop Erik Grave i Aarhus. Hun var Datter af Kjøbmand og Raadmand i Holbæk Henrik Sandersøn og Elisabeth Hansdatter. ⁶⁾ Hans første Hustru Cecilie Andersdatter døde 1664. ⁷⁾ Ms. 58.

Handelsmand i Viborg. Moder: Kirsten Lauridsdatter. 1673, den 30. November blev hun gift med Anders Nielson, Raadmand i Bogense, død 1708. Med ham havde hun 3 Sønner, hvoraf en — Ole Andersen¹⁾ — var Byfoged i Aarhus²⁾.

Nr. 11. *Maren Christensdatter*, født 1651, den 24. Maj i Horsens, død 1726, 75 Aar, 4 Mdr., 1 Uge 2 Dage gammel. Fader: Christen Justsøn, Handelsmand i Horsens, † ca. 1668. Moder: Lene Jensdatter. Efter Forældrenes Død kom hun i Huset hos sin Morbroder Niels Høeg, privilegeret Gjæstgiver i Horsens, og her blev hun 1670 gift med Carsten Andersen, Handelsmand i Horsens, med hvem hun havde 7 Børn, hvoraf dog kun 2 Døtre overlevede Moderen. Efter 7 Aars Ægteskab døde Carsten Andersen, og efter 4 Aars Enkestand giftede hun sig dernæst med Rasmus Jacobsen³⁾, ligeledes Borger og Handelsmand i Horsens, med hvem hun havde 8 Børn, af hvilke kun 1 Søn og 1 Datter overlevede Moderen. Rasmus Jacobsen døde efter 15 Aars Ægteskab. En af hans Døtre var gift med Hr. Johan Lønborg⁴⁾ — ⁵⁾.

Nr. 12. *Mette Christensdatter*, født 1648 den 2. S. eft. H. 3. K. i Stengaarden paa Helgenæs, død 1716, i Maj. Fader: Christen Rasmussøn. Moder: Maren Lauridsdatter. Kom 1670 i Tjeneste hos Edel Christensdatter, gift med Handelsmand Jørgen Andersøn Hørning i Aarhus, hvor hun var i 10 Aar. 1680 den 21. Septbr. ægtede hun Michel Sørensen Due, Borger og Skræder, senere Handelsmand i Aarhus, Halvbroder til ovennævnte Jørgen Andersøn. Ingen Børn⁶⁾.

Nr. 13. *Cidsel Christensdatter Clementin*, født 1643, den 8. Januar i Næstved, død 1713, den 16. September. Fader: Magister Christen Clementin, Forst. paa Herlufsholm. Moder: Mette Mathisdatter. Forældrene døde af Pest i hendes 4. Aar, og hun kom da til sin Faster Maren, der var gift med Borgmester Anders Lydichsøn i Aarhus. 1663, den 3. Maj blev hun gift med Assessor Jesper Nielson Hutfeld⁷⁾ — ⁸⁾.

Nr. 14. *Maria Dorothea Falsted*, født 1694, den 29. August paa Aashøjgaard paa Sjælland, død 1725, den 19. September. Fader: Seigr. Ditlef Kejser Falsted, Forpagter paa adskillige Gaarde og senere privilegeret Borger i Ringsted. Moder: Margreta Christens-

¹⁾ Ole Andersen Løcke, † 1732. ²⁾ Ms. 56. ³⁾ Hans Datter førte Familienavnet Rodenburg. ⁴⁾ Kapellan ved Domkirken 1724—1753. Gift 1 Gang 1725 med Anna Rasmusdatter Rodenburg, død 1738. ⁵⁾ Ms. 56. ⁶⁾ Ms. 58. ⁷⁾ se Nr. 31. ⁸⁾ Ms. 56.

datter Leth. Kom i Huset hos Seigr. Søren Rasmussen Hiortzhøj i Kjøbenhavn, hvor hun fik anledning at exercere sig i Syen, Knippen og andre videnskaber, uden hvilcke et Fruentimer er som een usleben Diamant, der har kun half Værd og grace. Kom derefter i Huset hos Amtmand Moths Frue, som tog sig hende an som sit eget Barn at optugte og anføre o. s. v. Gift 1711, tredje Paaske-dag i Ringsted med Palæmon Laurberg, da Løjtnant ved Generalmajor Fuursmans Dragonregiment, hvem hun Dagen efter Brylluppet fulgte i Krigen, og hvis Liv hun — næst Gud — reddede, da han i Slaget ved Wismar var bleven haardt saaret. Ægteparret havde 7 Børn, hvoraf 2 Sønner og 2 Døtre overlevede Moderen¹⁾.

Nr. 15. *Hans Nielson Fog*, født 1643, den 23. Sepemtber i Nyborg, død 1700, den 27. Maj (?). Fader: Niels Madsen, Amtsskriver over Koldinghus Amt. Moder: Lisbet Lauridsdatter Fog²⁾. Forældrene opholdt sig i Nyborg paa Grund af den svenske Hærs Indfald, og her blev Sønnen da født. 15 Aar gammel mistede han sin Fader, og 16 Aar gammel kom han i Tjeneste hos Borgmester Jørgen Stoolsteen i Vejle, hvor han var i 1 Aarstid. Han tog derefter til Aarhus, hvor han tog Undervisning i Skrivning og Regning indtil 1664, da han kom i Tjeneste hos Jens Christensen Basballe³⁾, i hvis Krambod han var paa 11te Aar, da han selv begyndte at drive Handel paa Norge og andre Steder. 1679 den 26. Marts ægtede han Anne Christensdatter Splid, Enke efter Jens Jacobsøn Müller⁴⁾, Handelsmand i Aarhus, Med hende havde han 1 Datter. Var Kæmner og Overformynder i Aarhus⁵⁾.

Nr. 16. *Catharina Lauridtzdatter Fogh*, født 1622, den 14. Marts i Flensborg, død 1693, den 29. Oktober. Fader: Lauridz Fogh, Borger og Handelsmand, død 1656, den 20. November. Moder: Anne Jørgensdatter. 1625 flyttede hendes Forældre fra Flensborg til Aarhus af Frygt for de kejserlige Tropper, 1633 kom hun i Huset hos sin Morbroder Berndt Jørgensøn, Handelsmand i Nyborg, hvor hun var til 1637, hvorefter hun opholdt sig hjemme indtil 1641, da hendes Søster Lisabeth Lauridtzdatter Fogh⁶⁾, gift med Amtsskriver over Koldinghus Niels Madtzøn, begjærede hende til sig. Der opholdt hun sig saa den meste Tid indtil 1656, da hendes

---

¹⁾ Ms. 57. ²⁾ jvf. Nr. 16. ³⁾ Borgmester i Aarhus, † 1708. ⁴⁾ Sidsel Jensdatter Müller, gift med Rektor Jens Mundelstrup i Aarhus, var hans Datter og ligeledes Anna Jensdatter Müller, se Nr. 47. ⁵⁾ Ms. 56. ⁶⁾ jvf. Nr. 15.

Fader døde, idet hun dog under Krigen 1643—45 var hjemme hos Forældrene. Fra 1656—1660 var hun saa hos Moderen, men hendes »gode Svoger«, Jens Hansøn Trige¹⁾, Præst i Virring, ønskede da, at hun skulde komme til ham, og her var hun saa et Aarstid, hvorefter hun paa Grund af Moderens Svaghed atter kom hjem. Trefoldigheds Søndag 1667 ægtede hun Christen Lauridtzøn, Byfoged i Aarhus, død 1683, d. 25. December. Ingen Børn. 1683 tog hun Ophold hos sin Broder, Borgmester Jørgen Fogh i Kjøbenhavn, og efter hans Død blev hun boende hos hans Enke²⁾. Som hendes Svoger nævnes Seigr. Niels Lauridtzøn, og som hendes Søstersøns Hustru Anne Christensdatter Splids³⁾.

Nr. 17. *Cidsel Friis*, født 1647 Allehelgensdag i Aarhus, død 1728, den 2. Juli. Fader: Mag. Christen Nielsøn Friis, Præst til Frue Kirke i Aarhus. Moder: Karen Clemensdatter. Gift 1. Gang paa Raadstuen i Aarhus (1670) med Arild Jørgensøn Bentzon⁴⁾. forhen Sub-Rektor ved Metropolitanskolen, nu Præst til Tyrsted og Uth. Af deres 2 Sønner og 4 Døtre overlevede kun 1 Datter Moderen. Efter 12 Aars Ægteskab døde hendes Mand, men hun fandt da »en Liebhaber« i Hr. Jeremias Ancherson⁵⁾, Stiftprovst og Præst til Aarhus Domkirke, hvem hun ægtede 1684, den 8. Juni. Med ham havde hun 3 Børn, hvoraf kun 1 Datter overlevede Moderen og var gift med S^r. P. Müller, Forvalter over Boller og Møgelkjær⁶⁾.

(Fortsættes.)

¹⁾ Han var i Følge Wiberg III, 592, gift med Sidsel Hansdatter Blichfeldt. ²⁾ Cathrine Schumacher. ³⁾ Ms. 57. ⁴⁾ se Nr. 5. ⁵⁾ død 1719, 1. Marts. ⁶⁾ Ms. 56.

Trykfejl, Rettelser og Tilføjelser.

V R. 4. S. 184 5. L. f. o. Dørnfeld, læs: Dornfeld, Bühla, læs: Pøhla. — 17. L. f. o. Jigen ved Vetterau, læs: Siegen ved Wetterau. — 20. f. o. 1908, læs: 1708. — 22. L. f. o. Amalle, læs: Amalie.

— — S. 185 L. 2 f. o. 11753, læs: 1753. — L. 15 og 16 f. o. Heldburgshausen, læs: Hildburghausen. — L. 15 f. n. Ravshoved, læs: Rævs-hoved.

V R. 5. S. 13, Note 2. Karlen fra Frankfurth er ikke Goethe, men den musikalske Karl fra Frankfurt, der forførte Leander og Henrik paa „Maskeraden“. Se Holberg: Mascarade II (medd. af P. Fr. Rist).

Register.

(Af Arkivassistent *H. C. Roede*).

- Aalborg, Michel Madsen, Pr. 59.
 Adami, Dorothea 57. — Villads, Læge 57.
 Adamsdatter, Anne 49.
 Agier, Frue 23. — Frk. 23.
 Ahlefeldt, Conr. Vilh., Overkr.sekr. 211, 223.
 Akermann, Frk. 18.
 Alanus, Johannes, Prof. 55.
 Alexandra, russisk Storfystinde 5.
 Alfsen (-dt., v. Alfsen, v. Alfson),
 Fam. 36. — Alf. 39, 45. —
 Alf Nic. 39, 42. — Alf Nic.
 144. — Alf Nic., Gen.maj. 34—47,
 139—150. — Anna 42, 144. —
 Anna Catharina 42, 145 f. —
 Anne Barbra 46. — Anne Cathr.
 46. — Anne Martine 42, 145. —
 Carol. Amalie M. 34—38. — Cath-
 rine 42, 144. — Cathrine 45 f. —
 Charl. Amalia 45. — Charl. Ama-
 lia 38—44, 47, 141, 144—147.
 — Else Nielsdt. 41 f., 141. — Fr.
 Lovise 36 f., 42 f., 145 f. — In-
 geborg Lisbeth 45. — Ingeb.
 Marie 141. — Jac., Fændrik 45,
 141, 144. — Jac., Kapt. 39. —
 Johan (Hans), Kapt. 46. — Jo-
 hanne Jacobi 42, 144. — Kristine
 Christiansdt. 45. — Maren 46. —
 Niels, Kapt. 38—41, 43 f., 47,
 139—150. — Oluf 141. — Siri 46.
 — Sophie 46. — Frue 36.
- Almerigi, Elisab., Sangerinde 175.
 Almqvist, C. I. L. A., Digter 19.
 Alstrup, Notar. publ. 208.
 Altevelt, Albert Jørgensen, Pr. 263.
 — Anne Albertsdt. 263. — Kier-
 sten Albertsdt. 263. — Magda-
 lene 263.
 Althalt, Christen Johansen, Gaard-
 ejer 264. — Joh. Ahrensen 264.
 — Kirstine Jensdt. 264.
 Amundsen, Erik, Lagm. 76 f.
 Anchersen, Jeremias, Stiftsprovst,
 268.
 Andersen (-dt.), Carsten, Hdsm. 266.
 — Cecilie 265. — Doroteche 264.
 — Else 264. — Erik 85. — Erik,
 Provst 67, 75. — Guri 87 f. —
 Henrik 82. — Per 68. — Per 79,
 85.
 Andichon, Ob. 145 f.
 Andresen, Chr., Amtsforv. 225. —
 Michella O. 225.
 Andræ, Carl C. C., Politiker 22 f., 32.
 — Sine (Hansine) 22.
 Anker, Bernt, Pr. 170.
 Annolvssen, Halvard 74. — Jon 74.
 — Olav 74.
 Arendt, ? 184.
 Arenfeldt, Carl Ludv., Gen.adj. 156,
 217. — Engelke Charl. 217. —
 Jac., Søoff. 217.
 Arenstorff, Gen.maj. 225.
 Arnesen, David, Tegnelærer 35.

- Arnet, Arnt Christopher, Fgd. 125.
— Cathrine 115 f., 124 f.
- Aslaksen, Cort, Prof. 55.
- Asmundsen, Mattis 79. — Niels 79.
— Sten 79.
- Atterbom, Pet. Dau. A., Prof. 11, 14
f. — Prof. inde 15.
- Audunsson, Sten 79 f., 84.
- Baadgaard, Chr. Fr., Postm. 8.
- Baadshaug, Knud Fr.sen, Sergeant
46. — Margr. 46.
- Baarli, Margrethe Alfsdt. 46.
- Baden, Gustav Ludv., Historiker 179,
197, 204. — Torkel, Prof. 197,
201, 204 ff.
- Baggesen, Jens, Digter 94, 107 f.
- Bahrdt, ? 184.
- Banck, Lars, Retslærd 255.
- Bang, Knut Nielsen, Pr. 55. — O.,
Læge 8. — Olivia 8. — Frue 8.
- Bannermann, Joh., Renteskr. 264. —
Marie Johansdt. 264.
- Bardenfleth, Jens Carl, Ltn. 102.
- v. Baren, Søkpt. 229.
- Bartholin, Fam. 249. — Caspar, Prof.
249—262. — Thomas 233.
- Basballe, Jens Christensen, Borgm.
267.
- Basse, Pernille 50.
- v. Bassewitz, Chr. Siegfr., Ob. 161 f.
- Baur, Hieronymus 173.
- Becher, Læge 265.
- Behagen, Elisabeth 157, 170. — Gys-
bert, Etr. 157.
- Behrens, Johanne S. 229.
- Belman, Charl. Elisabeth. 172—175. —
Christian 172. — Margr. Susan-
ne 172.
- Bendtsen, Arild, Pr. 264, 268.
- Bengtsson, Sten 66.
- Berbandt, (v. Berbandt), Chr., Ob-
ltn. 224. — Louise 224.
- Berg, Anna Marie 126.
- v. Bergen, Cathar. Marie 152. — Da-
niel, Just.r. 152.
- Bergenstråle, Ltn. 18.
- Berger, Murm. 48.
- Bergfalk, Pehr Erik, Prof. 10 f.,
14, 19.
- Beringskjold, Magnus, Km.h. 214.
- Bernadotte, Jean B. J., Marskal
101 f., 168.
- Bernstorff, Chr. Günther, Statssekr.
160.
- v. Bessel, Carl Joh. Chr., Gen.maj.
221.
- v. Beyer, Valentin, Ob.ltn. 208.
- Bianco, Fam. 172—175. — Carl An-
thon 174. — Charl. Elisabeth. 172
—175. — Chr. Peter, Hdlsmd.
174 f. — Dominica Sophia 173,
175. — Dominicus, Kbm. 172. —
Ernst Fr. Georg 174. — Fran-
ciscus 172. — Franciscus Chr.
174. — Johanne Susanne 173.
— Johannes Anton 174. — Ma-
ria Eva 174. — Maria Magdai.
173. — Pet. Andr. 174. — Pe-
trus Antonius, Kbm. 172 f. —
Philip Vincent 174. — Susanna
Lucia 174. — Wilh. Georg Peter
174. — Wilhelmine J. 174.
- Bilde, Esge, Lensm. 71.
- Bille, C. St. A., Politiker 1, 33 i.
- Bischoff, Slotsforv. 48.
- Bisterfeld, Anna Elisabeth 265. —
Erik, Guldsm.svend 265. — Hans,
Guldsm. 265.
- v. Bistrup, Hans, Kpt. 225.
- Bjørn, Jens, Byf. 224 f.
- Bjørnsen, Bertel, Just.r. 222. — Joan
. 77.
- Blach, Anne Mogensdt. 265. — Mo-
gens Jensen, Hdlsmd. 265. — Oluf
265.
- Blichfeld, Anne Cathr. 265. — H.,
Pr. 265. — Margrete 265. —
Ped., Pr. 263. — Sissel Hansdt.
268.
- Blix, Peter 170.
- Blom, Hans, Maj. 21, 27.
- v. Blücher, G. L., Fyrste 101.
- Boda (Bodean, Boudaan), Boutel-
lier 247. — Pieter, Komp.direk-
tør 247.
- Boeck (v. Boeck), Fam. 173. — Chr.
Peter Bianco, Prof. 175. — Cæ-
sar, Kapt. 173. — Dominica So-
phia 173. — Elisabeth Margr.
174. — Joh. Fr., Ob.ltn. 173. —
Maria Christina 173. — Ma-
thias, Kornet 173. — Sophie,
Godsejerinde 173.
- Boëthius, Jac. Edv., Prof. 11.

- Boisen, Carl Chr., Pr. 5.
 Bonaparte, Jeronimus, Kg. 98.
 Bonde, Herman, Ltn. 225.
 Borch, Ole, Prof. 258.
 Borchgreving, Anne 265. — Christian, Pr. 265. — Magdal. Christiansdt. 265.
 Bornemann, Cosmus, Km.herre 249. — Cosmus, Prof. jur. 249—262. — Dorothea 259—262. — Hedevig 259. — Hedevig J. 252 f. — Hedvig Susanna 260. — Henrich, Bisp 142. — Johannes Adolph, Mag. 261. — Magdalena 259. — Margaretha Susanna 259. — Ole, Bisp 259. — Phil. Julius, Etr. 259. — Phil. Julius, Kanc.sekr. 252.
 Borre, Else 265. — Mikkel Ped.sen., Hdlsm. 265.
 Boss, Else Katr. 228.
 Boyesen, Fyrværker 148.
 Braem, Gotthardt Albr., Præs. 224.
 Brandt (v. Brandt), Fam. 46. — Chr., Kanc.præs. 219. — Fr., Prof. 46. — Hans, Kanc.sekr. 50. — Maren 46. — Rasm. Johansen, Kornet 44, 46. — Maj. 46.
 Brekke, Maria 60. — Romund 60.
 Breuning, Margr. Christine 209.
 Brix, C. C., Skoleinsp. 14. — Pr. 29.
 Brochmann, Kaspar, Rektor 55.
 Brodén, Stud. 11.
 Brummer, J. Chr. Fr., Boghdl. 185.
 Bruun, Kancr. 50.
 Bryggemann, se Godenius.
 Brøer, Aug. Dorothea 152.
 Brøgger, Kirsten 56.
 Brøndsted, Peter O., Prof. 181.
 Budolph, Magdalena 259. — Morten, Raadm. 259.
 Bunsen, Dr. 180, 185 f.
 Bülow, Joachim Christoffer, Amtm. 263. — Johan til Sanderumgaard 96, 192, 199, 224.
 Camererio, Balthasar, Kbm. 173. — Maria 173.
 Carl, sv. Prins 14 f.
 Carl, Hertug af Södermanland, 222.
 Carl, Prins af Hessen-Kassel, 226.
 Carl Wilh. Ferd., Hertug af Bruns-
 vig 97, 102.
 Carlsen (-dt.), Anna 67 f., 81. — Christina 62, 64 f., 75, 81. — Erik 62, 65, 76 f., 81. — Erik 79, 85. — Fr. Ferd., Historieskr. 14. — Jens 62 ff., 72, 76, 82. — Jon 83. — Martin 85. — Olav 62, 64 f., 81. — Per 62 ff., 74 ff., 83. — Per, Fgd. 83. — Ørjan, Hærfører 62, 64—67, 76, 81. — Ørjan 66—70, 81.
 Caroline Mathilde, Dronn. 154.
 Carstensen, Jørgen, Bouteiller 152 f. — Margrete 152.
 Castberg, Elisab. Sophia 86. — Tyge 86. — Pr. 86.
 v. Castenschiold, Aug. Dorothea 152. — Carl Adolph, Etr. 152. — Cathar. Marie 152. — Dorothea 152. — Elisab. 157, 170. — Elisab. 157, 170. — Henr. Gysbert, Ritm. 157, 159, 170. — Jacoba 152 f. — Joachim M. H., Gen. 152—170. — Joh. Carl T., Amtm. 157, 170. — Joh. Lorentz, Plantageejer 152 f. — Joh. Wilhelmine 152. — Johannes 152. — Jørgen Fr., Gen.maj. 152. — Margr. Wilhelmine 152.
 de Castonier, Frk. 173.
 Cederfeld de Simonsen, Elisab. 157, 170. — Hans Wilh., Km.herre 170.
 Christensen (-dt.), Anne 265. — Christen, Hdlsmd. 265 f. — Edel 266. — Jens, Forp. 48. — Jørgen 48. — Kirsten 265 f. — Maren 266. — Mette 266.
 Christian II 3.
 Christian V 145.
 Christian VII 168, 213, 215, 222.
 Christian VIII 8, 10, 91, 102, 108, 198, 204, 214.
 Christian Gartner 120.
 Christophersen, Niels, Tolder 234.
 Chrono, russ. Sekpt. 225.
 v. Cicignon, Ulr. Fr., St.amtm. 208.
 Clairfelt, Eug. 7.

- Clementin, Christen, Mag. 266. — Erik XIV, sv. Kg. 75.
 Maren 266. — Sidsel Christens- Eriksen, Anders 85. — Anders, Pr.
 dt. 266. 265. — Carl 83. — (?), Jens 83.
 Clemensdatter, Karen 268. — Jon 75, 83. — Niels 75, 83.
 Colbjørnsen, Fam. 36. — Arne, — Per 83. — Per 83. — (?),
 Kapt. 36 f., 42 f. — Char- Ørjan 75, 83.
 lotte Amalie 37, 43. — Chr., Ernst, Højester.ass. 244.
 Justitiarius 218. — Engelke 217 Esmarch, Elisabeth 51.
 f. — Fr. Lovise 36 f., 42 f., Eurenium, M. C. I., Lektor 1—4.
 145 f. — Joh. Chr. 43. — Niels Ewald (v. Ewald), Carl, Gen.adj. 24.
 37 f., 43. — Niels 43. — Joh., Digter 24. — Johan,
 Collett, Fam. 34. — Otto, O.kr.- Gen. 101, 168.
 komm. 34 f., 37 f. Faith, Just.r. 158.
 Conrad, Mester 88. Falbe, Carl Wigant, Assessor 218. —
 Cramer, Pet. Chr., Kapt. 26. Engelke 217 f. — Joh. Chr., Etr.
 Creushauer, Johan, Læge 264. 218. — Ulr. Anton, Kpt. 222. —
 Dahl, Helje Larsdt. 87. Km.junkerinde 215.
 Dahlberg, Mediciner 12. Falck, Kbm. 207.
 Deichmann, Jacob, Kanc.sekr. 187. Falk, Stadskæmner 51.
 Dellén, Carl Olof, Forf. 11. Falsted, Ditlev Kejser, Forp. 266.
 Descartes, René, Filoso 257. — Margreta 266 f. — Maria Do-
 Dietrichson (v. Dietrichson), Fr., rothea 266 f.
 Gen.maj. 226 f. — Frk. 227. Fasting, Joh. Jac., Gen.maj. 220.
 Dilleben, Hans Andr., Kapt. 143. v. Favin, Fr. Aug., Ob. 211.
 de Donop, Frk. 173. Fenger, Peter, Gross. 88.
 Dorph, Niels, Pr. 170 f. Fenwick, Elisabeth 221. — Gen.kon-
 Dorscheus, Chr. Fr., Postm. 20. — sul 221.
 Johannes Georg, Dr. 253. Ferdinand, Prins af Brunsvig 210.
 Douglas, ? 16 ff. Ferdinand, Tjener 94 ff.
 Drechsel, Georg Villh., Ob. 156. Fessler, Dr. 108.
 Due, Mikkel Sørensen, Skræder 266. Finecke, Km.junker 215.
 Echmand, Villads, Pr. 263. Finsen, Haus, Bisp 191. — John,
 v. Ecklov, Henr. Chrf., Ing.kpt. cand. jur. 191.
 227. — f. Moc, Frue 227. Fischer, Gæstg. 99.
 Ehrenheim, Per Jakob, Statsr. 10. — Fisker, Lorents Henr., Komm.kpt.
 Hofmarskal 15. — jun. 15. 209.
 Eibe, Boghdl. 10. Fleth, Cathrine 115 f., 124—127. —
 Eickstedt, Hans Heinr., Statsmin. Grethe Cathr. 125. — Grethe
 154. Cathr. 125. — Sigvert 115 f.,
 Ellebracht, Carl Henr., Maj. 218. 124—127.
 Eller, Sofie Hedeveg 89. Flindt, Ritm. 99.
 Engel, Fændr. 225. Fog, Anne Christensdt. 267. — Hans
 Engelbrethson (-dt.), Dorothea 240 f. Nielsen, Kæmner 267. — Lisbet
 — Olav, Ærkebisp 68—72. Lauridsdt. 267.
 Enger, Anne Cathr. 46. — Augusti- Fogh, Anne 267 f. — Cathrine 267 f.
 nus, Korporal 45 f. — Jørgen, Borgm. 268. — Lau-
 Engstrøm, Frk. 18. — Proprietair rids, Hdlsm. 267.
 18. Forselles, Fam. 17 f. — Berg-
 Erasmi, Tagea Dor. 4 ff., 10. hauptm. 17. — Frue 18. — Frk.
 18. — jun. 17.

- Foss, Anders, Bisp 53, 57. — Dorothea 57. — Magdalene 53—56. — Marine Robertsdt. 53.
- Frawn, Provst 48.
- Frederik I 68 f.
- Frederik V 209, 211 f.
- Frederik VI 91—96, 100, 105, 107, 159—169, 213, 215, 220—223, 225 f.
- Frederik II af Preussen 156 f.
- Frederik, Arvepr. 154, 214 f., 218 f.
- Frederik Carl Ferd., Hert. af Bevern 155, 211.
- Friedrich af Hessen, Prins 5.
- Friedrich Wilhelm III, Kg. af Preussen 97 f.
- Frieboe, Chr. Wildenrath, Gen.maj. 158 f.
- Friis, Fam. 176. — Christen Nielsen, Pr. 268. — Ingeb. Cathr. 89. — Karen 268. — Karen 176. — Mogens, Geh.r. 264. — Peter 176. — Sidsel 264, 268.
- Frode, Are 206.
- Frydensberg, Nicoline D. B. 198, 201 ff., 205. — Amtsforv. 198.
- Frykholm, Student 16 f.
- zum Fürstenstein, Wilh. Chr. v. Diede, Ges. 109 f., 114, 116 f., 122.
- Gad, Anne 240 f. — Cille, Digterinde 232 f., 240—248. — Knud, Auditor 240, 242 ff., 246, 248. Frue 240. — Kpt. 240.
- Galle, Olav, Lensm. 79.
- Ganz, Maria Eva 174.
- Garvig, Christense 60. — Even 60. — Jesper Jensen 60.
- Geerds, Maria Alotegundis 173.
- Geertsen, Chr., Bogtr. 233. — Bogtr. 233.
- Geijer, Erik G., Prof. 11 f., 14 f. — Frk. 15.
- de Geissler, Ewa Maria 173. — Gen. 173.
- Geisaust, Marine 53.
- Genocchio, Dominicus 173. — Maria A. 173.
- Germann, Fam. 36. — Alf N. A. 37. — Arne Colbjørnsen 37. — Charl. Amalie 37, 43. — Fr. Lovise A. 37. — Karen 37 f., 148. — Karen Michelsdt. 43. — Michael, Advokat 36 f., 43. — Sigvard 37. — Sigvard, Feldskær 43.
- v Giese, Chr. Fr., Ob.ltn. 209. — Margr. Christine 209.
- Glad, Karen 54. — Søren Christophersen 54.
- Glostrup, Anna 171. — Niels Simonsen, Bisp 57 f.
- Godenius, Agentinde, f. Bryggemann 221 f.
- v. Godtberg, Ob. 222.
- Godtskesen (Gadskesen), Anna 232—248. — Peder, Fgd. 235. — Jfr., 235, 242.
- Godtzen, Ellen 236. — Hartvig, Kap. 236. — Henr., Sor.skr. 236. — Ingeb. 236.
- Goethe, Joh. W., Digter 13, 268.
- Goldschmidt, Meir, Digter 19.
- v. der Goltz, Carl Alex., Gen.ltn. 161.
- Gramso, Niels Ped.sen 66.
- Granelien, Maria 60. — Tjostulf Jøransson 60.
- Grave, Anne 265. — Erik, Bisp 265.
- Grevenkop, Joh. Wilhelmine 152.
- Griffenfeld, Peder 129, 131.
- Groll (?), Jan Gjertsen, Hdlsn. 60. — Karen Gjertsdt. 60. — Sarcke Jansdt. 60.
- Gross, Kælderskr. 51.
- Grüner, Fr. Carl F., Maj. 101.
- Gräter, F. D., Oldgransker 177—207.
- Grøn, Anne Lisb. 49 f. — Rud. Henr., Brygger 49 f. — Frk. 51.
- Gudbrandsdatter, Ragnhild 80.
- Gude, Prokurator 45.
- Guldberg, Fr. Høegh, Prof. 181. — Ove Høegh, Statsm. 94, 218.
- Gunbjørnsen, Martin 79.
- Gundersdatter, Aschier 126.
- Gundeslev, Jørgen Knudsen, Provst 58, 60.
- Gunnulfsen, Elisabeth 60. — Niels 60.
- Gustav III af Sverrig 155, 222.
- Gustav, sv. Prins 14 f.
- Gyldenfeldt, Kand. 23. — Maj. 23.
- Gyldenløve, Niels Henriksen 77. —

- Ulr. Chr. 145. — Ulr. Fr. 128 ff., 133 f.
 Gähler, Caspar Fr., Gen.maj. 159.
 Haakonsen, Anders 71.
 Hård, Fam. 176. — Carl 176. — Elin 176.
 Haavardsen, Bjørn 77. — Stephan 77.
 Hall, Carl Chr., Minister 30, 32 f.
 Hamilton, Hennig, Greve 14.
 Hammerich, Amalie 7. — Emil, Etr. 7. — Emilie 7.
 Hansen (-dt.), Anna Dorothea 49 ff. — Anna Dorothea 51. — Anne 49. — Chr. Fr., Gen. 32. — Elisabeth 265. — Elisabeth Reinholdine 51. — Francisca Mathilda 50. — Hans Chr. Carl 50 f. — Jens, Raadm. 47—52. — Magnus, Lagm. 78. — Maria Christina 173. — Sophia 264. — ? 47.
 Harboe, Charl. Sofie 219. — Jens, Overkr.sekr. 133. — Ludv., Bisp 219.
 van Haren, Wilhelm 255.
 Hassebart, Wichmann, Mag. 142.
 Hassing, M. M., Læge 8. — Olivia 8.
 Hauch (v. Hauch), Andr., Kommandant 209. — I. C., Digter 31.
 Haugstuen, Elisabeth 60. — Torgiuls Olufsen 60.
 Haven, Anna 232—248. — Jakob, Godsforv. 236.
 v. Haxthausen, Clemens Aug., Gen.maj. 217—220. — Dorothea Sofie 217.
 Hebel, Johann Peter, tysk Digter 22.
 Hedermann, Soph. Vilh., Maj. 20 f., 25 ff.
 Heger, Elisabeth F. M., 23. — Juliane 23. — Jens Stefan, Skuesp. 23. — Wilhelmine 23. — Raadm. 50.
 Heiberg, Anna 241. — Christen. Amtm. 225 f. — Franc. Mathilda 50. — G. F., Godsejer 90. — Joh. Ludv., Digter 191. — Joh. L., Skuespinde 28. — Ludv., Rektor 50. — Peder, Sor.skr. 241, 243 ff. — Pet. A., Digter 50, 191.
 Heide, Karen Michelsdt. 43.
 Heidinsson, Jon, Sysselm. 79.
 Hemmingsdatter, Agnes 74, 83. — Ingegerd 74 f., 83.
 Henderson, Ebenezer, Pr. 180, 184.
 Henriksen (-dt.), Anne 265. — Jon 80, 85. — Kirsten 121, 125. — Niels 80, 85. — Sten 80, 85. — Sunvis 80, 85.
 Hierholdt, Joh. Daniel, Prof. 181.
 Hersleb, Svend B., Prof. 35.
 Hertz, Jens Michael, Domprovst 191.
 Hesselberg, Genkr.komm. 51.
 Hiersing, Karen Nielsdt. 263.
 Hierta, Fam. 176.
 Hiort, P., Højesteretsass. 245.
 Hiortshøj, Søren Rasmussen 267.
 Hirtzholm, Ivar, Overhofretsass. 258.
 Hjemstjerne, Agnete M. 219.
 Hoffgaard, Just. 51.
 Hohbach, ? 196, 202 f.
 Holberg, Ludv., Digter 179.
 Holck, Chr. Conr. C., Reg.chef, 153 f. — Zacharias Christophersen, Pr. 56.
 Holm, Christen, Vejer 264. — Dorothea 264.
 Holst, Elisabeth F. M., Skuespinde 23. — Vilh., Skuesp. 23.
 Holten (v. Holten), Chr. Ludv., Maj. 217. — Fr. Sofie 217. — Jacoba 152 f. — Joachim Melchior, Guv. 152.
 Hornemann, Prof. 181.
 Huber, Ulrik, Retslærd 255.
 Huitfeldt, Ivar 145.
 Humble, Johanne 235. — Marcus, Bisp 235.
 Hutfeld, Jesper Nielsen, Assess. 266. — Sidsel 266.
 Huth, Heinr. Willh., Gen. 223.
 Hvørf (Werff) Math., Provst 79.
 van Hybert, Peter 255.
 v. Hübsch, Kpt. 208.
 Hyld, Sek.ltn. 119.
 Høeg, Niels, Gæstg. 266. — Km.junker 215.
 Høg, Just, Ges. 134.

- Høring, Edel 266. — Jørgen Andersen, Hdls. 266.
- Ilian, Provst 65.
- Ingemundsen, Ingemund 66. — Olav 66.
- Ivorsen, Gaute, Ærkebisp 76 f.
- Iversen, Trond, Foged 69 ff.
- Jacob, Ærkebisp 78.
- Jacobsen, Alf 44 f., 141. — Ingeborg 44 f. — Rasmus, Hdls. 266.
- Jacobæus, Holger, Høj.r.assess. 261. — Jens, Prof. 261.
- Jamieson, John, Dr. 187.
- Jamt, Jens 62. — Per 62.
- Jens, Bud 5. — Pr. 75.
- Jensen (Jönsson, -dt.), Anne 237. — Enar 79. — Gertrud 64. — Hans 47 f. — Henrik 82. — Ingeborg C. 124. — Ingrid 72 f., 75, 82. — Jens 64. — Jon 79, 83. — Jonas, Pr. 235. — Karen 47. — Karen 54. — Karin 72, 82. — Karl, Bisp 61—85. — Kirstin 64. — Kirstin 72 f. — Lasse 82. — Laurids, Lektor 237. — Lene 266. — Margrit 66, 81. — Niels 83. — Niels 72, 82. — Olav 64, 72, 76, 82. — Truels 54. — Une 74, 82.
- Jersin, Albert, Provst 218. — Catharina 207. — Jac. Jensen, Bisp 207.
- Jespersen, Peder, Dr. 142, 242 f.
- v. Jessen, Reinholdine 51.
- Joansen (-dt.), Anders 84. — Erik 77 f., 84. — Margit 77—80, 84. — Olav 85. — Olav 77 f., 84. — Per 84.
- Johansen, Fam. 28. — Edle 4 ff., 9, 22, 29. — Joh. Carl, Pr. 4—7, 9, 22f., 28 ff. — Ludvig 6. — Nicolai 6, 23. — Tagea 4, 6.
- Jonasdatter, Elen 235. — Kirsten 56.
- Jonsen (Jonssen), Anders 78 f., 84. — Bjørn 73. — Erik 75 f., 83. — Erik 85. — Jens 79, 85. — Jon 78, 84. — Jon 85. — Karl 75 f., 83. — Ketil 73. — Martin (Morten) 77 f., 84. — Niels 78, 84. — Olav 75 f., 83. — Per 67, 81. — Per 79, 85. — Per 78, 84. — Ragnheidr 183.
- Juel, Jens 129 f. — Niels, Adm. 40, 140. — Adj. juris 10.
- Juliane Marie, Enkedronn. 215.
- Justsen, Christen, Hdls. 266.
- Juul, Ove, Reg.chef 153.
- Jørgensen (-dt.), Abraham, Pr. 240. — Anne 267 f. — Anne 240 f. — Berndt, Hdls. 267. — Dorothea 59 f. — Engelbrecht, Pr. 55. — Hans, Pr. 53. — Magdalene 53—56.
- Kaasbøll, Peter, Ob. 149 f.
- Kempe, Per 62, 82.
- Ketilsen (-dt.), Anders 72 ff., 82. — Jens 72—75, 82. — Radgerd 62, 64 f., 84.
- Kierkegaard, Søren, Forf. 33.
- Kierulf, Giøde 48.
- Klauman (de Klauman), Fam. 215, 217. — Engelke Charl. 217. — Fr. Sofie 217. — Knud Gregorius, Just.r. 217.
- v. Kleudgen, Fam. 123. — Jacob Joseph 122 f. — Maria Anna A. 110, 112, 122 ff.
- Kliiver, Kpt. 206.
- Knag (Knagenhjelm), Niels, Lagm. 241 f.
- Knudsdatter, Karen 43. — Karen 126.
- Koefoed, Kpt. 225.
- Krabbe, Anna 176. — Laur. Erikson 176.
- Kraft, Anna 46. — Hans Jensen, Pr. 46. — Niels, Rektor 46. — Sophie Hansdt. 46.
- Krak, Ove, Læge 90.
- v. Krogh, Stig T. S., Km.junker 220.
- Krossing, Nic., Forf. 2.
- v. Krämer, Charl. Lovisa, Digterinde 15. — Maria Charl. 15. — Rob. Fr., Landshøvd. 14 f.
- Küker, Henr. N. Fr., Maj. 20.
- Køneman, Just.sekr. 51.
- Landorph, Broder 89. — Hans Brodersen 89. — Sofie 89.
- Langschadel, Anna Margr. 174. — Joseph 174.

- Lassen, Wilb., Bureauchef 41.
 Laurberg, Maria Dorot. 267. — Pa-
 læmon, Ltn. 267.
 Laurens, Provst 78.
 Laurensen, Olav 67 f., 81.
 Lauridsen (-dt.), Catharina 267. —
 Christen, Byf. 268. — Erik
 176. — Jørgen, Pr. 264. — Kír-
 sten 266. — Maren 266. — Niels
 268.
 Leganger, Provst 171.
 Lehmann, Orla, Politiker 5.
 Lem, Anne 237. — Iver Nielsen 237.
 Lemfort (v. Lemfort), Fam. 108—139.
 — Agnece 115 f., 125 f. — Anna
 Maria 126. — Anne Catharine
 115 f. — Anne Regina 120. —
 Aschier 126. — Carsten Andreas
 115 ff., 126. — Cathrine 115 f.,
 124—127. — [Christiern, Mini-
 ster]? 110, 112, 122. — Ellen
 124. — Franz Alb. Const., Rigs-
 gen.fiskal, se Werner, F. A. C.
 — Gustavus Wilhelm 113, 139.
 — Jakob 110 f., 123. — Jakob,
 Sek.ltn. 122. — Johan 115 f.,
 126. — Johan 115 f. — Johan,
 Ob. 110—114, 118—124, 126 f.,
 134—139. — Johan Chr., Sø-
 mand 115 f., 126. — Johan Fr.,
 Ob. 115 ff., 124. — Johan Wer-
 ner, se Werner, Johan. — Jo-
 hanne Marie 121. — John Za-
 charias, Ligbærer 115 ff., 124—
 127. — Karen 126. — Ka-
 tharina Sybilla 110—114, 118
 —122, 124, 127, 135, 138. —
 Kirsten 121. — Maria Rebecca
 110, 112 f., 118, 134. — Maria
 Rebekka 113 f., 122, 139. —
 Marte Marie 124. — Paul Wilb.,
 Dir., se Werner, P. W. — Za-
 charias 121, 125. — Zacharias
 115 f. — Zacharias 115 ff., 124.
 — Zacharias 115 ff., 125, 137. —
 Zacharias, Etr. 110, 112 ff., 118,
 121 f., 124, 127—135. — Zacha-
 rias, Ltn. 113 f., 118—122, 139.
 — Zacharias, Ltn. 118—121, 125.
 — Frue, f. v. Scheben 111 f. —
 Frk. 110, 112.
 v. Lemming, Jens Z., Gen.maj. 161 f.
 Lemvig, Elisab. Vilh. 227.
 Leth, Margreta Christensdt. 266 f.
 v. Levetzow, Hans C. D., Stiftatm.
 227.
 Levy, Jode 95, 99 f.
 Licht, Anna Gøde 89. — Chr., Ki-
 rurg 89.
 v. Liliepalm, Andreas, Komp.chef
 222.
 Linaae, Mad. 99.
 Lind, Samuel Lauritzen, Pr. 57.
 Lindblad, Joh. Christofer, Prof. 11.
 Lindeberg, Proprietair 17.
 Lohmann, Hans Chr., Toldinsp. 225.
 Lommertsen, Adam 173. — Maria
 Magdal. 173.
 Lorentz, Johan, Guv. 151 f.
 Lorentzdatter, Catharine 60.
 Louise Augusta, dsk. Prinsesse 175.
 Luge, Just.r. 51.
 Lunge, Vincens 68—71, 80.
 Lydichsen, Anders, Borgm. 266.
 von der Lühe, Andr. Aug., Maj. 214,
 220.
 Lynes, Paul Christensen, Fyrvær-
 ker 43.
 Lyngby, Dorothea 152.
 Lystrup, Fam. 176. — Kirsten 176.
 Lüttichau, Ewa Maria 173.
 Løcke, Marie 264. — Ole Andersen,
 Byf. 254, 266.
 Lønborg, Anna 266. — Johan, Kap.
 266.
 Løvendal, Vald., Stath. 150.
 v. Løvenørn, Ditl., Gen.adj. 220.
 Madsen, Niels, Amtskr. 267. — Rog-
 vald 176. — Søren, Fgd. 235.
 Magens, Jakob 152. — Margrete 152.
 Magnildsson, Svein 80.
 Magnusen, Finn, Geh.arkivar 177
 —207. — Noline D. B. 198,
 201 ff., 205. — Ragnheidr 183.
 Mahling, Forv. 48. — Just.r. 51.
 de Man, Christoffer, Maj. 136.
 Marie Sofie Frederikke, dsk. Dron-
 ning 95 f., 225, 227.
 v. Mariensée, C. Am. M. 34—38.
 Marquard, E., Arkivass. 249.
 Marschalck, Chr. Fr., Ob. 133, 135,
 138.

- Martinsen, (-dt.), Henrik 78, 84. —
 Jon 78, 84. — Jon 85. — Karl
 78, 84. — Katrine 78 f., 84.
 Mastrup, Jokum, Vinhdl. 263.
 Mathisdatter, Mette 266.
 Maul, Anna 142. — Martin, Maj.
 142 f., 148.
 Mecklenburg, C. E., Kpt. 230. —
 Charl. M. Magdal. 230.
 Meier, Herman, Krigssekr. 128, 131 ff.
 Meinertz, Maria 173. — Tobias 173.
 Michaelsen, Jens, Pr. 59.
 Mogensen, Zacharias, Rektor 53.
 Molbech, Chr., Digter 32.
 Moltke, Adam G., Greve 212. —
 Joachim Godske, Statsmin. 153,
 192 f.
 Montesini, Maria Floresia 173.
 Morell, Direktør 18.
 Mork, And. Alfsen 46.
 Mortensen (-dt.), Jens 79. — Ka-
 ren 47.
 Mossberg, A. L. 12, 18.
 Mossin, Anna, Pastorinde 50. —
 Hans 50. — Frk. 50.
 Moth, Matthias, Geh.r. 264. — So-
 phie Amalie 145. — Amtmand
 267.
 Motzfeldt, Magdalena 258 f.
 Munch (Munk), Fam. 171. — An-
 dreas 171. — Anna 171. — Eg-
 gert, Maler 170 f. — Elise Cathr.
 171. — Hans Knutsen, Pr. 55.
 — Henning, Pr. 171. — Laur.,
 Gen.maj. 143. — Kpt. 225.
 Mundelstrup, Jens, Rektor 267. —
 Sidsel Jensdt. 267.
 Munthe, Chr. Morgenstjerne, Kpt.
 90.
 Murat, Joachim, Storhertug 98, 101 f.
 Muus, Niels Rothenburg, Komp.ltn.
 20.
 Müller, Anna Jensdt. 267. — Anne
 Christensdt. 267. — Carl P. F.
 M., Gen. 21, 25 ff. — Elisab.
 173. — Henr., Kpt. 146. —
 Jens Jakobsen, Hdlsn. 267. —
 Johan, Kesselhdl. 173. — Jo-
 hannes, Prof. 253. — Otto, Apo-
 teker 90. — P., Godsforv. 268. —
 P. E., Prof. 186, 190, 202. —
 Sidsel Jensdt. 267.
 Münter, Balthasar, Dr. 50. — Fr.
 Bisp 202.
 Møller, Jens, Historiker 177, 186.
 — Kirstine Jensdt. 264. — Ped.
 Ludv., Forf. 30—33.
 Mørch, Peder, Kbm. 227.
 v. Møsting, ? 51.
 v. Nansen, Christiane Antoinette
 224. — Hans, Ob. 224 f. — In-
 geb. C. 225. — Louise 224.
 Napoleon I 98, 100.
 Nathansen, Mendel Levin, Gross.
 31 f.
 Neuhusen, Læge 265.
 Niculssen, Gunlek 61. — Magdalene
 61.
 Niels, Kap. 69 f.
 Nielsen (-dt.), Agnes 80, 85. — An-
 ders, Forp. 264. — Anders,
 Raadm. 266. — Anders, Skip-
 per 87. — Augusta 1, 6—9, 18,
 20—28, 33 f. — Benkt 85. —
 Erik 74. — Guri 87. — Hans
 120. — Hedvig Susanna 260. —
 Helje Larsdt. 87. — Ingeborg
 44 f. — Jakob, Tøjhuskr. 260.
 — Jens, Domprovst 78. — Jens,
 Pr. 263. — Jørgen, Raadm. 60.
 — Lindorm 66. — Olav 72, 82.
 — Olav 79. — Per 69 f. —
 Vilh., Kateket 6—9, 19, 23. —
 William 23.
 Nifsson, Markus 78.
 Nissen, Adolph, Købm. 50. — Bir-
 the 51.
 Nordstrøm, ? 12.
 Numsen, Michael, Overkr.sekr. 147.
 Nyerup, Rasmus, Prof. 181 f., 184 ff.,
 188, 200 f.
 de Obelitz, Balth. Gebh., Etr. 51.
 Oehlschläger, A. G., Digter 2, 181,
 202.
 Olafsen, Eggert, Forf. 179.
 Olavsén (-dt.), Anders 78, 84. —
 (Olsdatter) Birgitta 73. — Hem-
 ming 74, 83. — (Olsen) Niels
 72 f., 82. — Per 76, 78, 84. —
 Tivat 80. — Ulv, Ærkedegn 76.

- Olsen, Anne 49. — Colbjørn 43. — Halvard 64. — Jonas, Brygger 49. — Jørgen 69 f. — Karen 43. — Ørjan 73, 82.
- Olufsdatter, Else 141. — Else 265.
- Opdøl, Henrik Andsen, Pr. 46. — Lars Henriksen 46. — Maren 46. — Sara 46.
- Oscar, sv. Prins 14 f.
- Otte, Else Ped.dt. 207 f., 211, 215, 221.
- Otto, Peder, Kbm. 207.
- Oustrup, Jens Nielsen, Byf. 264. — Marie 264.
- Oxenstjerna, Jøns Bengtsson, Ærkebisp 66.
- Oxenstjerna de Geer, Frk. 15.
- Oxholm, Pet. Lotharius, Gen.maj. 165, 167.
- Paasche, Niels, Bisp 54 ff.
- Paysen, Kanc.r. 212.
- Pedersen (-dt.), Persen (-dt.), v. Pedersen, Anders 85. — Anna 61. — Bent 75. — Birgitta 76 ff., 83. — Daniel, Pr. 56. — Erik 83. — (?), Erik 83. — Gjerd 66, 81. — Gjerd 81. — Gjerd 77, 83. — Hans, Kpt. 225. — Ingrid 67, 81. — Joan 78, 84. — Jon 79. — Jonas, Pr. 55 f. — Jørgen 83. — Jørgen, Fgd. 68—71. — Karl 78, 81—84. — Knut 66, 81. — Niels 85. — Niels 80, 85. — Niklis 77, 83. — Olav 77, 83. — Olav 75, 83. — Peder, Pr. 56. — Per 83. — Per 71. — Rikard 77, 83. — Sven 64.
- Peter, Tjener 99.
- Petersen, N. M., Historiker 12. — Hofpr. 176.
- Peymann, Henr. Ernst, Gen.maj. 168.
- Pfaff, Prof. 182.
- v. Pfuhl, Margr. Vilhelmine 152. — Sivert Ehrenreich, Km.junker 152.
- Philippusson, Per 74, 83.
- Pickler, Caroline, Forf.inde 5.
- Platen, Frk. 15. — Frk. 15.
- Plom, Johan, Guldsm. 265.
- Ploug, Abrah. Petersen 124. — C., Digter 19. — Ingeborg C. 124.
- Pontoppidan, Anna 176. — E. H. 176. — Henrik, Provst 176.
- v. Pristede, Maria Rebecca 110, 112 f., 118, 134.
- Puggaard, Hans, Etr. 23. — Frk. 5.
- Qvislin, Sara Larsdt. 46.
- Rantzau, Palle 134.
- Rasch (Rask), Andr. Fuglsang, Reg.-kvm. 225. — Anna Gøde (Gyde) 89. — Anna Mogensdt. 241. — Axel 89. — Cathr. Margr. 89. — Frederik, Forvalter 89. — Frederikke Christiane 89. — Ingeb. Cathr. 89. — Ingeb. Christine 225. — Jakob, Mag. 238, 241. — Jens, Maler 89, 176. — Jochim, Inspektør 89, 176. — Martin, Agent 176. — Niels, Byfoged 89, 176. — Otto Chr., Regim.skr. 89, 176. — Rasmus, Sprogforsker 180, 183, 186, 189, 194, 205. — Sofie 89. — Sofie Hedevig 89. — Tønnes, Kbm. 225. — Kpt. 225.
- Rasmussen, Abel, Pr. 57. — Christen 266. — Jens Lassen, Orientalist 180.
- Raswill, Peter, sv. Kpt. 131.
- Rathlew, Ltn. 100.
- Rauch, Ob. 173.
- Reimer, Anna, Digterinde 232—248. — Chr. 236. — Elen 235. — Ellen 236. — Henrik 236. — Henr. Petersen, Pr. 234 f. — Ingeb. 236. — Johanne 235. — Jonas Henriksen, Pr. 236. — Marcus Henriksen, Pr. 236.
- Reinholdt, Prof. 182.
- v. Repsdorff, Casper Adolph, Gen.maj. 218.
- Rhodium, Anne 265. — Cecilie 265. — Joh., Konrektor 265.
- Rhuman, Margr. 265.
- Richert, Job. Gabr., Retslærd 11.
- Riva, Franciscus 173.
- Rodenburg, Anna Rasmusdt. 266.
- Rogert, Christiane Antoinette 224. — Ditl. Ludv., Ldsdm. 224.

- Rogvaldsen, Laurids 176.
 Rohu, Anton C., Konsist.r. 50.
 Rosenkrantz, Hille 236.
 v. Rosenkrone, Agnete M. 219. —
 Marcus Gerh., Statsmin. 219.
 Rosenvinge, Kolderup, Dr. jur. 191.
 Ross, Helena 124.
 Rovsing, Kr., Prof. 10, 19, 22. —
 Marie 10, 22.
 Ruus, Hans Thomassen, Byskriver
 56. — Kirsten 56.
 Ryting, Dr. 66.
 v. Røder, Charl. Dorothea 215, 217,
 224—230, 232. — Chr. Fr., Hof-
 j.m. 215, 219, 222. — Ingeb. Ma-
 ria 215, 217, 221 f.
 Rønnij, Anne C. 115 f. — Jørgen
 115 f.
 de St. Germain, C. L., Gen.feldt-
 marsk. 212 f.
 Salzmann, Pædagog 4, 16.
 Sandersen, Henr., Raadm. 265.
 Sarti, Camilla, Operasangerinde 175.
 — G., Overkapelm. 175.
 Scavenius, Peter, Dr. jur. utr. 257.
 Schack (v. Schack), Alb., Pr. 1. —
 Augusta 1, 6—9, 18, 20—28, 33 f.
 — Edle 4 ff., 9, 22, 29. — Hans,
 Gen.ltn. 142. — Hans Egede,
 Forf. 1—34. — Hilleborg 8. —
 Marie 10, 22. — N. C., Provst
 4—7, 29 f. — Otto Didrik, Gen-
 maj. 221 f. — Preben Brahe, De-
 puteret 92 ff. — Sine 22. —
 Tage, Kateket 5, 8, 19, 24, 28.
 — Tagea Dorothea 4 ff., 10.
 Schack-Rathlou, Dorot. Sofie 217.
 Schade, Overaud. 133.
 v. Scheben, Frue 111 f.
 Scheel, Anton Vilh., Gen.aud. 31.
 Scheffer, Cathr. Margr. 89.
 Scheving, H. I., Adjunkt 191.
 Schierbæk, Amtsforv. 225.
 Schimmelmann, Ernst H., Minister
 95 ff.
 Schionning, Provst 115, 127.
 Schjelderup, Ped. Jensen, Bisp 56.
 Schlanbusch, Henr., Jærnværksejer
 44.
 Schleth, Just.r. 51.
 v. Schorr, Hans Henr., Ob.ltn. 224.
 Schousboe, Kommissionær 225.
 Schovelin, Julius, Etr. 33.
 Schrøder, Michella O. 225. — Kbm.
 225.
 Schulin, Johan Sigismund, Stats-
 min. 91. — Sigismund L., Greve
 91—103. — Sophie Hedeveg 91,
 105 f. — Gehr. 47—50. — Ge-
 hr.ind. 49.
 Schultz, Georg Chr., Gen.maj. 118 f.,
 136 ff.
 Schumacher, Cathrine 268.
 Schwartz, Balthasar 173. — Jørgen,
 Hdlsn. 265.
 Schwerin, Feldtmarsk. 156.
 Schøller, Caspar Christophersen 56.
 — Eilert Christophersen, Foged
 56. — Maren 86.
 Schonheyder, Anna Dorothea 49 ff.
 — Anne Lisb. 49 f. — Barbara
 Cathr. 50. — Birgitte Charl. 50.
 — Elisabeth 51. — Joh. Franc.
 G., Accoucheur 49 ff. — Joh.
 Henr., Prof. 51. — Joh. M., Ad-
 vokat 50. — Reinholdine 51. —
 Dr. 50.
 Seckmann, Hedvig Susanna 260.
 v. Segelcke, Chr. Vilh., Gen.maj. 208.
 Selby, Charles Borre, Leg.sekr. 97.
 v. Seligh, Barbara M. 112, 135. —
 Katharina Sybilla 110—114, 118
 —122, 124, 127, 135, 138. — Se-
 bastian Andr. 112, 135.
 Sevasteson (-dt.), Agnes 74, 82. —
 Trond 74.
 Sibbern, F. C., Filosof 31.
 Silfversparre, C. V. 7. — Dr. med.
 12.
 Silfverstråle, Frk. 18.
 Simonsen, Olav 80.
 Skaanlund, Mathias, Lakaj 134, 137.
 Skancke, Anders 61. — Anna 61. —
 Christense 60. — Dorothea 59 f.
 — Dorthe Baltzersdt. 57. —
 Elisabeth 60. — Gabriel 61. —
 Hans, Kap. 54. — Jon 60. —
 Jon Mogensen, Provst 53 f. —
 Karen 54. — Laur. Gabriel 61.
 — Magdalene 61. — Magdalene
 53—56. — Maria 60. — Maria
 60. — Mogens, Pr. 54, 57. —

- Sarcke 60. — Theophilus, Pr. 54.
 — Zacharias, Pr. 52—61.
 Skanderup, Jens Ped.sen 61. — Mag-
 dalene 61. — Zacharias 61.
 Skonck, Baltzer 57.
 Skoug, Erik Terkildsen 46. — Mar-
 grethe 46.
 Sluto, Martin 78, 80, 84.
 Sneglu-Halle, Digter 178.
 Sode, Søren Olsen, Pr. 132.
 Sofie Frederikke, Arveprinsesse 214 f.
 Sofie Magdalene, dsk. Dronn. 211.
 v. Sonne, Ltn. 225.
 Sostmann, Guv. 217.
 Soult, N. I. Marskal 102.
 Spens, Frøkener 16. — Greve 16 f.
 Sperling, Otto, Dr. jur. 232—246.
 Splid, Anne Christensdt. 267.
 Sprengtporten, Joh. Vilh., Ges. 155.
 Staal Maren C. 230. — Niels, Told-
 insp. 230.
 Staffeldt (v. Staffeldt), Adolph V.
 Schack, Digter 91—108. — Bernh.
 Ditlev, Gen. 108. — Carl 91,
 99 f., 104 f. — Magnus 96.
 Stagnelius, sv. Digter 8.
 Stamme, Erenst, Apoteker 264.
 Stampe, Provst 47.
 Stangeland, Anne Hansdt. 237.
 Stender, Kbm. 225.
 Stensen, Erik, Amtm. 132. — Hen-
 rik 80, 85. — Terkil 80, 85.
 Stensson, Henrik 80, 85.
 Stephens, G. 12.
 Stephensen, Magnus, Etr. 181.
 Stjerneld, Frk. 15 f.
 Stockfleth (v. Stockfleth), Anna 171.
 — Anna Sophia 171. — Eccard
 171. — Elise Cathr. 171. —
 Henr., Kpt. 105. — Frue 105.
 Stolberg, Chr., Digter 101.
 Stoolsteen, Jørgen, Borgm. 267.
 Storck, Anna Margr. 174.
 Stormann, Pet., Prof. 253.
 Stoud, Rasm. Lauritsen, Raadm. 57.
 Strangesdatter, Giertrud 263.
 v. Stricker, Carl Alex., Maj. 214 f.
 Sturlesen, Snorre 206.
 v. Suckow, Clemens S., Ob. 222.
 Suhm, Peter Fr., Historiker 217.
 Sundberg, Arvid 12.
 Svedelius, Vilh. Erik, Prof. 10.
- Svendsen (-dt.), Else 41 f. — Maren
 264. — Ole, Ltn. 42.
 Sæmundsen, Esbjørn, Lagm. 74.
 Säve, Carl Fr., Prof. 12.
 Soderberg, Maria Charl. 15.
 Sørensen, Christen, Foged 57. — Do-
 rothea 57. — Hans, Skolem. 56.
 — Jonas, Pr. 57.
 Tanche, Christopher 170.
 Teutmann, Catharine 41.
 Thalbitzer, Fam. 7, 28.
 Thestrup, Frants, Bisp 259. — Mag-
 dalena 259.
 Thiset, A., Arkivar 176.
 v. Thomsen, Ingeb. Maria 215, 217,
 221 f. — Nic. Bernh., Just.r. 215.
 Thomsen, Chr. Jürgensen, Sekr. 193,
 205.
 Thorkelin, G. J., Geh.arkivar 186,
 189.
 Thorlacius, Borge, Prof. 179, 181,
 185 ff., 191, 194, 200, 202, 205. —
 Skule, Rektor 181, 184.
 Thorláksson, Jón, Digter 192.
 Thorsteinson, Bjarni, Sekr. 195.
 Thorstensson, Haakon, Underfgd.
 68 f., 71.
 Thott, Geh.r. 212.
 Tivatsen, Benkt 80.
 v. Tobiesen, Peter, Gen.maj. 227.
 Tordenskjold, Peder 86.
 Torfæus, Anne 237. — Tormod, Hi-
 storiker 233, 237 f., 242, 246.
 Torgautsson (-dt.), Olav 73, 82. —
 Radgerd 78.
 Torgotsson, Sven 67, 81.
 Torm, Fr. Christiane 89.
 Trane, Christen Pallesen, Pr. 57. —
 Dorthe Baltzersdt. 57.
 Traubolt, Agnes 123 f.
 Trige, Jens Hansen, Pr. 268. — Sid-
 sel 268.
 Trinnepol, Jan, Borgm. 60. — Karen
 60.
 Trolle, Herluf 236. — Herluf, Kanc.r.
 236. — Niels til Trolholm 236.
 Troyel, Kap. 87.
 Trøster, Barbara Margaretha 112,
 135.
 Tybring, Elisab. Vilh. 227. — Hans
 Henr., Bisp 227.
 Tørngren, Hofretnofar 6.

- v. Tuxen, Louis, Kpt. 222.
 Ulfeld, Bjørn, Befal.m. 264.
 Ulf, Brukspatron 17. — ?, 17.
 Undall (Undal), Fam. 207. — Andr.,
 Ob. 207—232. — Andr., St.amtm.
 207 f. — Caspar Wolfsen, Gaard-
 ejer 230. — Catharina 207. —
 Charl. Dorothea 215, 217, 224
 —230, 232. — Charl. M. Mag-
 dal. 230. — Charl. Marie, Barn
 230. — Chr. Julius, Barn 215.
 — Dorothea Sofie, Barn 217 f.
 — Else 207 f., 211, 215, 221. —
 Frederik 225, 227 ff. — Gothardt
 Albr. 224 f. — Ingeb. Maria,
 Barn 217. — Laurids, Sorenskr.
 207 f., 219. — Laur. Chr., Fæng-
 selsdir. 217, 219, 221, 227—230.
 — Maren C. 230. — Maria Eli-
 sab. 221, 227 ff. — Maria Sofia
 227. — Niels Andr., Jægern.
 230. — Søren Fr., Pr.ltn. 230.
 — Verner, Hofj.m. 207. — Reg-
 kv.m. 208.
 Valchendorf, Anne Cathr. 263.
 Valente, Hieronymus, Kbm. 173. —
 Maria 173.
 Vedel, P., Direktør 22, 24. — Frue
 22.
 Vibe, Johan, Vicestath. 136, 138.
 Vidalin, Geir, Bisp 178, 184. —
 John, Bisp 184. — Paul Bjarne-
 sen, Stud. 184
 Villadsen, Laust, Pr. 263.
 Vinding, R., Prof. 233.
 Vogel, Boghdl. 204.
 Volckers, Margrete 152.
 Wad, Gregers, Prof. 181, 202.
 Wagaard, Kr.komm. 147.
 Wahlstrøm, ? 17.
 v. Waldemar, Gert Hinr., Maj. 121.
 — Johanne Marie 121.
 Warnstedt (v. Warnstedt), H. V.,
 Teaterchef 91, 106. — Sophie
 Hedevig 91, 105 f. — Km.junker
 215.
 Wassmann, A. I. G. 89 f. — Frue
 90.
 Wedel, Gustav Wilhelm, Gen.feldt-
 marskal 113.
 Wedel-Jarlsberg, Fr. Anton, Greve
 214.
 Wegner, Thomas Cortsen, Bisp 59,
 235.
 Werff, se Hvoruf.
 Werlauff, E. C., Historiker 23. —
 Wilhelmine, Frue 23.
 Werner, Adam, Smed 123 f. — Ag-
 nes 123 f. — Frantz Albert,
 Reg.fiskal 111 f., 117, 124. —
 Helena 124. — Johan, Advokat
 111 f., 123 f. — Maria Anna A.
 110, 112, 122 ff. — Paul Wilh.,
 Dir. 109—112, 116 ff., 122 ff.
 Wessel, Elisab. Sophia 86. — Johan,
 Raadm. 86. — Maren 86. —
 Schouthbyn. 86.
 Wilster, Fam. 47, 141, 150. — Anna
 142. — Anna Cathr. 147 f. —
 Cathrine 41. — Charl. Amalia
 38—44, 47, 141, 144—147. —
 Dan. Jac., Solt. 142 f. — Dan.
 Job., Solt. 148. — Dorothea
 142 f. — Johan, Tøjnester 41 f.,
 141 f. — Pet. Jac., Gen.maj.
 147, 150.
 Winde, Maren Ped.dt. 264.
 Wingqvist, Olof, Prof. 11.
 Winther (v. Winter), Chr., Digter
 3. — Gert 31. — Joh. Fr., Ob-
 vagtm. 110—113, 118, 122, 135.
 — Katharina Sybilla 110—114,
 118—122, 124, 127, 135, 138. —
 Apot. 8.
 Wissenbach, Johannes Jacobus 255.
 With, Anders 87. — Anders 87 f. —
 Anna Mouritzdt. 87 f. — Guri
 87 f. — Gurine Cathrine 88. —
 Hans 87 f. — Jens 88. — Jes-
 per Ped.sen, Kpt. 87 f. — Ka-
 ren 87. — Lars 87. — Mouritz
 Hansen, Kpt. 87. — Niels 87 f.
 — Niels Jensen, Styrm. 87 f.
 — Peder Hansen 88.
 Wogtmann, N. I. W., Provst 8, 24.
 Wolff (Wolf), Catharina 61. — Ca-
 tharina 60. — Chr. 61. — Da-
 niel 61. — Daniel, Pr. 60. —
 Maria 60. — Michel Nicolaisen,
 Sejlm. 60. — Odin, Prof. 181.

Wolffsgeil, Carl Joseph, Gen.maj.	Wrede, Baron 8.
158.	Zeyer, Peter, Violinist 175.
Wolfsen, Andres Fr. 229. — Andres	Zielche, Joh. H., Fløjtenist 175.
Fr., Barn 229. — Casp. Hendr.,	Zoega, Hans, Prof. 252 f. — Hede-
Søkt. 228 f. — Else Katr. 228.	vig J. 252 f. — Joh. Adolph,
— Else Katr. 228. — Johanne	»Pfennigmeister« 252.
S. 229. — Maria Elisab. 221,	Øndsson, Sten 80.
227 ff. — Fændr. 225.	Ørjansen, Karl 65, 67, 76, 81. — Per
Worm, Dorothea 259—262. — Mag-	67, 81.
dalena 258 f. — Ole, Prof. 259.	Ørsted, H. C., Prof. 207.
Wrangel, F. H. E., Gen.feldtmarsk.	Østensdatter, Anna 46.
28.	

Meddelelser om Samfundets Anliggender.

Bestyrelsen for **Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie** bestaar for Tiden af følgende Medlemmer:

Norske Afdeling:

Expeditionschef **A. Collett***, Formand,
 Professor, Dr. **L. Daae***,
 Kommandør **T. Dannevig**,
 Rektor i Stavanger, **A. E. Erichsen**,
 Afdelingschef i Udenrigsdeparte-
 mentet **A. Chr. Z. Kielland**,
 Artillerikaptajn **Chr. M. Munthe**,
 Amanuensis i Rigsarkivet **A. W. Rasch**,
 Sekretær,
 Arkivar i Rigsarkivet **E. A. Thomle***,
 Fhv. Sognepræst **D. S. Thrap**.

Danske Afdeling:

Forfatter **L. Bobe***,
 Arkivsekretær i Rigsarkivet **G. L.
 Grove***, Sekretær.
 Oberst **H. W. Harbou***,
 Overretssagfører **P. Hennings**,
 Etatsraad, Stiftsskriver, **H. R. Hiort-
 Lorenzen**,
 Professor **C. Nyrop**,
 Sognepræst, Dr. **H. F. Rørdam**, Lyngby,
 Hofjægermester **C. E. A. Schøller**,
 Kreditforeningskass. **F. C. W. Sommer**,
 Arkivar i Rigsarkivet **A. Thiset***,
 Formand.

De med * betegnede Herrer udgjøre Skriftudvalgene.

Samfundets Regnskab for 1907 er aflagt af Sekretæren for den danske Afdeling og godhedsfuldt revideret af Hofjægermester C. E. A. Schøller og Oberstløjtnant H. F. Grandjean, hvorefter Decharge ved Bestyrelsesmødet afgaves.

Samfundets Bogsamling opbevares hos den danske Kommissionær, hvorfra de udlaanes til Medlemmerne.

Antallet af Medlemmer var ved Udgangen af 1907 286, deraf 83 norske, 203 danske og Udlændinge.

I Anledning af gentagne Klager over Vanskeligheder for Medlemmer ved at laane Bøger fra Samfundets Bibliotek, vedtoges det at foretage en Henvendelse til det kgl. Bibliotek om eventuel Modtagelse af disse, hvorved formentlig vil vindes en mere bekvem Adgang til Samfundets Bøger og en lettere Oversigt over, hvad der haves i alle Grene af den Litteratur, der har Interesse for Samfundet, ligesom ogsaa at Værkerne bliver indbundne, hvortil Samfundet hidtil kun har haft ringe Midler.

Oversigt over Regnskabet for 1907.

Indtægt.	Aktiver.	Kasse- Indtægt.	Udgift.	Aktiver.	Kasse- Udgiit
I. Kassebeholdn. ved Regnskabsafsl. for 1906:			I. Halvdelen af Aarsrenten af „En Unævnts Legat“ tilskreven Kapitalen		28,94
A. Paa Sparekassebog Nr. 1			II. Honorarer		581,25
B. — — — — Nr. 2		322,25	III. Papir		278,34
			IV. Trykning		1257,00
Aktiverne udgjorde ved samme Tid:			V. Heftning		74,00
A. Indskrivningsbevis Litr. G., Fol. 1728 .	500,00		VI. Kommissionsrabat		262,54
B. „En Unævnts Legat“ indestaaende paa			VII. Leje af Lokale til Opbevaring af Sam-		
Sparekassebøger Nr. 3 og Nr. 4	1735,59		fundets Skrifter		24,00
Tilgang i 1907:			VIII. Assurance og Porto		32,06
Halvdelen af Aarsrenten af „En Unævnts			IX. Kassebeholdning ved Udgangen af 1907:		355,69
Legat“ tilskreven Kapitalen	28,94				
Et Honorar, skænket samme Legat . . .	18,00		Til Balance anføres Aktivbeholdningen ved		
II. Medlemsbidrag for 1907		1716,00	Udgangen af 1906:		
III. Solgt af Samfundets Skrifter		156,00	A. Indskrivningsbevis G., Fol. 1728 . .		500,00
IV A. Understøttelse gennem Kultusministeriet		500,00	B. „En Unævnts Legat“ (Sparekb.		
IV B. Et Medlems Gave til Samfundet		100,00	N. 3 1512,58, N. 4 269,95)		1782,53
V. Renter i 1907		99,57		2282,53	
Balance . . .	2282,53	2893,82	Balance . . .	2282,53	2893,82

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT.

FEMTE RÆKKE.

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK GENEALOGI OG
PERSONAL-HISTORIE.

VED

G. L. GROVE.

5. BIND.

(29DE AARGANG).

I KOMMISSION HOS

H. HAGERUP,
KJØBENHAVN.

OG

MARIUS LUND,
CHRISTIANIA.

1908.

J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER).

Indhold.

	Side
Breve fra Hans Egede Schack tilligemed et Brev om ham fra C. St. Bille. Af Professor <i>Nicolaj Bøghs</i> efterladte Papirer	1
Var Generalmajor Friherre Alf Nicolai von Alfson dansk eller norsk? Af Arkivar <i>E. A. Thomle</i>	34
Levnetsoptegnelse af Raadmand i Kjøbenhavn, Kancelliraad Jens Hansen (f. 1717 † 1789). Ved cand. phil. Bogtrykker <i>C. E. van Deurs</i>	47
Hr. Zacharias Skankes Autobiographi. Ved Arkivamanuensis <i>S. H. Finne-Grønn</i>	52
Om Hamarbispen Karl Jenssons Æt. Af stud. theol. <i>N. O. Kolsrud</i>	61
Raadmand Wessels sjette Datter. Af Bankchef <i>P. H. Castberg</i>	86
Spørgsmaal og Svar.	
Spørgsmaal 1. Vedrørende Familien With. Af <i>P. B. Grandjean</i>	87
2. Vedrørende Familien Rasch. Af Arkivamanuensis <i>A. W. Rasch</i>	89
3. Om Anna Krabbes Forfædre. Af Ingeniør <i>Otto Wolff</i>	176
Svar I. Ang. Postmester A. J. G. Wassmann. Af Arkivsekretær <i>Gerhard L. Grove</i>	89
Svar II. Om en Familie Rasch. Af <i>Samme</i>	176
Meddelelser om Samfundets Anliggender	90, 283
Breve fra Adolph Vilhelm Schack Staffeldt til Greve Sigismund Ludvig Schulin. Meddelte ved <i>Louis Bobé</i>	90
Lemfortske Familiegaader. En personalhistorisk Undersøgelse af <i>Eiler Nystrøm</i>	108
Kaptajn Niels Allsen og Sønnen Alf Nicolaj Allsen. Af Oberstløjtnant <i>J. C. V. Hirsch</i>	139
General Joachim Melchior Holten von Castenschiolds Ridderbiografi. Ved <i>Aug. Fjelstrup</i>	151
Maleren Eggert Munch. Af Arkivar <i>E. A. Thomle</i>	170
Familien Bianco i Danmark. Af Premierløjtnant <i>Hector Bocck</i>	172
Breve fra Finn Magnusen til F. D. Græter. Ved Underbibliotekar <i>Carl S. Petersen</i>	177
Oberst Andreas Undall's Selvbiografi. Ved Oberstløjtnant <i>Joh. Lesser</i>	207

	Side
Om Anna Reimer og Cille Gad. Ved fhv. Adjunkt <i>C. Behrend</i> . . .	232
Universitetssørgesprogram over Professor juris, Borgmester i Kjøbenhavn Cosmus Bornemann. Ved Arkivsekretær <i>Gerhard L. Grove</i>	249
En Samling jydsk Testamenter fra o. 1631—1734. I Uddrag ved <i>Carl Klitgaard</i>	263
Trykfejl, Rettelser og Tilføjelser	268
Register. Af Arkivassistent <i>H. C. Roede</i>	269

Tillæg.

- I. Dødsfald i Danmark 1907. Af Registrator Jul. Bidstrup.
- II. Dødsfald i Norge 1907. Af Arkivamanuensis A. W. Rasch.

Indhold.

	Side
Breve fra Finn Magnusen til F. D. Gräter. Ved Underbibliotekar <i>Carl S. Petersen</i>	177
Oberst Andreas Undall's Selvbiografi. Ved Oberstløjtnant <i>Joh. Lesser</i>	207
Om Anna Reimer og Cille Gad. Ved fhv. Adjunkt <i>C. Behrend</i> . .	232
Universitetsværgeprogram over Professor juris, Borgmester i Kjø- benhavn <i>Cosmus Bornemann</i> . Ved Arkivsekretær <i>Gerhard L.</i> <i>Grove</i>	249
En Samling jydsk Testamenter fra o. 1681—1731. I Uddrag ved Postexpedient <i>Carl Klitgaard</i>	263
Trykfejl, Rettelser og Tilføjelser	268
Register. Af Arkivassistent <i>H. C. Roede</i>	269
Meddelelser om Samfundets Anliggender	287

Skriftlige Henvendelser bedes sendte til Samfundets Sekretærer: for Norge Amanuensis A. W. Rasch, Rigsarkivet, Christiania — for Danmark Arkivsekretær G. L. Grove, Tidsskriftets Redaktør, Strandgade 46, København C. Samfundets Samling af Bøger og Manuskripter opbevares hos den danske Kommissionær, Forlagsboghandler H. Hagerup, Gøthersgade Nr. 30, hvorfra de udlaanes til Medlemmerne.